

MILYEN EU-BA ÉRKEZTÜNK?

**200 KÉRDÉS – 200 VÁLASZ
AZ EURÓPAI UNIÓRÓL**

Általános információk

2

Bel- és igazságügyi együttműködés, határátlépés

5

Kül- és biztonságpolitika

11

Letelepedés, munkavállalás

14

Vállalkozás

20

Egészségügyi ellátás

32

Adók, vámok

35

Árak, bérek

41

Munkaügy és szociálpolitika

45

Vásárlás, fogyasztóvédelem

52

Környezetvédelem

62

Mezőgazdaság

69

Kutatás-fejlesztés

85

Oktatás, ösztöndíjak, diplomák

89

Kultúra

104

Civil szféra

106

Általános információk

Miért jó az EU-tagság Magyarországnak?

- ◆ A világméretű politikai és gazdasági versenyben a 25 tagú Európai Unió tagállamaként Magyarország könnyebben érvényesítheti érdekeit a nemzetközi politikai szinten.
- ◆ A fejlett és demokratikus Európai Unió tagállamaként Magyarország közvetlenül részt vesz az Európa és a világ fejlődését befolyásoló döntések meghozatalában. Magyarország részese a döntéshozatalnak és nem elszenvédője a tőle függetlenül meghozott határozatoknak. „Jobb a döntéshozók asztalánál ülni, mint a történéseket kívülállóként szemlélni.” Az érvényben lévő szavazati rendszer preferálja a kisebb országokat.
- ◆ Az Európai Unió alapelve a fejlettségi szintek kiegyenlítése: az ezen elv megvalósítását szolgáló európai uniós forrásokból lehetőség nyílik Magyarország fejlődésének gyorsítására, a fejlett európai országok szintjéhez történő felzárkóztatására.
- ◆ Az infrastruktúra gyorsabb fejlesztésének lehetőségét kínálja az uniós tagság. Uniós tagországgként nagyobb mértékű tőkebeáramlásra számíthatunk, ennek következtében több munkahelyre és idővel magasabb bérekre. A nettó keresetek növekedése pedig húzza magával a nyugdíjakat.
- ◆ Az uniós tagsággal javul az életminőség, például a szigorúbb fogyasztóvédelmi, környezetvédelmi és élelmiszer-biztonsági szabályozás következtében.
- ◆ Uniós tagállamként hatékonyabbá válik a szervezett bűnözés elleni fellépés.
- ◆ Tagországgként mezőgazdasági támogatásokhoz jutunk, ami elősegíti a versenyképes mezőgazdaság megteremtését. Az uniós tagság egyben biztonságosabb piacot is jelent a magyar mezőgazdasági termékeknek.
- ◆ Uniós tagságunk révén a tagállamokkal azonos jogokhoz és lehetőségekhez jutunk (pl. az oktatás, az utazás, a letelepedés stb. terén).

Miért jó a bővítés az Európai Uniónak?

- ◆ A bővítéssel politikailag megerősödve az EU még hatékonyabban tudja befolyásolni a világpolitikai folyamatokat.
- ◆ A bővítés révén nagymértékben (megközelítőleg 500 millió fogyasztóra) bővül a világ legnagyobb egységes piaca.
- ◆ Az újonnan csatlakozott tagállamok gazdaságai jelentősen megnövelik az egységes belső piac nyújtotta előnyöket (mindenekelőtt új fogyasztókat és új munkahelyeket biztosítva), továbbá a dinamikusabb gazdasági növekedésük ösztönzőleg hat az unióra.
- ◆ A piac bővülése hatékonyabb termelést és csökkenő költségeket jelent, ami növeli az EU-térség versenyképességét a világban.
- ◆ Az EU környezetvédelmi szabályainak és követelményrendszerének érvényesülése az új tagországokban kedvezően befolyásolja az unió egészének életminőségét.
- ◆ A bővítéssel megnőtt a terrorizmus megfékezésének lehetősége, a határokon átnyúló szervezett bűnözés vagy az illegális bevándorlás terjedésének megakadályozása.

- ◆ Az EU már a bővítés előtt is a nemzetközi stabilitás fontos tényezője volt, a bővítéssel szélesebb stabilitási övezetként e szerepe erősödik.

Milyen nehézségei vannak az EU-csatlakozásnak?

Ne csak az előnyökről beszéljünk!

A csatlakozási tárgyalásokat megelőzően, illetve azokkal párhuzamosan számos hatástanulmány készült, amelyek a vonatkozó tárgyalási fejezetek, illetve egyes kiemelt fontosságú ágazatok vonatkozásában felmérték a csatlakozásból fakadó hatásokat.

A hatástanulmányok túlnyomó többsége nem mutat ki hátrányokat a csatlakozással összefüggésben. Egyes esetekben azonban – ilyen egyebek között a szennyvízkezelés, az ivóvízminőség, a hulladék-gazdálkodás vagy az utak tengelyterhelése – az volt a tanulmányok következtetése, hogy a szabályok azonnali és teljes alkalmazása nehezen elviselhető terhet jelentene Magyarország számára.

A csatlakozásból származó esetleges nehézségek mérséklése érdekében hazánk átmeneti mentességeket igényelt az EU-tól, amelyeket Magyarország – szinte kivétel nélkül – minden esetben meg is kapott. Az

átmeneti időszakok biztosítják, hogy a csatlakozás pillanatában a kedvezőtlen következmények száma és mértéke a lehető legkisebb legyen. Hangsúlyozni kell azonban, hogy ezen esetekben sem a csatlakozás okozta hátrányokról van szó, hiszen például a vágóhidak európai normákhoz történő felzárkóztatása egyben a magyar fogyasztók alapvető érdeke is. A környezetvédelmi, élelmiszer-biztonsági és fogyasztóvédelmi előírások átvétele mindennapi életünk minőségét és biztonságát javítja.

Az átmeneti mentességek tehát kellő időt adnak a változtatások megvalósítására: például a már említett vágóhidakat illetően, a vasúti közlekedés vagy a takarékszövetkezetek alaptőke-követelménye tekintetében. További átmeneti rendelkezések egyes szociálpolitikai szempontból fontos területeken biztosítanak elegendő időt az alkalmazkodásra: ide sorolható a távfűtés és a háztartási tüzelőanyagok csökkentett áfaszintje.

Használhatjuk-e a magyar nyelvet az EU intézményeiben?

Bármely tagállam állampolgára, amennyiben valamely ügyben az unió intézményeihez fordul, jogosult azt hazájának hivatalos nyelvén, vagy az unió bármely más hivatalos nyelvén megtenni és a választ is ezen a nyelven megkapni.

Minden tagállam állampolgára jogosult az unió rá is vonatkozó rendelkezéseit saját országa hivatalos nyelvén olvasni. Saját hazájuk nyelvét használhatják az Európai Parlamentben a képviselők vagy a Tanácsban a tagállamok vezetői is. Mindez vonatkozik a csatlakozásunk napjától a magyar nyelvre is.

A munkaszintű megbeszéléseken az unió intézményeiben mindazonáltal a szakértők, tisztviselők a tolmács- és fordítási költségek csökkentése és a munka hatékonyságának növelése érdekében általában az uniós alkalmazottak nagy többsége által beszélt munkanyelveket használják, így az angolt, a franciát vagy a németet. Ezt a munkaszintű használatot az uniós intézmények működési rendjükben szabályozzák.

Bel- és igazságügyi együttműködés, határátlépés

Mely országokba lehet magyar útlevéllel, vízum nélkül beutazni?

Hazánk uniós csatlakozása nem szüntette meg a magyar állampolgárok számára harmadik országokban (így például az Amerikai Egyesült Államokban) előírt vízumkötelezettséget. Ez csak az adott két ország közötti közös megállapodás eredménye lehet.

Magyarországnak ugyanakkor a csatlakozás pillanatától alkalmaznia kell az Európai Unió közös vízumpolitikáját. Az EU vízumpolitikájának megfelelően, ha az EU valamelyik országgal szemben vízumkötelezettséget vezetett be, Magyarországnak is vízumot kell kérnie ezeknek az országoknak az állampolgáraitól. Annak elkerülésére, hogy ezen országok Magyarországgal szemben viszonyossági alapon vízumkényszert vezetessenek be, kétoldalú egyezmények tehetnek kivételt.

Csatlakozásunk óta milyen okmánnyal igazolhatjuk személyazonosságunkat az uniós országokban? Szükség van-e útlevelünkre? Elfogadják-e a régi típusú személyi igazolványokat?

2004. május 1-jétől – EU (illetve EGT – Európai Gazdasági Térség: EU tagállamok + Izland, Liechtenstein és Norvégia) viszonylatban – a magyar állampolgárok jogi helyzetében jelentős változás állt be: a magyar állampolgárok egyben az Európai Unió polgárai lettek, s a vonatkozó jogszabályok alkalmazásakor nem tekinthetők a továbbiakban külföldieknek (ennek korlátja azonban pl. a munkavállalókra vonatkozó 2+3+2 éves átmeneti mentesség). Így uniós csatlakozásunk után a magyar állampolgárok fenti 27 országba való beutazásának és tartózkodásának szabályait a személyek szabad mozgására vonatkozó közösségi vívmányok és egyes schengeni vívmányok együttesen határozzák meg.

Az Európai Unióhoz történő csatlakozás napjától a közösségi jog szerint a *magyar állampolgárok* is élvezhetik a személyek

szabad mozgása alapszabadságának fontos részjogosítványát, a személyazonossági igazolvánnyal történő utazást: az Európai Gazdasági Térség tagállamai területére a beutazás, ill. ezen államok területén történő utazás érvényes magyar személyazonossági igazolvány birtokában is lehetővé vált. A magyar állampolgárok az EGT tagállamokba az 1991. április 1-je előtt kiállított személyi igazolvánnyal (kemény borítójú, népköztársasági címerrel), az 1991. április 1-je után kiállított személyi igazolvánnyal (puha borítójú, köztársasági címerrel), a 2000. január 1-je után kiállított személyazonosító igazolvánnyal (kártya formájú, műanyag), illetve 2000. január 1-jét követően kiállított ideiglenes személyazonosító igazolvánnyal is utazhatnak.

A személyazonossági igazolvánnyal történő utazásra, beleértve az átutazást is, az EGT-n kívüli harmadik államokba csak abban az esetben van mód, ha azt nemzetközi szerződés kifejezetten lehetővé teszi. Erre jelenleg kizárólag Horvátország és Svájc esetében van mód, az új típusú, kártya formájú személyazonossági igazolvánnyal.

A személyazonosító igazolvánnyal nem rendelkező kiskorú magyar állampolgárok (tehát a 14. életév betöltése előtt) továbbra is csak önálló, érvényes útlevelel birtokában utazhatnak külföldre.

Beutazás

A szomszédos EU tagállamokkal közös határszakaszokon (Ausztria, Szlovákia, Szlovénia) ugyan nem szűnik meg a határforgalom ellenőrzése, de lényegesen leegyszerűsödik; továbbá a magyar állampolgárok is használhatják az ún. EU sávot. (A belső határokon történő ellenőrzés teljes felszámolására, az ehhez szükséges feltételek teljesítését követően, néhány év múlva kerülhet sor.)

Az egyszerűsített ellenőrzés főszabály szerint a személyazonosság megállapítását, az úti okmány és a gépjármű gyors ellenőrzését, szemrevételezését jelenti. Az EGT tagállamai állampolgárainak úti okmányaiba beléptető bélyegző elhelyezése nem történik. Amennyiben azonban a beutazóról rendelkezésre álló adatok szerint, vagy az érintett személy viselkedéséből következtetni lehet arra, hogy veszélyeztetni valamely tagállam közrendjét, közbiztonságát vagy közegészségét, tüzetes vizsgálatnak is alávethető (az utazás céljára vonatkozó, ill. az anyagi eszközök meglétét bizonyító dokumentumok ellenőrzése, a beutazó adatainak a Schengeni Információs Rendszerben történő ellenőrzése, az adott személy járművének és egyéb tárgyainak megvizsgálása). A fenti okokra hivatkozva (közrend, közbiztonság, közegészség) – amennyiben a beutazó szerepel valamely tagállam tiltó névjegyzékében – az európai uniós (magyar) polgár beléptetése is megtagadható.

A tagállamok hatóságainak eleinte gondot okozhat a csatlakozó államok személyi igazolványainak felismerése. Ezért célszerű még egy ideig útlevéllal (is) utazni. (Ez tehát gyakorlati, és nem jogi jellegű tanács.) Ez különösen érvényes a Nagy-Britanniába és Írországba tartó utazók esetében.

A tagállamok polgárainak az unión belüli utazásaihoz természetesen változatlanul érvényes lesz az útlevél is. Ezen és a hivatalosan elismert, illetve nyilvántartásba vett személyazonosító igazolványokon kívül azonban más okmányok – például jogosítvány – nem használhatók.

Mit értünk schengeni együttműködésen?

A belső határokon foganatosított személyellenőrzés leépítésében a többi EU-tagállamnál gyorsabban haladni akaró Németország, Franciaország és a Benelux államok 1985. június 14-én, Schengenben aláírták „A határellenőrzésnek a közös határokon történő fokozatos megszüntetéséről” szóló Schengeni (I) Egyezményt. Ennek célkitűzése az volt, hogy leépítse a személyforgalomban a szerződő felek közötti közös határokon foganatosított ellenőrzéseket, és azokat a külső határookra telepítse át. A Schengeni (I) Egyezményt kiegészítő Schengeni végrehajtási egyezmény (1990)

a belső határok lebontásából eredő biztonsági kockázatokat ellensúlyozó intézkedéseket tartalmazza.

Mi az a Schengeni Információs Rendszer?

A Schengeni Információs Rendszer (angol rövidítéssel SIS) számítógépes rendőrségi körözési rendszer, amely egy központi számítógépből és a nemzeti alrendszerek központjaiból áll. Az adatbázisban olyan személyek és tárgyak adatai találhatóak, akik, és amik beutazási tilalom vagy körözés alatt állnak a tagállamokban.

A schengeni külső határok átlépésekor a beutazókat az adatbázisban ellenőrzik, így kiszűrhetik az egész schengeni térségben beutazási korlátozás alatt álló személyeket. Szigorúbb, hatékonyabb lesz a zöldhatár ellenőrzése is, ami kizárólag az illegális határátlépők számára lesz hátrányos.

Mikor válik Magyarország a schengeni együttműködés részesévé?

A schengeni együttműködés az Amszterdami Szerződés óta az EU keretei között folyik. A 15 „régí” EU-tagállam közül csak

Nagy-Britannia és Írország – két szigetország – kért és kapott lehetőséget az együttműködésből való teljes kimaradásra. Minden más uniós tagállamnak, így az újonnan belépőknek – köztük hazánknak is – az Amszterdami Szerződés értelmében, EU-csatlakozásuk után a „schengeni” együttműködés tagjává kell válniuk.

A schengeni térség kiterjesztése Magyarországra az EU-csatlakozást követően két lépcsőben történik, és legkorábban 2007-ben várható. Izland, Liechtenstein és Norvégia, amelyek nem tagjai az EU-nak, az együttműködésben külön megállapodás alapján vesznek részt.

Milyen az ellenőrzés Magyarország határain az Európai Unióba történt belépés óta?

Az Európai Unióhoz történő csatlakozás következtében a Magyarország és a többi EU-tagállam közötti – magyar–osztrák, magyar–szlovén, magyar–szlovák – határok, ún. ideiglenes schengeni külső határok lettek, ahol az áruforgalom ellenőrzése lényegében megszűnt, az EGT-ben részes államok állampolgárai könnyített ellenőrzéssel léphetik át a határt.

Ezeken a határokon az EU-csatlakozás után néhány évvel – a schengeni térségbe történő teljes integrálódásunkat követően, azaz várhatóan 2007-ben – megszűnik a határelenőrzés, és rajtuk keresztül szabadon, ellenőrzés nélkül mozoghatnak az uniós polgárok (valamint Izland, Liechtenstein és Norvégia állampolgárai).

A külső határokon ugyanakkor a schengeni normáknak megfelelő szigorú határelenőrzést vezettünk be.

Ezt azonban nemcsak schengeni szigorúsággal, hanem schengeni technikával is végzik, azaz kellő számú átkelőhelyen, megfelelő műszaki felszereltséggel, gyorsan, udvariasan. A törvényes célból szabályosan beutazókat az ellenőrzés csak a feltétlenül szükséges mértékben fogja zavarani. A többiek kiszűrését segíti majd elő a schengeni együttműködés adatbázis-rendszere és számítógépes infrastruktúrája (angol rövidítéssel SIS II).

Az Európai Unió a Schengen-alapból 147,9 millió euró támogatást nyújt Magyarországnak a 2004 és 2006 közötti időszakra, a határelenőrzés fejlesztésére és általában a schengeni követelmények teljesítésének támogatására.

Hogyan érinti a határon túli magyarokat EU-csatlakozásunk?

Sokan tartottak attól, hogy hazánk EU-csatlakozása után az EU határain kívül élő magyar kisebbségek számára nehezebbé válik majd a kapcsolattartás az anyaországgal. Ezek a félelmek túlzottak és (részben) alaptalanok voltak.

Azon szomszédos országok polgárai, akik EU-csatlakozásunkkor vízummentességet élveztek az EU-ban, Magyarországra is vízummentesen utazhatnak be. Ebbe a kategóriába tartoznak a velünk egy időben csatlakozott Szlovákia és Szlovénia, a csatlakozási tárgyalásokat folytató Románia, és az azokat várhatóan hamarosan megkezdő Horvátország.

Majdani EU-tagállam szomszédaink – hozzánk hasonlóan – az EU-csatlakozás után, két lépcsőben a schengeni térség részévé válhatnak. Így az ezekben az országokban élő magyar nemzetiségűek nem hogy nem lesznek elzárva az anyaországtól, hanem a schengeni vívmányok adta lehetőségekkel élve szabadon, ellenőrzés nélkül jöhetnek az anyaországba.

Ukrajna, valamint Szerbia és Montenegró állampolgárai azonban a közös vízumpolitika értelmében vízumkötelesek az EU-ba történő beutazáskor. Ehhez igazodva kötöt-

tünk az említett két országgal kétoldalú vízumegyezményeket. A 2003. november 1-jén hatályba lépett magyar–ukrán, magyar–szerb és montenegrói egyezmények értelmében a kárpátaljai és a vajdasági magyaroknak is vízumot kell kiváltaniuk. A rövidebb vagy hosszabb ideig az unión és így a schengeni térségen kívül maradó szomszéd országokban élő magyarság számára sem jelent azonban a schengeni határ vasfüggöny jellegű választóvonalat. Elég, ha arra gondolunk, hogy a schengeni térség külső határa Magyarország és Ausztria között húzódik, és ez EU-csatlakozásunk előtt sem jelentett problémát a két ország közötti kapcsolatokban, a magyar és az osztrák állampolgárok utazásában.

Mit tesz az EU a bűncselekmények számának csökkentése érdekében?

A bűncselekmények visszaszorítása, a bűnmegelőzés és bűnüldözés elsősorban a tagállamok hatásköre. A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények, a nemzetközi csalássorozatok, a szervezett bűnözés, az embercsempészet, az emberkereskedelem, a gyermekek elleni erőszak és a szexuális bűncselekmények azonban olyan súlyos bűnözési formák, amelyek az unió minden tagállamában előfordulnak, és nem ismernek határokat. Ezek ellen a bűncse-

lekmények ellen európai összefogással lehet a leghatékonyabban küzdeni.

A tagállamok ezért az összeurópai problémát jelentő súlyos bűncselekményformák elleni közös küzdelem érdekében akcióterveket, stratégiákat állítanak össze. Ilyen a szervezett bűnözés elleni fellépésről szóló akcióterv vagy az EU kábítószer-stratégiája, amelyek összehangolják és egységesítik az uniós tagállamok hatóságainak fellépését.

Beleszól-e az EU a kábítószerrel kapcsolatos szabályozásokba?

Magyarország EU-csatlakozása nem jelentett kötelező érvényű változásokat a magyar kábítószerügyi szabályozásban, tekintettel arra, hogy az Európai Uniónak nincsenek a drogfogyasztásra, illetve ennek büntetési szintjére vonatkozó irányelvei. Az EU csupán nem kötelező érvényű ajánlásokat határoz meg arra, hogy a tagállamok a kábítószer-problémára adott válaszokat – beleértve a büntetésre vonatkozó szabályozásaikat – közelítsék. Mindazonáltal az Országgyűlés elfogadta a Büntető Törvénykönyv módosítását, amelynek számos kábítószer-bűncselekménnyel kapcsolatos

paragrafusa is megváltozott. A törvény – amely 2003. március 1-jén lépett hatályba – a büntetési tételeket illetően nem változott, de a Btk. által meghatározott elkövetési magatartások közül kivették a „fogyasztást”. Ez a magatartás többé nem bűncselekmény. Fontos módosítás, hogy az „elterelést” mint jogi lehetőséget kiterjesztették a fogyasztóra is. Ebből adódóan mind a kábítószer-fogyasztónak, mind a függőnek lehetősége van a büntetés helyett a kezelésben való részvételt választani.

Van-e az Európai Uniónak közös rendőrsége?

1999-től kezdte meg működését az európai rendőri szervezet, az Europol, amelynek az a feladata, hogy minden súlyos bűncselekményformát illetően javítsa a tagállamok rendőrségei között az együttműködést. 2001-től már Magyarország is – szerződéses alapon – együttműködik Európpal. 2004. május 1. óta pedig teljes jogú tagként veszünk részt az EU bűnözés elleni együttműködéseiben, beleértve az Europolit is, ezáltal várhatóan javulni fog a bűnözés elleni fellépés hatékonysága is.

Van-e az Európai Uniónak közös-ségi szintű védelmi politikája?

Az unió közös kül- és biztonságpolitikájának keretében 1998 óta kiépítés alatt áll a közös biztonság- és védelempolitika (Európai Biztonsági és Védelempolitika – EBVP). Ennek célja, hogy olyan eszközöket biztosítson, amelyek az unió számára lehetővé teszik, hogy mind hatékonyabban legyen képes fellépni a nemzetközi szinten, és amely a szervezetet képessé teszi arra, hogy válságmegelőző és válságkezelő feladatokat láttasson el. Az EBVP kiépítése során az EU abból indul ki, hogy a kollektív európai védelem letéteményese a belátható jövőben is a NATO marad, és ezért nem törekszik a tagállamok védelmének el-látására.

Jelenleg egységes európai hadsereg létrehozására sincsenek uniós törekvések. A tagállamok elképzelései szerint az EBVP keretében egyes válságövezetekben az úgynevezett petersbergi feladatok (humanitárius és mentési műveletek, békefenntartói feladatok, valamint a válságkezelői harci alakulatok, köztük a béketeremtés feladatai) ellátása céljából katonai és/vagy civil eszközökkel folytatott műveletekre fog

sor kerülni. E feladatok ellátása az unió katonai és civil képességeinek fejlesztését követeli meg: ennek érdekében született meg az a döntés, amely szerint 2003 végéig létre kell jönnie a tagállamok nemzeti védelmi eszközeiből egy önkéntesen felajánlott mintegy 60 000 főnyi gyorsan bevethető katonai erőnek és egy 5000 fős rendőri erőnek.

Mára az EU mennyiségben már teljesíti ezeket a célkitűzéseket, minőségi elmaradások azonban még mindig vannak. Ezek kiküszöbölésére a tagállamok 2010-re jelentős minőségi előrelépést irányoztak elő az erők, eszközök és a vezetés-irányítás nagyfokú interoperabilitásának megvalósítása érdekében.

A polgári válságkezelő képességek fejlesztése négy területre terjed ki: rendőri erők, jogállamiság erősítése, közigazgatás erősítése, valamint a polgári védelem. A fejlődés mindaddig legkonkrétabban a rendőri erők kialakítása területén jelentkezett.

Az európai védelmi dimenzió fejlődése szempontjából jelentős lépés végül az idén felállításra kerülő Európai Védelmi Ügynökség, mivel várhatóan hosszú távra meghatározza majd az európai képességfejlesztés fő irányait.

Növekszik-e a külső biztonságunk az EU-tagsággal?

Magyarország biztonságát a haderőreform sikeres elvégzését követően létrejövő ütőképes magyar honvédség garantálja, valamint a NATO, amelynek Magyarország 1999 óta tagja. Az EU gazdasági, politikai és egyre inkább biztonsági és védelmi képességeket is megteremtő szervezet. Magyarország ma már az unió közös biztonság- és védelempolitikájának részesévé és alakítójává vált.

Kell-e majd magyaroknak szolgálniuk egy európai hadseregben?

Jelenleg nem létezik európai hadsereg. Annak ellenére, hogy az utóbbi években megkezdődött az EU közös biztonság- és védelempolitikájának kiépítése, a tagállamok a távolabbi jövőben sem tervezik azt, hogy közös európai hadsereget állítsanak fel.

Létrejön ugyanakkor a tagállamok nemzeti védelmi eszközeiből önkéntesen felajánlott, gyorsan bevethető katonai erő és rendőri erő.

Magyarországnak lehetősége volt arra, hogy felajánlásával mindkét területen erő-

sítse az európai képességeket, és ezzel a lehetőséggel élt is. Ebből következően az önkéntesen felajánlott magyar katonák és rendőrök részt vehetnek az EU által indított valamely válságkezelő vagy válságmegelőző műveletben, de mivel európai hadsereg jelenleg nem létezik, a magyar katonáknak ilyen feladat nem lesz.

Fel kell-e adnunk hazánk önállóságát a közös kül- és biztonságpolitika miatt?

Részvételünk az EU közös kül- és biztonságpolitikai együttműködésében nem jelenti külpolitikai önállóságunk feladását. A közös kül- és biztonságpolitika továbbra is alapvetően kormányközi jellegű, azaz a tagállamok erőfeszítései szuverén külpolitikai tevékenységük összehangolására irányulnak, mégpedig közös nyilatkozatok, akciók, álláspontok, illetve stratégiák elfogadásának formájában. A tagországok mindezt egyre inkább összehangolt formában teszik, mind intézményi, mind politikai szempontból.

Magyarország már taggá válása előtt aktívan részt vett a számára biztosított kereteken belül az EU közös kül- és biztonságpolitikai együttműködésében, s külpolitikáját összehangolta az unióval. Ezzel az EU lehetőséget nyújtott számunkra, hogy

megismerjük a közös kül- és biztonságpolitikai eszközöket, illetve arra, hogy megteremtjük későbbi hatékony együttműködésünk alapjait. Tagorszádként teljes joggal részt veszünk a közös kül- és biztonságpolitika alakításában, így érdekérvényesítési lehetőségeink megnőnek.

Nem kell-e attól tartanunk, hogy kül- és biztonságpolitikai kérdésekben a döntéseket az „erős”, nagy országok hozzák?

A tagországok közös kül- és biztonságpolitikai kérdésekben is együtt hozzák meg döntéseiket az uniós szerződésekben rögzített módon, konszenzussal. A közös kül- és biztonságpolitika terén a kezdeményező szerepet – természetesen az Európai Bizottság bevonásával – elsősorban az EU elnöksége, az Európai Tanács, a tagországok és a főképviselő (1999 októbere óta Javier Solana) tölti be. A tagországok közös elhatározása, hogy Európa számára kivívják a gazdasági erejéhez mért külpolitikai tekintélyt, és ehhez egyformán szükség van valamennyi tagország hozzájárulására.

Letelepedés, munkavállalás

Van-e az Európai Unióban egységes gépjármű-vezetői jogosítvány? Érvényes-e a az EU-ban a magyar gépjármű-vezetői jogosítvány?

A vezetői engedélyekre vonatkozó közösségi szabályozás (1991-ben elfogadott irányelv) elsődrendű célja a nemzeti hatóságok részéről kiadott különböző jogosítványok kölcsönös elismerése. Ez elősegíti, hogy ha valaki egy másik tagállamban telepszik le, ne kelljen újra vizsgáznia, az adott ország hatóságai ismerjék el a vezetői engedélyét. E cél elérése érdekében az irányelv kötelező mintát ad meg az új jogosítványok tartalmi és formai elemeire, egységesíti a gépjármű-kategóriákat és alkategóriákat, valamint a vizsgák tartalmi követelményeit.

Akinek régi jogosítványa van, az természetesen nem veszíti el szerzett jogait, nem kell újra vizsgáznia, a kölcsönös elismerés elvének előnyeit ő is élvezi.

Hány napig tartózkodhat a csatlakozás után magyar állampolgár tartózkodási engedély nélkül az Európai Unió tagországaiban?

Három hónapot meghaladó tartózkodás esetén kell tartózkodási engedélyt igényelni.

Hány év múlva vállalhatnak minden kötöttség nélkül munkát a magyarok az Európai Unióban?

Az EU által kért átmenet azt jelenti, hogy a jelenlegi tagországok még legfeljebb hét évig eldönthetik, hogy munkavállalási engedéllyel vagy anélkül engedik-e be a magyar munkavállalókat, minden egyéb esetben nem lesz, és nem is lehet különbség egy magyar állampolgárságú munkavállaló és egy régi tagállam munkavállalója között. A régi tagállamok továbbra is előírhatják tehát, hogy a magyar munkavállalók munkavállalási engedélyt szerezzenek be, de a tagállam úgy is dönthet, hogy az engedélyezés lehetőségének fenntartásával nem él.

Munkaerőpiacukat megnyitó tagállamok: Írország, Nagy Britannia és Svédország.

Dánia bizonyos feltételek mellett biztosítja az engedélyek könnyített kiadását.

Hollandiában kétféle eljárásban adhatnak ki munkavállalási engedélyt: egyszerűsített eljárással, illetve a munkaerő-piaci vizsgálat fenntartása mellett.

Az átmenet első két évében tehát minden régi tagállam nemzeti jogszabályait alkalmazza a magyar munkavállalók esetében. A tagállamok különféle szabályozási megoldásokat alkalmaznak, a teljesen korlátozásmentes munkavállalás biztosításától a munkavállalási engedélyezés fenntartásáig. Ugyanakkor a korlátozó szabályait fenntartó országok is kötelesek biztosítani azokat a jogosultságokat, amelyeket Magyarország a csatlakozási tárgyalásokon kivívott, és amelyek a Csatlakozási szerződésbe is bekerültek:

◆ A visszalépés tilalma

A régi tagállamokban a munkavállalás nem köthető szigorúbb feltételekhez a csatlakozás után, mint amelyek a Csatlakozási szerződés aláírásának időpontjában, 2003. áprilisában fennálltak. Vagyis, ha például Magyarország és egy régi tagállam viszonylatában kétoldalú egyezmény kvótát határozott meg az egyéni munkavál-

alókra, az semmiképpen nem csökkenthető.

◆ A közösségi preferencia biztosításának kötelezettsége

Ha egy régi tagállam úgy dönt, hogy a csatlakozást követően is fenntartja a munkavállalási engedélyezési eljárást, akkor a munkavállalási jogosultság tekintetében előnyben kell részesítenie a csatlakozó országokból érkező munkavállalókat harmadik országok állampolgáraival szemben. Vagyis amennyiben egy adott meghirdetett álláslehetőség feltételeinek egy magyar és egy nem uniós állampolgár egyformán megfelel, úgy az adott tagállam köteles előnyben részesíteni a magyar jelentkezőt.

◆ A „12 hónapos szabály”

Az a magyar állampolgár, aki a csatlakozás pillanatában legalább 12 hónapig jogszerű munkavállalóként jelen van egy adott régi tagállamban (pl. egy éves munkavállalásra feljogosító munkavállalási engedéllyel dolgozik), a 12 hónap letelte után az adott tagállamban a továbbiakban szabadon, munkavállalási engedély nélkül vállalhat munkát. Az így szerzett szabad munkavállalási joggal addig élhet, amíg az adott tagállam munkaerőpiacát önként el nem hagyja. Ez a szabad munkavállalási jog megilleti azokat is, akik a csatlakozást követően válnak jogosulttá munkavállalásra egy adott régi tagállamban, és a munka-

vállalási engedélyük legalább 12 hónapra szól.

◆ Családtagok, akik valamely harmadik ország (nem EGT tagállam) állampolgárai

Amennyiben egy magyar állampolgár harmadik ország állampolgárságával rendelkező családtagja a csatlakozás pillanatában a 12 hónapos szabály alá eső magyar munkavállalóval együtt valamely régi tagállamban tartózkodik, úgy a csatlakozást követően közvetlenül lehetősége nyílik szabad munkavállalásra. Amennyiben a családtag csak a csatlakozást követően tartózkodik a magyar állampolgárral együtt az adott tagállamban, úgy nem azonnal, hanem a Csatlakozási szerződésben szabályozott feltételek mellett bizonyos idő eltelté után lesz jogosult az engedély nélküli munkavállalásra.

A velünk együtt csatlakozó országok tekintetében, az az alaphelyzet, hogy kölcsönösen beengedjük egymás munkavállalóit, de ha valamelyik országból munkaerőpiacunkat egy esetleges nagyobb mértékű beáramlás veszélyeztetné, akkor átmenetileg visszaállíthatjuk a korlátozó szabályokat, vagyis újból bevezethetjük az engedélyezési eljárást.

Ha több tagállamban is vállaltunk munkát, melyikben kell adót fizetnünk?

A munkavállalóknak az EU-nak abban a tagállamban kell adót fizetniük, ahol a munkavégzés történik. A tagállamok közötti kétoldalú megállapodásoktól függően azonban a két tagállam között ingázók (a határmenti régiókban), illetve a több tagállamban munkát végzők igen gyakran a lakóhely szerinti tagállamban fizetik be a személyi jövedelemadót.

Tartanunk kell-e attól, hogy a jól képzett, tehetséges magyar munkaerő külföldre megy dolgozni?

Vannak olyan foglalkozási ágak, mint a számítástechnika vagy az egészségügy, ahol az unió egyes tagállamaiban szükség van a képzett munkaerőre, illetve vannak olyan hiányszakmák is, amelyekben alacsony képzettségű munkavállalóra van szükség.

Felmérések szerint ugyanakkor a magyar állampolgároknak csak kis része gondolkodik azon, hogy rövidebb-hosszabb időre elhagyja az országot és máshol vállal munkát. Sok esetben éppen a nyelvtudás

hiánya, vagy a család visszatartó ereje az, ami arra ösztönzi állampolgárainkat, hogy itthon keressenek megfelelő munkát.

Ismert, hogy az Európai Unió országai-ba irányuló magyar migrációs potenciál – vagyis a rövidebb-hosszabb időre történő odaköltözés szándéka – alacsony, 6 százalék körüli. Ez azt jelenti, hogy a megkérdezettek 6 százalékának áll szándékában rövidebb vagy hosszabb ideig egy uniós országban dolgozni. Ezek a számok csak a szándékot vizsgálják, a ténylegesen külföldre indulók száma ennél is kevesebb.

A dél-európai országok példája is azt mutatja, hogy a csatlakozás után kialakuló kedvezőbb körülmények hatására a korábban külföldön munkát keresők egy része nem el-, hanem visszaáramlik.

Kell-e tartózkodási engedély, ha a az Európai Unió valamelyik tagországában szeretnék dolgozni?

Munkavállalás esetén mindenképpen kell tartózkodási engedélyt igényelni, és egyes tagállamok az átmeneti időszak alatt munkavállalási engedélyhez is köthetik a magyarok munkavállalását.

Milyen esetben tagadhatják meg a tartózkodási engedély kiadását?

Ha valaki munkavállalóként kíván elhelyezkedni egy olyan tagállamban, amelyik el az átmeneti korlátozás lehetőségével, akkor a tartózkodási engedély iránti kérelmet a nemzeti jogszabályok alapján fogja az adott ország illetékes hatósága megítélni.

Ha valaki a velünk együtt csatlakozó országok valamelyikében kíván dolgozni, akkor az unió szabályozása alapján gyakorlatilag automatikusan kapja meg a tartózkodási engedélyt. Az automatizmus azt jelenti, hogy a tartózkodási engedély kiadását csak akkor tagadhatják meg a kérelmezőtől, ha az országban való tartózkodása a közrendet, közbiztonságot vagy közegészségügyi szabályokat (a betegségek jogszabályban vannak felsorolva) veszélyezteti, illetve ha olyan foglalkozást (pl. köztisztviselői) szeretne folytatni, amelyet az egyes tagállamok nemzeti jogszabályai szerint csak az adott ország állampolgára űzhet.

Az átmeneti korlátozás az egyéni vállalkozókra, az egyéb önfoglalkoztatókra nem vonatkozik, így ők bármelyik EU-tagállamban (akár a jelenlegi, akár a velünk együtt csatlakozók) kérnek tartózkodási engedélyt, azt az előbbieken vázolt automatizmus szerint kapják meg.

Magammal vihetem-e a családomat, ha az Európai Unió valamelyik tagországában szeretnék dolgozni?

Az EU állampolgárainak joguk van munkavállalás esetén családtagjaikat is magukkal vinni. Családtagnak számít a házastárs, valamint a 21. év alatti, eltartott közös gyermek, és annak számítanak a közvetlen felmenők. Vállalkozók esetében a házastárs saját eltartott gyermeke is ebbe a kategóriába tartozik. A családtagok ugyanazokkal a jogokkal bírnak, mint a munkavállalók.

Tanárként vállalhatok-e munkát az Európai Unió valamelyik tagállamában, ha igen, milyen feltételekkel?

A pedagógus ugyanolyan munkavállalónak minősül, mint az iparban vagy a szolgáltatásokban dolgozó munkavállaló, következésképpen ugyanolyan elbánásban kell részesíteni, mint a többi munkavállalót.

A pedagógus – függetlenül attól, hogy az esetek többségében közszolgálati alkalmazott – természetesen nem vesz részt a közhatalom gyakorlásában. Ezért a pedagó-

gusra nem alkalmazható az Európai Unióról szóló szerződésben a tagállamok részére biztosított egyenlő elbánás elvének alkalmazása alóli mentesség. A közhatalom gyakorlásában természetesen részt vevő munkavállalók esetében a tagállamok kivételt tehetnek, azaz nem kötelezhetőek külföldi állampolgárságú munkavállalók – például köztisztviselők, rendőrök, bírák – alkalmazására.

Magától értődően a pedagógus munkavállalásának is előfeltétele, hogy szakképesítését a befogadó államban elismertesse. Ugyancsak magától értődő, hogy a pedagógus munkavállalásának előfeltétele a fogadó ország hivatalos nyelvének a munka el látásához ésszerűen megkövetelhető szintű ismerete.

Milyen oktatási jogok illetik meg annak gyermekét, aki az Európai Unió valamelyik másik tagállamában vállal munkát?

Az EU-ban szigorú jogszabályok írják elő, hogy a közösségi állampolgárságú munkavállalók gyermekeit az oktatásba, szakképzésbe való bejutás, valamint az oktatásban, szakképzésben történő részvétel tekintetében a befogadó ország állampolgárainak gyermekeivel minden tekintetben azonos jogok, juttatások illetik meg. Ez vo-

natkozik minden iskolaköteles korú gyermek tanításával kapcsolatos költségre, valamint mindazokra a szociális jellegű juttatásokra (pl. iskolai étkeztetés, tankönyvtámogatás, utazásiköltség-térítés stb.) amelyek igénybevételére a befogadó ország rendelkezéseinek értelmében az adott ország iskolaköteles korú állampolgárai jogosultak.

A jogszabályok kötelezik továbbá az iskolákat, az iskolafenntartókat: gondoskodjanak arról is, hogy a más országokból érkezett tanulók megszerezhessék a saját országuk nyelvével, kultúrájával, történelmével kapcsolatos ismereteket. Hangsúlyozni kell, hogy ezek a jogosultságok csak az állami (önkormányzati) fenntartású iskolákban tanulókat illetik meg.

Mit jelent a vállalkozások számára az Európai Unió piaca?

Az EU-csatlakozással a magyar piac az unió belső piacának részévé vált. A magyar vállalkozók ennek következtében várhatóan az eddiginél sokkal keményebb és intenzívebb versennyel szembesülnek. Ezekkel a veszélyekkel párhuzamosan azonban vállalkozóink számára bőséges lehetőségek is nyílnak, hiszen a csatlakozás új piacokat is teremtett; a vállalkozóknak esélyük nyílik arra, hogy egy nagyobb, de igényeiben differenciáltabb piac réseiben egyenrangúként jelenjenek meg.

Piacralépési lehetőségeik azáltal is bővülnek, hogy részt vehetnek az EU közbeszerzési tenderlein, illetve támogatási programjaiban. A jövőbeni siker egyik záloga a pályázati rendszerek, technikák ismerete.

Kiszoríthatják-e a külföldi termékek a magyar árukat a piacról?

Nem. Természetesen eleget kell tennünk az EU belső piaci szabályozásának,

ami a „négy szabadságnak”, vagyis az áruk, a tőke, a munkaerő és a szolgáltatások tagországok közötti szabad áramlását jelenti. A csatlakozásig Magyarország és az EU közti kereskedelem folyamatosan közeledett a teljes szabadkereskedelem felé. A magyar gazdaságra és a magyar áruk exportjára jótékonyan hat a kényszer, hogy megfeleljen a belső piac szabályozásainak. A csatlakozás, a belső piachoz történő csatlakozás, ugyanakkor azt is jelenti, hogy a magyar vállalatok előtt teljes mértékben megnyílt a világ legnagyobb – csaknem 500 millió fogyasztót magában foglaló – piaca.

A várhatóan kiéleződő verseny a magyar piacon a magyar termelőket, gyártókat is arra fogja készíteni, hogy minőség és marketing szempontjából egyaránt felzárkózzanak az EU-ból érkező áruk színvonalához. Az EU szigorú fogyasztóvédelmi szabályozásainak azonban a magyarországi áruk nagyobbreszt már ma is megfelelnek. Az importőrök, amelyek Európából érkező áruikat Magyarországon kívánták értékesíteni, ezt már a csatlakozás előtt is vámkorlátok nélkül megtehették. A fent felsorolt okokból kifolyólag valószínűsíthető, hogy kevés olyan magyar termék lesz, amely nem képes megfelelni az új, a megváltozott piaci körülményeknek.

A magyar vállalkozóknak euróban kell-e számolniuk?

Az EU-ban 2002. január 1-jén jelent meg az euró a készpénzes fizetési forgalomban. (Az euróövezet tagállamai a következők: Ausztria, Németország, Görögország, Franciaország, Olaszország, Írország, Spanyolország, Portugália, Belgium, Hollandia, Luxemburg és Finnország.) A hazai vállalkozásoknak, amelyek külföldi partnerekkel rendelkeznek, célszerű tehát szerződéseikben árajánlataikat euróban megjelölniük. Három tagállam azonban kivételt jelent: az angol font, a dán korona és a svéd korona továbbra is érvényben maradt. A magyar vállalkozásoknak az árfolyam-ingadozások miatti kockázatokkal továbbra is számolniuk kell, igaz, csökkenő mértékben.

Mikor vezetik be Magyarországon az eurót?

Magyarország a csatlakozás óta a Gazdasági és Monetáris Unió (EMU) tagja. A közös valuta bevezetése alól azonban hazánk mindaddig felmentést kap, amíg nem lesz képes a valutaunió feltételeit (az ún. konvergencia-kritériumokat) teljesíteni. A kötelező EMU-tagság és az ebből követke-

ző gazdasági fegyelem folytán a feltételek teljesítése folyamatos lesz. A magyar gazdaságpolitika jelenlegi célkitűzése az, hogy e feltételek, kritériumok döntő részét mihamarabb teljesítsük.

A valutaárfolyam stabilitására vonatkozó feltétel szerint minimum két évig részese kell legyünk az uniós árfolyam-mechanizmusnak, ezalatt el kell kerülni a hazai valuta leértékelődését. Ez a technikai feltétel azt jelenti, hogy lesz egy olyan, legalább kétéves időszak, amikor Magyarország még nem lehet tagja az euróövezetnek az összes többi feltétel teljesítése esetén sem. Így az újonnan csatlakozó tagállamokban legkorábban az EU-csatlakozást követő második év végén lenne lehetséges az eurót bevezetni. Magyarországon erre előreláthatólag 2009 körül kerül majd sor.

Milyen előnyökkel jár az euró?

Az euró számos előnnyel jár, amelyet azon tagállamok gyakorlati tapasztalata bizonyít, amelyek már bevezették a közös valutát. Az euróövezeten belül megszűnt az árfolyamkockázat, és eltűntek az átváltásokból eredő költségek. Az euró hosszabb távon stabilabb lett, mint a nemzeti valuták külön-külön, az árak összehasonlíthatóbbá váltak, ami megkönnyítette a vásárlók hely-

zetét. Az euró bevezetése óta a belső piac hatékonyabban működik.

Az euró magyarországi bevezetésekor érvényüket veszítik-e majd a forintban futó szerződések?

A forintban futó szerződések, kölcsönök, követelések az euró magyarországi bevezetésének napján átalakulnak euróban meghatározott ügyletekké. A forintot euróra átszámítani kötelezően azon a korábban rögzített árfolyamon kell majd, amit a Magyar Nemzeti Bank az Európai Központi Bankkal együtt határoz meg. A pénzcseré semmiféle jogalapot nem teremt a szerződések érvényességének megkérdőjelezésére.

Szabályozza-e az Európai Unió a vállalkozásalapítást?

Az EU-n belüli vállalkozásalapításra alapvetően a tagállami szabályok vonatkoznak. A közösségi szabályok az egyes szabályozási területeken a tagállami szabályok koordinációját jelentik, és azért születtek meg, hogy a különböző érdekek azonos szintű védelme a társaságok számára na-

gyobb biztonságot teremtsen. Így a tagállamoknak cégjegyzéket kell fenntartaniuk, a cégszabályokat hivatalos lapban közzétenniük. A társaságok semmisségét csak bíróság állapíthatja meg konkrétan meghatározott esetekben. Ugyancsak egységes szabályok vonatkoznak a részvénytársaságok alaptőke-emelésére, -módosítására, a vállalatok felvásárlására. Az EU-ban az egyes tagállamok polgárai tulajdonosként megkülönböztetés nélkül vehetnek részt más tagállamok társaságaiban.

Indíthatnak-e magyar állampolgárok vállalkozást az Európai Unióban?

Mindennemű korlátozás nélkül, az adott tagország által szabályozott feltételekkel. A vállalkozásokra vonatkozó letelepedési jog szabadságának biztosítása érdekében a tagállamoknak lehetővé kell tenniük, hogy azok a gazdasági társaságok, amelyeket valamely tagállam rendelkezései szerint alapítottak, és amelyek alapszabály szerinti székhelye az unión belül van, szabadon végezzenek gazdasági tevékenységet bármely tagállamban. A tőke szabad áramlása biztosítja továbbá az unió minden polgára számára azt a jogot, hogy szabadon alapíthasson vállalkozást bármely tagállam területén.

Mi a vállalkozás (letelepedés) szabadságának tartalma?

A szabad vállalkozás a jogosultak részére a következő jogokat biztosítja:

1. önálló keresőtevékenység megkezdése és gyakorlása másik tagállam területén;
2. vállalkozások alapítása és irányítása másik tagállam területén;
3. leányvállalatok, ügynökségek, fióktelepek, irodák létesítése másik tagállam területén.

A gazdasági társaságokkal kapcsolatban azonban meg kell jegyeznünk: a vállalkozás szabadsága nem ad lehetőséget arra, hogy az egyik tagállam rendelkezéseinek megfelelően alakult, az ebben a tagállamban nyilvántartásba vett gazdasági társaságok eredeti státusuk megtartásával szabadon áthelyezhessék központi igazgatásukat egy másik tagállamba.

Jó tudni, hogy az egyes tagállamok vállalatalkotási szabályai eltérőek lehetnek. A vállalkozóval tarthatnak azok a közvetlen családtagjai is, akik bár önállóan vállalhatnak munkát, de önálló vállalkozói tevékenységet nem folytathatnak.

Lehet-e szolgáltatásokat nyújtani más EU tagállamokban?

Kiket illet ez a szabadság?

A szolgáltatások szabadsága a gazdaság minden olyan szereplőjét megilleti, aki/amely az Európai Unió valamely tagállamában szolgáltatást nyújt – így különösen azokat, akik ipari, kereskedelmi, szakipari és szabadfoglalkozású tevékenységeket végeznek. Megilleti továbbá azokat a személyeket, akik más tagállam szolgáltatóinak szolgáltatásait kívánják igénybe venni.

Mi a szolgáltatások szabadságának tartalma?

1. Az unió tagállamában lakóhellyel, székhellyel rendelkező személy szolgáltatást nyújthat egy másik tagállamban honos személynek úgy, hogy a tevékenységét továbbra is a saját országában folytatja, vagy csak időlegesen jelenik meg a fogadó országban, ott tehát tartósan nem telepszik le. Letelepedés nélkül történik a szolgáltatásnyújtás például akkor, ha egy francia biztosító közvetlenül magyar ügyfelekkel köt biztosítási szerződést, vagy egy magyar zongorahangoló néhány napra Ausztriába utazik egy hangszer felhangolására.

2. Azokat, akik más tagállam szolgáltatónak szolgáltatásait akarják igénybe venni, nem lehet korlátozni annak igénybevételében. Így például nem akadályozható, hogy egy személy külföldön részesüljön orvosi ellátásban, jogi vagy pénzügyi szolgáltatásokat vegyen igénybe, múzeumokat látogasson stb. A határon átnyúló szolgáltatásnyújtás így többféleképpen is megvalósulhat: a szolgáltató időleges átutazásával, a szolgáltatást igénybe vevő átutazásával, vagy egyszerűen olyan eszköz használatával, amely lehetővé teszi a közvetlen szolgáltatásnyújtást (pl. interneten, műholdas közvetítéssel).

Mi a teendő, ha közvetlenül kívánunk határon átvitelő szolgáltatást nyújtani?

Ha valaki letelepedés nélkül kíván szolgáltatást nyújtani, és ezért ideiglenesen másik EU-tagállamba utazik, akkor az akadálymentes szolgáltatásnyújtást csak az egyenlő elbánáson túlmenő szabályozás biztosíthatja. Ilyenkor ugyanis a szolgáltatónak először a saját országa által meghatározott követelményeknek kell megfelelnie, így az általa már teljesített előírásoknak (pl. engedélyek beszerzése) való újbóli megfelelést a fogadó ország nem írhatja elő. Ez túlságosan nagy terhet róna a szolgáltatóra. A fogadó országok ezért elismerik a szolgáltató országában már teljesített követelményeket, és ezeken felül csak akkor érvényesítik saját szabályozásukat, ha

ez a szolgáltatási tevékenység megfelelő gyakorlása érdekében (pl. fogyasztóvédelmi okokból), vagy más általános érdek (pl. közkerkölcs védelme) érvényre juttatása miatt feltétlenül szükséges. Ha a szolgáltatásban részesülő utazik másik országba szolgáltatások igénybevételéhez, akkor a saját országának jogi védelmét elveszíti, és a szolgáltatás helye szerinti szabályok vonatkoznak rá.

Mikor nem gyakorolható a vállalkozás és a szolgáltatásnyújtás szabadsága?

A letelepedés és a szolgáltatásnyújtás olyan alapszabadságok, amelyek csak rendkívül szűk körben korlátozhatók. A külföldi szolgáltatók kizárhatók például a közhatalommal kapcsolatos szolgáltatások gyakorlásából. Az EU-tagállamok korlátozhatják továbbá a szabadságjogok érvényesülését a közrendre, a közbiztonságra vagy a közegészségügyre való hivatkozással.

Milyen szabályok vonatkoznak egy letelepedő szolgáltatóra?

A letelepedő szolgáltatónak meg kell felelnie mindazon követelményeknek, amelyeket a szolgáltatótevékenység végzésével kapcsolatban a fogadó ország előír. A fogadó országok egyenlő elbánást biztosítanak a letelepedőknek. Ez elsősorban azt jelenti, hogy az egyes EU-tag-

államok nem tartanak fenn olyan rendelkezéseket, amelyek a másik tagállamból érkező szolgáltatóra többletterhet rónak a saját szolgáltatóikhoz képest. A fogadó ország így a letelepedőktől ugyanazoknak a szabályoknak a tiszteletben tartását követelheti csak meg, mint amelyek a saját szolgáltatóira vonatkoznak. A letelepedők sokszor így is nehezen tudnának megfelelni a fogadó ország szabályainak, ezért az egyenlő elbánáson túl az unió tagállamaiban olyan szabályok is érvényesülnek, amelyek tovább könnyítik a szolgáltatások nyújtását. Így például az EU-tagországok általában elismerik a másik tagállamban szerzett diplomákat, szakképesítéseket, illetve az elismerés feltételeként adaptációs időszakot vagy alkalmassági vizsgát írnak elő, ha a képzésben lényegi különbségek vannak.

Elfogadják a szolgáltató országa által kiadott erkölcsi bizonyítványt vagy okmányokat, például igazolást arról, hogy a vállalat ellen nem indult csődeljárás.

Hogyan indíthatnak vállalkozást magyar állampolgárok az Európai Unióban?

Az EU-ban jelenleg vállalkozást egyéni vállalkozóként vagy társaságok formájában az alábbiak szerint lehet indítani:

Ha valaki egy másik tagországban egyéni vállalkozóként kíván letelepedni, akkor tartózkodási engedélyt kell igényelnie. Ezt a tartózkodási engedélyt automatikusan megkapja, kiadását a tagország csak abban az esetben tagadhatja meg, ha a letelepedni szándékozó belépése és ott-tartózkodása az adott ország közrendjét, közbiztonságát vagy közegészségügyi szabályait sérti. A közegészségügyre hivatkozva ugyanakkor a tartózkodási engedély csak abban az esetben tagadható meg, ha a jelentkező meghatározott betegségekben szenved; ilyenek például a tuberkulózis, az elmeállapot kóros elváltozása, a szifilisz, a karantént igénylő betegségek. A tartózkodási engedély igénylésekor igazolni kell még, hogy az üzletszerűen folytatni kívánt tevékenység nem esik nemzeti korlátozás alá.

Tartózkodási engedély megléte esetén ugyanolyan feltételeket kell a jelentkezőnek biztosítani – például a vállalkozói igazolvány kiváltásakor – mint saját állampolgárainak, tehát többletkötelezettségek nem írhatók elő.

A társaságok formájában történő letelepedés, a társaságalapítás szabadsága lehetővé teszi azt, hogy bármely cég leányvállalatot, kereskedelmi képviselőt, fiókot vagy ügynökséget hozzon létre bármely tagállamban.

A társaságalapítási feltételek tagállamonként eltérőek, de egyik tagállam se

tehet különbséget olyan cégek között, amelyeket saját állampolgárai, illetve más tagállamok állampolgárai jegyeztettek be. Ha a társaság tulajdonosai a társaság megalakításakor és bejegyzésekor teljesítik a tagállami szabályokat (amelyek a cégbejegyzés feltételeiben pl. azonosak), akkor a társaságok egyforma jogokat élveznek és ugyanolyan kötelezettségek is terhelik őket, függetlenül az alapítók nemzeti-ségétől. A tagállamonkénti eltérő társaság-alapítási feltételek természetesen szükségessé teszik azt, hogy a társaságot alapítók tájékozódjanak az idegen tagállam nemzeti jogáról.

Kell-e EU-s adószám a vállalkozásoknak?

Az állami adóhatóság törvényi felhatalmazás alapján 2003. augusztus 1-je után hivatalból állapított meg közösségi – uniós – adószámot az Európai Közösség tagállamaiban illetőséggel bíró adóalannyal kereskedelmi kapcsolatban álló magyar adózók számára.

Az uniós adószámok kiadása – megállapítása – a szükséges esetekben folyamatosan és kérelemre történik a köztetközpon-ti jegyzőknél, a cégbíróságokon illetve az APEH-nál.

A közösségi adószám – szaknyelven – hivatalból történő megképezése azon működő és általános forgalmi adó (áfa) fizetési kötelezettséggel és levonási jogosultsággal rendelkező, vállalkozási tevékenységet végző adózókat (beleértve az egyszerűsített vállalkozói adó (továbbiakban: eva) hatálya alá tartozó adózókat is) érintette, akik/ame-lyek az Európai Közösség bármely tagállamában illetőséggel rendelkező adózóval fennálló kereskedelmi kapcsolatuk tényét az áfa-bevallásuk megfelelő sorában szerepeltették.

Természetesen az adózók egyedi kérelme alapján jelenleg és a jövőben is lehetőség van közösségi adószám megképezésére. Az adószámmal nem rendelkező – cégbejegyzésre kötelezett –, illetve vállalkozói igazolványhoz kötött tevékenységet végző adózók a cégbíróságon valamint a köztetközpon-ti jegyzőnél történő bejelentkezésükkel egyidejűleg kérhetik az uniós adószámot.

A közvetlenül az APEH-nál bejelentkező egyéni vállalkozók a hatályos '101, a cégbejegyzésre nem kötelezett szervezetek pedig a '201 jelű adatbejelentő nyomtatványon kérhetnek közösségi adószámot.

A már működő (adószámmal rendelkező) adózóknak az adóhatóság a '102, '102/E, '202, '202/T jelű hatályos változásbejelentő lapokon biztosította közösségi adószámuk igénylésének lehetőségét.

Az említett nyomtatványok megvásárolhatóak nyomtatványboltokban, illetve a könnyebb elérhetőség érdekében kitölthetőek az APEH internetes honlapján is, majd a nyomtatás után az adózó kézjegyével hitelesítve eljuttathatóak az illetékes APEH igazgatóságához.

Milyen környezetvédelmi előírásoknak kell a csatlakozás után a kis- és középvállalkozásoknak megfelelniük?

Az EU-csatlakozást követően minden egyes vállalkozásnak meg kell felelnie az unió környezetvédelmi előírásainak, normáinak. 1996 óta minden tagállamnak olyan telephely-engedélyezési eljárást kellett bevezetnie, amely biztosítja az adott telephely környezeti megfelelését.

Az EMAS rendszer (Környezeti Menedzsment és Átvilágítási Rendszer) amellett, hogy biztosítja e környezetvédelmi normáknak való megfelelést, lehetővé teszi a vállalkozások számára testreszabott környezetpolitika kialakítását, gyakorlatba ültetését.

Az EMAS rendszer alkalmazása nem kötelező, de számos előnnyel jár. A rendszert alkalmazó vállalkozások országos nyilván tartásba kerülnek, és így jogosulttá válhatnak tanúsító jel használatára.

Valamely európai vagy nemzetközi szabvány szerint hitelesített vállalkozások esetében az EMAS rendszer bevezetéséhez elegendő részleges felülvizsgálat is, azonban kivétel nélkül mindig ellenőrizni kell, hogy a vállalkozás környezeti nyilatkozatában foglaltak helytállóak-e.

Milyen szabályokat érdemes figyelembe venni a szállítmánnyal kapcsolatban?

A csatlakozást követő három évben a magyar közúti szállítók nem végezhetnek közúti áru fuvarozási kobotázst (nem honos fuvarozó által végzett belföldi szállítást) a jelenlegi és a majdani tagállamokban. Ugyanígy a tagállamok fuvarozói sem végezhetnek Magyarországon kobotázstevékenységet. A harmadik év lejártá előtt bármelyik tagállam saját magára vonatkozóan, egyoldalú értesítéssel további két évre meghosszabbíthatja az átmenetet. Ha egy tagállam nem él ezzel, a csatlakozás utáni ötödik év végéig még mindig lehetősége van arra, hogy a nagymértékű kobotázstevékenység miatt kialakuló piaci válság esetén védőintézkedéseket vezessen be.

Az átmeneti időszak nem zárja ki, hogy Magyarország és más EU-tagállam kétoldalú egyezményeket kössön a kobotázst-

piac fokozatos megnyitásáról. Az átmenetet nemcsak Magyarország, hanem az EU jelenlegi tagállamai is kérték (elsősorban Németország és Ausztria). A tagországok saját fuvarozóikat kívánták megvédeni, arra hivatkozva, hogy a csatlakozók szállítói sokkal olcsóbban működnek. Az átmenet Lengyelországra, valamint némileg más feltételekkel Csehországra, Szlovákiára és a három balti államra is kiterjed.

A piacra lépés szabályozásában a leglényegesebb változás a nemzetközi áru fuvarozás Unión belüli liberalizálása, amely a kabotázs kivételével szabaddá teszi a fuvarozást az Unió bármely két tagállama között, illetően bármelyikén áthaladva. Az engedélyek egy egységes rendszerben épülnek fel, a kiinduló feltételeket az Unió szakmához jutást szabályozó irányelve, illetve a nemzetközi fuvarozásra vonatkozó rendelete tartalmazza. Ennek megfelelően a 2004. május elsejével életbe lépett hazai szabályozás is a teljes körű feltételek meghatározására épül, amelynek való megfelelés esetén a fuvarozó mindkét (belföldi és nemzetközi) tevékenység végzésére jogosult. Ehhez képest a jogszabály bizonyos feltételekben engedményt tesz lehetővé a tevékenység korlátozása esetén. E koncepciónak megfelelően megváltozott a vizsgarend, amely a teljes vizsga témaköröket magában foglalja. A feltételek teljesítését igazoló okmányok birtokában egységesen mindenki *közúti áru fuvarozói engedélyt* kap. Az alapenge-

délyen is fel kell tüntetni, hogy az nemzetközi fuvarozásra vonatkozó korlátozás miatt csak belföldi fuvarozásra jogosít, vagy érvényes a nemzetköziben való tevékenység-végzésre is. Ennek birtokában a csak belföldi forgalomban tevékenykedők minden további engedély nélkül működhetnek.

Amennyiben a közúti fuvarozói engedély nemzetközi fuvarozásra vonatkozó korlátozást nem tartalmaz, ennek birtokában kérelmezhető a nemzetközi forgalomra jogosító *közösségi engedély*. A közösségi engedély a nemzetközi áru forgalomban általános kötelezettség, így szükséges a harmadik országokba irányuló szállítás esetén is. A különbség abban áll, hogy az Unión belüli forgalomban a közösségi engedély szükséges és elégséges a tevékenység folytatásához, míg a harmadik országok esetén – a bilaterális egyezményektől függően – további engedélyek szükségesek.

A leírt eljárás az újonnan szakmába lépő vállalkozásokra érvényes a csatlakozás pillanatától. A rendelet hatályba lépését megelőzően kiadott belföldi közúti áru fuvarozói engedélyek alapján az engedélyezett tevékenység az engedélyben meghatározott érvényességi idő lejártáig folytatható.

A nemzetközi fuvarozásra feljogosító közösségi engedély iránti kérelmet – a gaz-

dálkodó szervezet kérelmére – a területi közlekedési felügyelet ad ki.

A nem tagállamból származó gépkocsivezetőket alkalmazó vállalkozóknak gondoskodni kell *járművezetői igazolvány* beszerzéséről a gépkocsivezető számára.

Felvehetünk-e hitelt más tagállamban székhellyel rendelkező banktól?

A pénzügyi szolgáltatások nyújtásának szabadsága azzal a következménnyel jár, hogy bármely tagállam bármely pénzügyi szolgáltatója határon átnyúló szolgáltatásokat végezhet bármely más tagállam területén, amihez nem kell külön engedélyért folyamodnia, s ellenőrzését is a székhelye szerinti felügyeleti hatóság végzi. Mindez azt jelenti, például egy német vagy egy holland bank közvetlenül nyújthat hitelt magyarországi ügyfeleknek, nem kell Magyarországon fiókot alapítania, vagy magyar kereskedelmi bank közvetítői szolgálatait igénybe vennie.

Ez természetesen fordítva is igaz: a hazai pénzügyi szervezeteket más tagállamokban is megilleti ez a lehetőség. Ez a magyar pénzintézeteket természetesen jobban kiteszi a versenynek és rákényszeríti őket a szolgáltatások színvonalának javítására, az

árrések mérséklésére, továbbá hozzásegíti a magyar piacot ahhoz, hogy az uniós országok gyakorlata a pénzügyi szolgáltatások terén minden szempontból meghonosodjon.

Mi történik a Magyarországon bejegyzett védjegyekkel?

Az EU-ban 1994-ben elfogadott védjegyrendelet a védjegyoltalmat kiterjesztette a közösség egész területére. Így bármely jogosult az egész közösség területén egyetlen bejelentéssel gyakorolhatja a kizárólagos jogokat. Az oltalmak bejegyzését az Alicanteban (Spanyolország) működő közösségi hivatal végzi. A közösségi védjegyrendszert már a magyar bejelentők is igénybe vehetik. A közösségi védjegyek jogosultjai kizárólagos oltalmat élveznek hazánk területén is. Ez azzal a veszéllyel járhat, hogy a közösségi védjegyek ütköznek az itthon bejegyzett védjegyekkel. Ezért Magyarország és az EU között született egy olyan megállapodás, amelynek értelmében a magyar vállalkozások élhetnek az úgynevezett speciális felszólalási joggal. A csatlakozást megelőző 6 hónap során kinyilvánított speciális felszólalási jog által ugyanis a magyar vállalkozó, saját védjegyének megvédése érdekében megakadályozhatja a közösségi védjegy magyarországi kiterjesztését.

Léteznek-e közösségi társasági jog?

Nem, de a közösségben az egyes cégformákra vonatkozó harmonizációs szabályok mellett két olyan cégforma is megjelent, amely a közösségi társasági jog létrehozása felé mutat. Az egyik az Európai Gazdasági Érdekegyesülés, amelynek tagjaként a különböző tagállamokban levő társaságok közösen folytathatnak gazdasági tevékenységet, miközben megtarthatják saját nemzeti jogrendszerükben megszerzett cégbejegyzésüket és gazdasági függetlenségüket. A másik az Európai Társaság, melynek szabályozása 2004. január 1-jétől lépett hatályba. Ez a társasági forma igazi előrelépés a közösségi társasági jog fejlődésében, mivel ez önálló társasági alakzat, mely bármely tagállamban, bármely tagállam(ok) polgárai által megalapítható, és bármely tagállamban folytathatja tevékenységét.

Mi az Intrastat?

Az Intrastat az Európai Unió belső piacán megvalósuló áruforgalom regisztrálását célzó statisztikai megfigyelési rendszer. Az egységes belső piac létrejöttével megszünt a lehetősége annak, hogy az egyes tagállamok közötti kereskedelem alakulását

(külkereskedelmi statisztikát) a vámstatisztikák alapján kövessék. A megoldást az Intrastat rendszer bevezetése jelentette, amely statisztikai bejelentési kötelezettséget ír elő a részt vevő vállalatoknak.

Az Intrastat adatszolgáltatói azok a magyarországi vállalatok/vállalkozások, amelyek EU-tagállam(ok)ból terméket hoznak be (beérkezések), vagy oda terméket visznek ki (kiszállítások).

A fentiek közül csak azoknak a gazdasági szervezeteknek kell adatot szolgáltatniuk, amelyek 12 havi EU beérkezése vagy EU kiszállítása meghaladja az adatszolgáltatási küszöbértéket, amelyet a KSH minden naptári évre előre kiszámít és közzétesz. A 2004-ben érvényes adatszolgáltatási küszöbérték mind a beérkezésekre, mind a kiszállításokra 25 millió Ft.

Az Intrastat jellemzői:

A statisztikai megfigyelési rendszer az Európai Unió vámhatárain belül mozgó árukra, termékekre (szolgáltatásokra nem), illetve azon harmadik országbeli árukra terjed ki, amelyek aktív bérmunka tárgyai és azokra, amelyeket az egyik tagországból egy másik tagországba egy harmadik országon keresztül fuvaroznak. Adatszolgáltatásra az áfabevállásra kötelezett, Európai Unióban forgalmazó vállalatok kötelezettek. Nem terjed ki az adatszolgáltatási kötele-

zetség a közösségi vámszabad területen lévő, vagy ott feldolgozott termékekre, s az olyan közösségi területen mozgó árukra, amelyekre a 6. áfa irányelv nem vonatkozik. Mentesség vonatkozik azon cégekre is, melyek éves forgalma nem ér el egy előre meghatározott értékhatárt (küszöbérték). A küszöbérték túllépése esetén a jelentési kötelezettség fennáll, a túllépés hónapjától. Az értékhatárokat a tagországok maguk határozzák meg.

Támogathatja-e az állam továbbra is a kisvállalkozókat?

Habár a közösségi versenypolitikában előírt állami támogatások tilalma igen széles körre terjed ki, a tagállamoknak módjukban áll támogatni a kis- és középvállalkozásokat, a kutatás-fejlesztési projekteket, a környezetvédelmi és foglalkoztatási célú beruházásokat, valamint a bizonyos támogatási értékhatárt meg nem haladó akciókat. Ennek megfelelően a kis- és középvállalkozások támogatása nemhogy csökkenne, hanem a közösségi programok igénybevételével egyre hangsúlyozottabbá válik. Ezen túlmenően a magyar kis- és középvállalkozások kereskedelmi tevékenységének elősegítésére több pályázati lehetőség, partnerkereső és egyéb üzleti szolgáltatás áll rendelkezésre.

Amennyiben átmenetileg turistaként tartózkodunk valamelyik EU-tagállamban, sürgősségi betegellátást kaphatunk ugyanolyan feltételekkel, mint az adott ország állampolgárai. A kiutazás előtt mindössze az E 111 számú formanyomtatványt kell felvenni a lakóhely szerint illetékes Megyei Egészségbiztosítási Pénztárnál.

A nyomtatványt a kérelmező lakóhelye szerint illetékes Megyei Egészségbiztosítási Pénztár állítja ki, térítésmentesen. Postai úton is igényelhető, ebben az esetben – fénymásolatban – csatolni kell a kiállításához szükséges dokumentumokat. (Ebben az esetben az ügyintézés ideje legfeljebb 30 nap.)

Szükséges dokumentumok:

- Személyazonosságot igazoló okmány,
- TAJ számot igazoló okmány,
- A jogosultságot bizonyító okmányok, az ügyintézés gyorsítása érdekében. Ezek a következők:
 - kereső tevékenységet végzők esetében: munkáltatói igazolás, tagsági jogviszonyt igazoló cégigazolás, stb.,
 - nyugdíjasok esetében: nyugdíjas igazolvány, vagy nyugdíjmegállapító határo-

zat, illetőleg bármely más dokumentum, amiből kétséget kizáróan megállapítható, hogy az illető nyugdíjban részesül,

- tanulók esetében: az iskola által kiadott hallgatói jogviszony-igazolás, iskolalátogatási igazolás,

- kiskorú magyar állampolgár esetében: a személyes adatokat és a magyarországi lakóhelyet igazoló dokumentum,

- eltartott közeli hozzátartozó esetében: eltartói igazolás.

A nyomtatvány érvényességi ideje 90 nap, kezdete az ügyfél által megjelölt kezdőnap, ennek hiányában a nyomtatvány kiállításának napja. Két alkalommal – egyenként – 90 napos időtartammal hosszabbítható. A hosszabbítás az ügyfél kérelmére, az eredeti nyomtatvány bemutatásával és a jogosultság vizsgálatával történik.

Mit kell tennünk, ha orvosi ellátásra szorulunk, de nincs E 111 nyomtatványunk?

A nyomtatvány nélkül igénybevett ellátásokért a beteg a külföldi szolgáltató által megállapított és kiszámlázott összeget saját maga fizeti.

Amennyiben a betegnek nem volt nyomtatványa és az ellátás költségeit saját terhére kellett, hogy igénybe vegye, a kezeléskor kiállított eredeti számlákat és a kiegyenlítésre vonatkozó igazolást a lakóhelye szerint illetékes magyar megyei egészségbiztosítási pénztárnak kell benyújtania. A pénztár megkeresi a kisegítő teherviselőt, és a külföldi biztosítótól kapott információ alapján azt az összeget fizeti ki, amennyibe az ellátás a nyomtatvány használatával került volna. Az így megtérített és ténylegesen kiszámlázott, kifizetett összegek közötti költségkülönbözetet, az ellátást igénybevevő saját maga köteles vállalni, ezt az OEP nem térítheti meg.

Érintett országok: Írország, Nagy-Britannia, Finnország, Svédország, Észtország, Dánia, Lettország, Litvánia, Hollandia, Lengyelország, Belgium, Luxemburg, Németország, Csehország, Franciaország, Ausztria, Spanyolország, Szlovénia, Szlovákia, Olaszország, Görögország, Málta, Ciprus (görög terület), Portugália,

továbbá: az EU-n kívüli: Izland, Liechtenstein, Norvégia.

Kell-e fizetni az orvosi ellátásért az Európai Unió országaiban?

A turistákra is vonatkozik az egyenlő bánásmód elve. Ez azt is jelenti, hogy amennyiben az adott tagállam biztosítottai az ellátásért olyan önrészt kötelesek fizetni,

amelyet a biztosítójuk nem térít vissza, akkor ezt a magyar jogosult is köteles megfizetni, s az összeget az OEP nem téríti meg. Szinte minden tagállamban kell kisebb-nagyobb önrészre számítani, ezek mértéke eltérő, 5–20 euró (pl. orvosi vizit, kórházban töltött napok, mentő, stb.).

Egyes tagállamokban (Belgium, Finnország, Franciaország és Luxemburg) pedig az összes költséget a betegnek kell megelőlegeznie és a tagállam biztosítója téríti ezt vissza.

További fontos tudnivaló, hogy a szolgáltatásokat csak az adott országokban az egészségbiztosítás illetékes szerveivel szerződésben lévő szolgáltatótól lehet az egyenlő elbánás elvének megfelelően – támogatással – igénybe venni. A szerződés nélküli magánszolgáltató által nyújtott ellátás költségeit a beteg saját maga fizeti. Ez utóbbi esetben az E 111-es nyomtatvánnyal utólag sincsen lehetőség a költségek megtérítésére.

2004. július 1-jétől E 111-es nyomtatványt minden tagállamban közvetlenül annak az orvosnak, egészségügyi szolgáltatónak kell átadni, akitől az ellátást kérjük.

Belgiumban, Finnországban, Franciaországban és Luxemburgban ún. visszatérítési rendszer működik. Ezekben az országokban az egészségügyi ellátások, gyógyszerek költségeit az ellátásban részesülő személy attól függetlenül köteles megelőlegezni, hogy volt-e E 111-es nyomtatványa,

vagy sem. Az ellátások költségéből visszatéríthető összeget (az önrészt nem) az illetékes tagállami biztosító téríti meg.

A magyar orvos által felírt recept kiváltható-e más EU tagországban?

A gyógyszer kiváltásának akadálya nincs, mert a hazai forgalmazású gyógyszerek döntő többsége – ha más néven is – az európai országok többségében is forgalomban van. A gyógyszer árához nyújtott támogatások rendszere és mértéke azonban országonként eltérő. Ebből következik, hogy a hazánkban támogatott gyógyszer csak Magyarországon váltható ki támogatással, illetőleg a gyógyszer árára vonatkozóan az egyes országok között jelentős különbségek lehetnek.

Ugyanakkor ha a gyógyszer nyújtását a külföldi kezelőorvos szükségesnek tekinti,

és az adott ország biztosítottjainak az a gyógyszer támogatással jár, akkor ugyanolyan feltételek mellett kiváltható, mintha az illető helyi biztosított lenne.

A például Angliában felírt gyógyszert a helyben szokásos TB támogatással azonban csak Angliában lehet kiváltani. A külföldi vény Magyarországon beváltható, azonban csak teljes áron. Tehát nem fordulhat elő, hogy az angol gyógyszert Magyarországon az angol támogatási rendszer szerint adnánk ki. Az EU-ban a gyógyszer transzparencia irányelv értelmében egységes törzskönyvezés van, tehát csak egyszer veszik nyilvántartásba és ezek után minden tagállamban forgalmazható a gyógyszer. Azaz nem fordulhat elő, hogy más tagállamban, pl. 2004. május 1-jétől Magyarországon nem törzskönyvezett gyógyszert írának fel az EU területén. Forgalmazás tekintetében persze lehet eltérés, továbbá a támogatás mértékében és a támogatottak körében is, mivel ezekről a tagállamok – bizonyos belső jogszabályi keretek között – szabadon dönthetnek.

Egyszerűsödik vagy bonyolultabbá válik az adórendszer a csatlakozás következtében?

Növekednek-e a vállalkozások adminisztrációs terhei?

Az adórendszer az EU tagság miatt nem válik bonyolultabbá. A közösségen belüli forgalom (az ún. belső piaci szabályozás) az adóelkerülések érdekében adminisztrációigényes, így az adóalanyoknak – áfabevallásuktól függetlenül – rendszeresen kell összesítő bevallást készíteniük a közösségen belüli forgalmukról. A kormány továbbra is kiemelt fontosságú célkitűzése a vállalkozások adminisztrációs terheinek csökkentése és az adózás egyszerűsítése.

Létezik-e közösségi társaságiadó-jog?

Az Európai Unió tagállamainak társaságiadó-joga nincs átfogóan szabályozva. A társasági adót illetően született uniós jogi normák nem alkotnak olyan egységes „közösségi társasági adójogot”, amely unifor-

mizálná az egyes tagállamok társasági adózását. A közösségi joganyag ezen a területen olyan jogügyletek rendezésére irányul, amelyek határon átnyúló jellegük miatt egy-nél több tagállamot érintenek (pl. határon átnyúló egyesülés, anya-leányvállalat közötti kapcsolat és kapcsolt vállalkozások között alkalmazott árak szabályozása). A társasági adó és az osztalékadó egyes országokra vonatkozó szabályaiban a főbb eltérések az adóalap meghatározásában, az adómentességek és -kedvezmények körében és mértékében, az adókulcsok nagyságában, illetve a társasági adó és a részvényesek személyi jövedelemadójának kombinációjában találhatóak.

Hogyan változik az áfaelszámolás rendszere (pl. az áfa-visszaigénylés minimális értékhatára) a csatlakozást követően?

A tagállamok lényegében bármit megtehetnek a visszaélések korlátozására, ezért például a visszaigénylés feltételeinek közös szabályozása nincs. Így a hazai áfa-visszaigénylési rendszert önmagában a csatlakozás miatt nem kell megváltoztatni.

Vissza lehet-e igényelni az áfát az EU más tagországában vásárolt termékek után?

A közösségen belüli adóalanyok egymás közti forgalma elviekben nem minősül exportnak és importnak, de a szabályozás lényegében azonos a már itthon is jól ismert export-importszabályozással. (Vagyis ha egy osztrák gyártó ad el egy olasz kereskedőnek, az osztráknak honi áfafizetési kötelezettsége nincs, de visszaigényelheti a saját beszerzéseiben kifizetett osztrák áfát, az olasz kereskedő pedig önbevallással rendezi az adott vásárlásra az olasz áfatörvény szerint előírt adót, és ugyanezen bevallásban vissza is igényelheti azt, hiszen amikor továbbadja majd Olaszországban az árut, árrésével növelten újra adófizetési kötelezettsége keletkezik).

Az adóalanyok egymás közti, az előbbieket szerint adóteher nélküli forgalmát adminisztratív úton lehet követni: rendszeresen le kell jelenteni a más tagállamba adó nélkül átszállított áruk értékét, mennyiségét, fajtáját stb. Onnan lehet tudni, hogy a vásárló a másik tagállamban áfaadóalany, hogy az adó nélküli vásárláshoz fel kell mutatni a vevő EU-s adószámát. (Ha ilyen nincs neki, az eladó nem jogosult áfa nélkül eladni.)

Két különböző uniós tagállamban működő adóalany közötti áfaelszámolás gyakorlati tehát a következő:

A szállító/eladó áfamentes számlát állít ki. A vevő a küldemény megérkezésekor saját országa kulcsának megfelelő áfát számol fel, amit – ha továbbértékesítésre vagy gyártásra használ fel – azonnal visszaigényelhet. Amikor a viszontértékesítő saját országában eladja a terméket, az egyéb költséggel, haszonnal növelt összeg és az illetékessége szerinti országban érvényes áfakulcs alapján számolja el az áfát, és fizeti be a hatóságoknak. A szállító csak akkor számlázhat adómentesen, ha neki és a fogadó ország adóalanyának is van közösségi adószáma – ezek megléte a Központi Kapcsolattartó Irodán keresztül ellenőrizhető.

Azon magyar áfakörbe tartozó kereskedők, illetve vállalkozók számára, amelyek 2003-ban export-, illetve importtevékenységet folytattak, az APEH automatikusan megküldte az uniós adóazonosítót, de ezen felül bárkinek megküldték (megküldik), aki azt kérvényezi.

A közösségen belüli adóalanyok más tagállam nem adóalanyának történő értékesítése az eladó adóalany tagállamának adómentességét viseli (a nem adóalany uniós vevő adószámot felmutatni nem tud, így az eladó adó nélküli értékesítésre nem jogosult).

Azaz ha a holland természetes személy finn áruházban vásárol kenyeret, fényképezőgépet stb., vásárlásában a finn áfát kell megfizetnie, és Hollandiába való hazavitelekor további teendője nincs.

Az adólevonási jog gyakorlásának szabályai általánosak: az adóalanyokat megilleti a jog a beszerzéseikben a nekik felszámított áfa levonására, ha a beszerzés adóköteles tevékenység folytatásához merül fel, nem szolgál vállalkozásidegen célokat (különösen az alkalmazottak személyes fogyasztásának kielégítését vagy luxuskiadásokat, szórakozást, reprezentációt). A tagállamok azonban a visszaélések korlátozására bármilyen szigorítást megtehetnek, egyes termékeket, tárgyi eszközöket részben vagy egészen kizárhatnak a levonás köréből.

A közösségen belüli szolgáltatásnyújtások adóztatása a fentieknél némiképp bonyolultabbak: minden egyes szolgáltatástípusra rögzíti a 6. áfa irányelv azt, hogy az eladó vagy a vevő székhelye, a szolgáltatásnyújtás tényleges helyszíne, vagy más szempont szerint meghatározott tagállam áfaterhét kell-e rátenni az ügyletre.

Hogyan fog változni a cigaretta ára?

A cigaretta esetében a jelenlegi magyar adószint még mindig elmarad az 57 százalékos, illetve az ezer szálra 66 euróban meghatározott minimumtól. 2004-ben a legkeresettebb kategória (Sophiane) esetében a jövedéki adó a kiskereskedelmi ár 54 százaléka, ezer szálra számítva kb. 45 euró.

Magyarországnak sikerült elérnie, hogy ne kelljen a csatlakozás pillanatától érvényesíteni a cigarettákra az EU által meghatározott minimum jövedéki adót, amely a 2002. évi árákból kiindulva a jövedéki adók megduplázódásával járt volna, és megközelítőleg 60 százalékos áremelkedést váltott volna ki. A megállapodás szerint legkésőbb 2008. december 31-ig kell elérni ezt a minimum szintet. Ahhoz, hogy 2009. január 1-jétől a magyar adószint is megfeleljen az EU-előírásoknak, öt év alatt továbbra is minden évben számítani kell a cigaretta adójának emelésére.

A csatlakozást követően is lesznek-e majd zár- és adójegyek a magyar jövedéki termékeken?

Igen. Továbbra is alkalmazni kell a szeszesitalokra a zárjegyet, illetve a dohánygyártmányokra az adójegyet akkor is, ha e termékek az unióból származnak.

Lehet-e továbbra is pálinkát főzteni? Változtak-e a bérfőzésre vonatkozó szabályok?

Igen, a megállapodás szerint továbbra is fennmaradhat a bérfőzés lehetősége és arra a kisebb adó alkalmazása. A szabályok bizonyos mértékben változtak a következők szerint:

– a bérfőzött pálinka adója nem lehet kevesebb, mint a normál adó 50 százaléka. Ez azt jelenti, hogy a bérfőzési szeszdó hektoliterfokkonkénti mértékét a normál adó (jelenleg 1670 Ft/hektoliterfok /hlf/) felére kellett megemelnünk a csatlakozástól,

– a kedvezményes bérfőzési szeszdóval gyümölcsstermélő háztartásonként és évente legfeljebb 50 liter gyümölcsesz mennyiségben lehet pálinkát főzteni. A ko-

rábbi mennyiségi korlát, vagyis az 50 hlf/fő tehát csökkent.

Hogyan szabályozza az Európai Unió a jövedéki adó mértékét?

A jövedéki adóknak is igazodniuk kell az EU által előírt minimum adómértékekhez. Azokban az esetekben, amelyekben az eltérés a legnagyobb, Magyarországnak sikerült időszakos mentességet kérnie.

A cigaretta jövedéki adójának a tagállamok adókulcsainak legalább a kiskereskedelmi ár 57 százalékat, egyúttal minimum 66 euró/ezer szál értéket kell elérnie.

Magyarországnak ezt a küszöbértéket – folyamatos adóemeléssel – csak 2008. december 31-ére kell teljesítenie. Ha egy lépésben emelnék a cigaretta jövedéki adókulcsát, ez jelentékeny inflációs hatással, illetve a feketekereskedelem növekedésével járna.

A mentesség alkalmazásával viszont ez a hatás több évre oszlik el. Amennyiben a kormány közegészségügyi szempontok miatt korábbi, vagy nagyobb adóemelés mellett döntene, ezt természetesen megteheti, hiszen a mentességtől pozitív irányban el lehet térni.

Milyen vámok vannak érvényben az Európai Unió és Magyarország között?

Az Európai Unió alapja a vámunió, amely a teljes áruforgalomra terjed ki, és magában foglalja a tagállamok közötti import- és exportvámok, valamint a vámjellegű köztartozások megszüntetését, illetőleg egységes vámtarifa bevezetését az EU-n kívüli harmadik országokkal szemben. Így az áruk és szolgáltatások szabadon áramlanak az EU belső piacán. Magyarország és az EU-tagországok között tehát nincsenek vámok.

Milyen vámok vannak érvényben Magyarországon és az Európai Unióon kívüli harmadik országok között?

A csatlakozástól az EU egységes vámtarifáját alkalmazzuk az EU-n kívüli harmadik országokból származó behozatalra. A nem EU-tagállamokkal való kereskedelemben a vámtételek módosultak, ami Magyarországon csaknem ötezer termék esetében vámcsökkenést, míg kb. kétezer árucikket illetően a vámtételek növekedését jelentette.

Mi értendő Közösségi Vámkódexen?

A Közösségi Vámkódex tartalmazza a vámeljáráások, a vámteher kiszabásának és megfizetésének azokat a szabályait, amelyek minden tagállamra kötelező érvényűek. A Közösségi Vámkódex rögzíti, hogy az illetékes vámhatóság köteles bárkinek az írásos kérelmére tarifális felvilágosítást és/vagy hat évig érvényes származási állásfoglalást kiadni.

Hol lehet vámkezeltetni a harmadik országokból behozott árukat?

Az unió országaiban a harmadik országból származó vámáruat a célországban, illetve a beléptetés országában lehet vámkezeltetni. Bár mindenütt ugyanazt a vámtarifát és vámjogi szabályozást kell alkalmazni, a vámbiztosíték versenyfeltétellé is válhat és elterelheti a vámkezeléseket oda, ahol a legkedvezőbb. Magyarország tranzit ország marad, tehát reális, hogy a tagállamok itt, az első belépés helyén kezeltetik áruikat.

Milyen speciális szabályok vonatkoznak a jövedéki termékekre?

Az EU-ban a jövedéki termékmozgásnak is speciális eljárási szabálya van, amely hasonló a vámjáráshoz, a vámokmány rendszeréhez (EV). A jövedéki termékkereskedelemben termékkísérő okmányoknak hívják a

termékmozgás követésére szolgáló dokumentumot. A tagállamközi jövedéki termékmozgásnál ez követi az árut. A termékkísérő okmány egyebek közt arra szolgál, hogy ennek alapján lehet visszaigényelni a megfizetett áfát és jövedéki adót. Az EU létrehozta az adóképviselek intézményét. Az adóképviselek – hasonlóan vámügynökhöz –, a vásárló országában a visszaigazolást, az érkeztetést, dokumentum elküldését stb. bonyolítja.

Felmegy-e a magyar ingatlanok ára?

Pontos változások nem számíthatók ki, mivel az ingatlanpiacot a kereslet-kínálat határozza meg. A magyar ingatlanpiac sajátossága, hogy az aktuális gazdasági változásokat nem azonnal követi, változásaira csak kisebb késéssel tud reagálni.

Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a magyarországi ingatlanszerzésnél – a csatlakozás után bizonyos ideig – el lehet térni a tőke szabad áramlását biztosító uniós szabályoktól. Magyarország ötéves átmeneti mentességet kapott a közösségi jog alkalmazása alól a másodlagos lakóhely tekintetében. (Másodlagos lakóhelynek minősül minden olyan ingatlan, ahol valaki nem állandó jelleggel, nem életvitelszerűen tartózkodik.) Az átmeneti időszakban a jelenleg hatályos magyar jogszabályoknak megfelelően az EU-tagországok állampolgárai és jogi személyiségű vállalkozásai csak előzetes engedéllyel vásárolhatnak ingatlant másodlagos lakóhely céljaira. Kivételt képeznek azok, akik már legalább négy éve jogszerűen Magyarországon tartózkodnak.

Az átmeneti időszak alatt alkalmazott engedélyezési rendszert kiszámíthatóvá, átláthatóvá és nyilvánossá kell tenni, és biztosítani kell, hogy az nem tesz különbséget az egyes EU-tagállamok polgárai között. Az Európai Unió beleegyezett abba, hogy Magyarország a csatlakozás után hét évig fenntarthassa a külföldi állampolgárok (valamint belöldi és külföldi jogi személyiségű vállalkozások) termőföldtulajdon szerzésére vonatkozó törvényi tilalmakat. Kivételt képeznek ez alól azok a hazánkban jogszerűen letelepedett EU-állampolgárok, akik egyéni vállalkozóként legalább három éve mezőgazdasági tevékenységet végeznek. Ők a magyar állampolgárokkal egyenlő elbánásban részesülnek.

Emelkednek-e az árak uniós tag-ságunk miatt?

Iparcikkek esetén nincs lényeges különbség az EU tagállamaiban alkalmazott árak és az itthoniak között, mivel a külkereskedelem évek óta teljesen szabad. E téren nem számolhatunk növekvő árrátaással. Az egységes belső piac miatti nagyobb verseny és a bővülő választék több esetben árscökkenést okozhat, és az is várható, hogy a termékek minősége általában javul.

A szolgáltatási szektorban (pl. fodrász, vízvezeték-szerelő, cipész, fényképész stb.) lényeges az árkülönbség, de így van ez az egyes tagországok között is, elsősorban a munkabérek különbsége miatt. Az árakat mindenütt a helyi kereslet határozza meg, mert a lakosság fizetőképessége is a helyi bérektől függ. A szolgáltatások ára Magyarországon nagyjából olyan ütemben közelít majd az európaiakhoz, ahogyan a bérek, azaz hosszú távon, több éven át tartó folyamat eredményeként. Az élelmiszerárakban sem várható számottevő különbség, a verseny olcsóbb termékeket is eredményezhet.

Milyen hatással van EU tagságunk az energiaárakra?

Reális árszintet feltételezve a csatlakozás inkább árcsökkenést váltana ki, mivel megnyitja az energiaszolgáltatás terén is a piacot. Ez történt az EU-tagállamok nagy részében: az energiaárak Ausztriában, Németországban, Nagy-Britanniában, Olaszországban és Spanyolországban is estek.

A földgáz esetében azonban hazánkban az áremelés olyan gazdasági kényszerűség, amelyet a jelenlegi ártorzulás megszüntetésének igénye motivál, nem az EU-tagság, tehát nem annak következménye. A gázellátási rendszernek fedezettel kell

rendelkeznie az infrastruktúra amortizációjára is.

A hazai árszint a nagyfogyasztók (500 köbméter/óra felett) esetében már eléri az EU-tagállamok átlagát (többségük magasabb adót érvényesít az árakban, mint Magyarország). A lakossági fogyasztói árak itt még mindig alacsonyabbak, mint az unióban.

Milyen hatással van EU tagságunk élelmiszerek fogyasztói árára?

Magyarországon az élelmiszerek fogyasztói árai rövid távon várhatóan nem emelkednek számottevő mértékben. A közösségi árszabályozás alá eső termékek nagy részénél a jelenlegi hazai árak már nem nagyon maradnak el az ott alkalmazottaktól.

A Magyarországon olcsóbb termékcsoportok közül a zöldség- és gyümölcsféléknél a különbség részben az eltérő minőségből ered. Itt egyrészt a szállíthatóság szab korlátot a kereskedelem árkiegyenlítő hatásának, másrészt a termelőknek – az EU-ban kötelezően létrehozandó – értékesítési szervezetei várhatóan csökkentik a hazai kereskedelem ma még gyakran irreálisan nagy árrését. Ezért a zöldség- és gyümölcsfélék tekintetében csak fokozatos ár-

kiegyenlítődéshet várható, míg a marhahús és a cukorrépa esetében komolyabb termelői árnövekedés.

A termelői árak csökkenhetnek a takarmányalapú hústermékeknél, amit a nagyobb hatékonysággal termelő európai gazdaságok olcsóbb termékeinek akadálytalan (hazai) piacra jutása válthat ki.

Az élelmiszerek költségeiben egyre csökkenő hányadot képviselnek az alapanyagárak. A fogyasztói árak jobbra egyéb költségtényezőktől s az ország általános gazdasági fejlettségével összefüggő kereslettől függenek. Ezért az élelmiszerek fogyasztói árában még a mezőgazdasági termelői áraknál is lényegesen lassúbb – 10-20 évre elhúzódó – felzárkózás várható, de még ez sem vezet teljes árkiegyenlítődéshet. Ezt mutatja az utóbbi 20 évben csatlakozott tagállamok (Spanyolország, Portugália) példája, valamint az a különbség, ami az élelmiszerek árában a magasabb és az alacsonyabb jövedelmű tagállamok között ma is fennáll.

Hosszú – 10-20 éves – időtávon számíthatunk csak arra, hogy a hazai élelmiszerárak fokozatosan emelkedhetnek az EU-átlagot alulról közelítő szintre. Ez nem közvetlenül az EU-csatlakozás miatt következik be, hanem az általános gazdasági fejlettség növekedésének következménye.

Milyen hatással van az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk a bérekre és a nyugdíjakra?

A csatlakozás közvetlenül nem hat sem a bérekre, sem a nyugdíjakra, mert kialakításuk az egyes tagállamok nemzeti hatáskörébe tartozik, azaz nincsen közösségi szabályozás ezen a területen. Ugyanakkor a csatlakozással javul a magyar gazdaság versenyképessége. E változások megfelelő alapot biztosíthatnak a magyar reálbérek folyamatos – az EU átlagos reálbér-növekedésénél gyorsabb ütemű – növekedéséhez.

Van-e az EU-ban a bérek kiegyenlítésével kapcsolatos szabályozás?

Az EU-ban nincsen közösségi szabályozás a bérekre vonatkozóan, így a bérek kiegyenlítésével kapcsolatosan sincs semmilyen előírás. A bérek kialakítása kizárólag az egyes tagállamok nemzeti hatáskörébe tartozik.

Az EU-tagállamokban a gazdasági lehetőségeiktől, a nemzeti prioritásaiktól, hagyományaiktól stb. függően, továbbá a munkaadók és a munkavállalók közötti

megállapodások eredményeként alakulnak a bérek, csakúgy, mint Magyarországon. A csatlakozással tehát e tekintetben nem történik változás. Ami változni fog, az a versenyképességünk, amelynek javulása – miként ez más kevésbé fejlett tagállamokban is történt – megfelelő alapot fog teremteni a magyar reálbérek folyamatos, az EU-átlagnál gyorsabb ütemű növekedéséhez, s ezzel a magyar bérek felzárkózásához.

Változik-e az internet ára és minősége?

A jelenleg hatályos közösségi joganyagban nincs semmilyen előírás az EU belső piacán (tagállamokban) alkalmazandó internetcsatlakozás végfelhasználói árára nézve.

Az internet – és a teljes hírközlés – árviszonyaira vonatkozóan az EU alapvető fi-

lozófiája a piaci alapú árazás. Az úgynevezett legjobb tagállami gyakorlatokból szármított hálózati hozzáférés költségeinek (átlagár) értékeit az Európai Bizottság minden évben közleményben hozza nyilvánosságra, ám ennek kötelező ereje nincsen.

Létezik azonban számos ajánlás azon távközlési költségelemekre, melyből az egyes szolgáltatások fogyasztói ára kialakul, főként a hálózatok összekapcsolására és a helyi hurokhoz való hozzáférés esetében. (Az ajánlás – jellegéből adódóan – egy nem kötelező erejű közösségi dokumentum.)

A domináns távközlési vállalatok arra viszont kötelezettek, hogy a fogyasztó kérésére egy adott helyen (lényegében a lakóhelyen) keskenysávú hozzáférést biztosítsanak számára a közcélú telefonhálózathoz. Az átviteli sebességnek legalább akkorának kell lennie, ami lehetővé teszi a hang- és adatátvitelt az on-line internetes szolgáltatások esetében. Ennek jelenlegi referenciaértéke 56 kbit/s.

Van-e közösségi munkajog?

Az unió munkajoga jelenleg 11 olyan irányelvet foglal magában, amely munkajogi tárgyú rendelkezéseket tartalmaz. Ezek az irányelvek azonban a munkajognak csak egyes részterületeit érintik, mégpedig azokat, amelyek a tagállamok számára minimális előírásokat fogalmaznak meg. Ezek három fő területet érintenek:

- ◆ a foglalkoztatás alapfeltételeit, a munkavállalók alapvető jogait részletezik (munkaidő, munkaszerződés, munkaképes kor stb.),

- ◆ a vállalati munkaerő-gazdálkodás olyan alapproblémáit szabályozzák az egységes piac kialakításával összefüggésben, amelyek számottevően befolyásolhatják a piaci versenyhelyzetet (tulajdonosváltás, fizetésképtelenség, csoportos létszámleépítés stb.),

- ◆ az atipikus foglalkoztatási formákhoz kapcsolódóan biztosítják az alapvető munkavállalói jogokat (részmunkaidő, kirendelés, határozott idejű munkaszerződések stb.).

Minden egyéb, a 11 irányelv által nem érintett munkajogi szabályt továbbra is szabadon alakítanak a tagállamok.

Van-e olyan rendelkezés az Európai Unióban, amely a női egyenlőségét biztosítja a munkába jutás, a szakképzés, a fizetés stb. terén?

A nők jogainak védelme egyidős az Európai Unió történetével. A nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód, az azonos esélyek biztosítása az unió egyik legfontosabb politikai célja. Már az alapító okirat is kimondja, hogy a nőknek és a férfiaknak egyenlő munkáért egyenlő bér jár.

Az ezzel kapcsolatos közösségi irányelvet minden tagországnak kötelező alkalmaznia. Ma már a tagállami szabályok harmonizálása a közösség egyik legkidolgozottabb részévé vált, és nemcsak a diszkrimináció kizárásával foglalkoznak, hanem pozitív programokkal valódi esélyegyenlőséget kívánnak biztosítani a nők számára.

Hány év munkaviszony után mehetnek nyugdíjba az emberek az Európai Unióban? Milyen az unió nyugdíjrendszere és van-e közös szabályozása?

A közösségi szociális biztonsági rendelkezéseket az EU-ban a tagállami szociális biztonsági rendszerek (pl. az egészségbiztosítási és a nyugdíjbiztosítási rendszerek) koordinációjára hozták létre. Minden tagállam maga dönti el, kik tartoznak társadalombiztosítási rendszerébe, milyen feltételekkel, milyen és mekkora juttatást kaphatnak, és mennyi hozzájárulást kell fizetniük. A nyugdíjkorhatárt és a nyugdíjhoz szükséges munkaévek számát az EU nem egységesítette, ezért a vonatkozó szabályok minden tagállamban eltérőek lehetnek.

A közösségi rendelkezések olyan szabályokat és közös elveket fektetnek le, amelyek biztosítják, hogy a különböző nemzeti rendelkezések ne legyenek diszkriminatívak azokkal szemben, akik egyik tagállamból egy másikba költöznek. A rendelkezések legfőbb célja, hogy kiküszöböljék a más tagállamból érkező munkavállalókra és családtagjaikra kedvezőtlen hatásokat.

Hogyan történik majd a nyugdíjak megállapítása; felvehetjük-e a nyugdíjunkt valamelyik másik tagállamban is?

A közösségi jogszabályok a tagállamok nyugdíjasai számára mindenütt biztosítják a szociális védelmet. Ez vonatkozik az öregségi, a rokkantsági és a hozzátartozói nyugdíjasokra és azokra is, akik migráns munkavállalóként szereztek nyugellátást, illetve nyugdíjasként más EU-tagországban telepedtek le. Az öregségi nyugdíj iránti igényét bárki bármely tagállamban benyújthatja, függetlenül attól, hogy élete során hány és mely tagállamban dolgozott. Célszerű azonban azon tagállam illetékes hatóságait megkeresni, amelyben a kérelmező a nyugdíjkorhatárt elérte, ahol legutoljára állt alkalmazásban, illetve ahol a leghosszabb ideig dolgozott.

A nyugdíjjogosultság megállapítása és a nyugdíj összegének kiszámítása az egyes tagállamokban eltöltött biztosítási és tartózkodási időszakok alapján történik, figyelembe véve mindazon tagállamok jogszabályait, amelyek hatálya alá munkavállalóként vagy önálló vállalkozóként tartozott.

A nyugdíjat ezután bármely tagállamban felvehetjük. Tehát ahány államban dolgoztunk, annyi helyről igényelhetünk nyugdíjat.

Ha például valaki 3 évet dolgozott Franciaországban és 27 évet Magyarországon, akkor Franciaországból is számíthat a francia szabályoknak megfelelően a 3 éves munkaviszonyával arányos „nyugdíjrészre”.

A diákok és nyugdíjasok elköltözhetnek-e az Európai Unió más tagállamaiba?

A diákok és nyugdíjasok az unió bármely tagállamába szabadon be- vagy kiutazhatnak, ott tartózkodhatnak, továbbá – amennyiben megélhetésükhöz szükséges rendszeres jövedelemmel és teljes körű betegbiztosítással rendelkeznek – ott lakhatnak és le is telepedhetnek. Ez a jog a magyar állampolgárokat is megilleti, hiszen az átmeneti szabályozás csak a munkavállalásra vonatkozik.

Ha külföldön vállalunk munkát, ugyanannyi jövedelmet, fizetést kapunk-e, mint az adott ország munkavállalói?

A szabad munkavállalást korlátozó átmeneti időszak kizárólag az elhelyezkedést, a munkaerőpiacra jutás módját érinti, egyéb tekintetben a magyar munkavállalót

ugyanúgy kell kezelni, mint bármelyik jelenlegi tagállam állampolgárát. Az EU szabályozásának kiindulópontja e tekintetben az, hogy a munkavállalókat tilos megkülönböztetni, vagyis egy magyar munkavállaló nem kaphat kevesebb fizetést és juttatást (ún. szociális előnyt), mint egy ugyanolyan munkakörben foglalkoztatott tagországi állampolgár.

Ha másik tagállamban élünk, hogyan történik a tb-járulékok befizetése?

Az EU társadalombiztosítási kérdésekre vonatkozó közös szabályai nem egységesítik az egyes tagállamok jogszabályait, csak koordinálják őket, a szociális jogosultságok és az igények könnyebb érvényesítése érdekében.

A közösségi szintű szabályok tehát nem a különböző ellátások összegére – meghatározása továbbra is a tagállam hatáskörébe tartozik –, hanem az egyes ellátások (betegségi és anyasági, rokkantsági, öregségi, árvasági és özvegyi, munkahelyi balesetekkel és foglalkozási betegségekkel kapcsolatos, haláleseti, munkanélküli és családi juttatások és ellátások) igénybevételének módjára vonatkoznak.

A tb-járlékok befizetése a munkavégzés helye szerinti tagállamban történik az adott tagállam jogszabályainak megfelelően.

Mennyi a munkaidő hossza az Európai Unióban?

A munkaidő hosszát a munkaidő megszervezésének bizonyos kérdéseiről szóló (93/104/EK) irányelv szabályozza. Az irányelv rögzíti, hogy a tagállamoknak meg kell tenniük a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az átlagos munkaidő bármely hétnapos időszak során – a túlmunkát is beleértve – a 48 órát ne haladja meg a túlmunkával együtt, azonban a tipikus munkaidő 40 óra. Az irányelv hatálya a napi pihenőidőre, a heti pihenőnapra, az éves szabadság minimális, valamint a heti munkaidő maximális időtartamára, az éjszakai munkavégzésre, a váltott műszakban történő munkavégzésre és a munkarendek bizonyos szempontjaira terjed ki.

Van azonban lehetőség a munkaidő meghosszabbítására, ha az nem veszélyezteti a munkavállalók egészségét és biztonságát. Azonban erre senkit sem lehet kötelezni, illetve nem lehet büntetni vagy elbocsátani a munkaidő meghosszabbításának elutasítása esetén.

Az ún. munkaidő direktíva módosítása jelenleg napirenden van.

Van-e szabályozás arra, hogy hány órát ülhetnek a számítógép előtt a dolgozók?

Igen. Az EU-ban – és a harmonizált jogszabálynak megfelelően Magyarországon is – maximum napi 6 órát dolgozhatnak a munkavállalók a számítógép előtt. (50/1999. (XI. 3.) EüM rendelet a képernyő előtti munkavégzés minimális egészségügyi és biztonsági követelményeiről.)

Hogyan szabályozza az EU a részmunkaidőt?

A kérdéskörrel foglalkozó (97/81/EK) irányelv célja, hogy megszüntesse a részmunkaidős munkavállalókat érő hátrányos megkülönböztetéseket. Az irányelv értelmében a foglalkoztatás feltételeit illetően a részmunkaidős munkavállalókkal nem szabad kedvezőtlenebbül bánni, mint a hasonló kategóriájú, teljes munkaidőben alkalmazottakkal. Lényeges továbbá, hogy a teljes munkaidő és a részmunkaidő közötti váltás, vagy az ilyen váltás elutasítása esetén a munkavállalót különös védelemben kell ré-

szesíteni. A Munka Törvénykönyve Magyarországon is lehetővé teszi a részmunkaidőben történő foglalkoztatást. Ugyanakkor felmerülhet az igény a munkajogi és társadalombiztosítási szabályok olyan irányú módosítására, amely a részmunkaidős munkavállalást ösztönözné. Ez nem jogharmonizációs követelmény, hanem a foglalkoztatáspolitikának azzal a céljával függ össze, amely lényegesen növelni szándékozik a részmunkaidős foglalkoztatottak számát és arányát.

Milyen szabályok vonatkoznak a nők éjszakai munkavállalására?

A nők éjszakai munkavállalásával a közösségi szabályozás nem foglalkozik, kivéve a terhes nők, a gyermekágyas vagy szoptató anyák eseteit. Az ezekbe a kategóriába tartozó nőkkel meghatározott ideig tilos éjszakai munkát végeztetni, míg ha korábban éjszakai munkarendben dolgoztak, akkor nappali műszakra kell őket beosztani.

Mennyi szülői szabadság jár a munkavállalóknak az Európai Unióban?

Az uniónak a szülőkkel kapcsolatos irányelve alapvetően a gyermek születéséhez kapcsolódik. A családi és a munkahelyi kötıtségek összehangolásának részeként az EU nagyon fontosnak tartja, hogy valamelyik szülő – akár az anya, akár az apa, de egyszerre csak egyikük – szabadon választhasson: a szülést követően otthon akar-e maradni gyermeket nevelni, vagy inkább dolgozni szeretne. Ennek érdekében 3 hónap szülői szabadság illet meg minden gyermeket nevelő munkavállalót.

A munkavállalónak arra is joga van, hogy családtagjait gondozza, betegsége vagy balesete esetén. Mindezek az előírások azonban nem jelentenek újdonságot a magyar jogban. A Munka Törvénykönyve a vonatkozó közösségi irányelvnek megfelelően szabályozza a szülők ezen jogait.

Van-e az Európai Uniónak fogyatékosokkal kapcsolatos politikája?

A fogyatékkal élő emberek problémájára az EU-ban kiemelt figyelmet fordítanak, mivel az unió minden tizedik polgára vala-

milyen testi vagy szellemi fogyatékkal él. A Közösségi Charta (1989) és az azt követő Akcióprogram hangsúlyozta először a társadalmi kirekesztés elleni harc fontosságát. A kilencvenes évekre bekövetkezett szemléletváltást az Amszterdami Szerződés szövege tükrözi. Az új stratégia két elemre nyugszik: egyrészt olyan kezdeményezéseken, amelyek ráirányítják a figyelmet a fogyatékkal élők problémáira, másrészt a fogyatékosok érdekeinek, problémáinak összehangolt képviseletére, és beillesztésére minden lehetséges területen, így az oktatásban, a munkahelyeken, a fizikai mobilitás és lakhatás biztosításában, a jóléti rendszerekben.

A fogyatékkal élők jogainak védelme érdekében eddig nem született kötelező érvényű közösségi jogszabály, azonban számos politikai dokumentum, illetőleg ajánlás vonatkozik rájuk, nemcsak a szociálpolitikán belül, hanem az antidiszkriminációs irányelvek, valamint a társadalmi kirekesztés elleni intézkedések révén is. 2003 a fogyatékkal élő személyek Európai Éve volt. Ennek keretében, illetve ennek következtében várható, hogy problémáik még inkább a középpontba kerülnek, s akár közösségi intézkedés révén is, nagyobb figyelmet kapnak.

Vannak-e az Európai Unióban olyan programok, amelyek a munkanélküliek átképzésére irányulnak?

Igen, az Európai Unióban a gazdasági versenyképesség növelésének és az egyes területek közti különbségek csökkentésének egyik legfontosabb eszköze a foglalkoztatási problémák, köztük a foglalkoztatottsági arány növelése és a munkanélküliség kezelése.

Az Európai Foglalkoztatási Stratégia a hosszú távon is eredményekkel szolgáló aktív munkaerő-piaci politikákra, többek között az átképzésre helyezi a hangsúlyt. Számos közösségi programon keresztül van lehetőség a munkanélküliek átképzésére mozgósítható források igénybevételeire. Ezek közé tartozik az Employment program. Az Equal közösségi kezdeményezés a tagállamok közti együttműködést támogatva járul hozzá újszerű, kísérleti programok megvalósításához. Ezek a munkaerőpiacra jutás elősegítésével – többek között képzési, átképzési programokkal – segítik a társadalmi kirekesztés elleni küzdelmet és az esélyegyenlőség megteremtését.

Számottevő nagyságrendű vissza nem térítendő támogatás segíti Magyarországot a munkanélküliek átképzésére irányuló programok megvalósításában a Strukturális Alapok, azon belül is elsősorban az Európai Szociális Alap finanszírozása által. A

források igénybevételenek eszközéül szolgáló Európa Terv tartalmazza az erre vonatkozó konkrét elképzeléseket. E terv keretei között kidolgozásra került programok pályázatai már 2004 januárjától hozzáférhetőek.

Vásárlás, fogyasztóvédelem

Megszűnnek-e a nagybani piacok?

Nem. Az EU-ban a kereskedelemmel és a piacokkal kapcsolatos kérdéseket nem közösségi, hanem tagállami szinten szabályozzák, tehát közösségi jogszabály, irányelv nincs arra, hogy a nagybani piacokat meg kellene szüntetni. Ugyanakkor, a nagybani piacokra is alkalmazni kell az élelmiszer-biztonsági előírásokat, tehát csak olyan termékeket lehet árusítani, amelyek rendelkeznek a megfelelő tanúsítványokkal, igazolásokkal arra vonatkozóan, hogy a termék biztonságos, és megfelel az állat- és növény-egészségügyi, élelmiszeripari, élelmiszer-biztonsági előírásoknak.

Értékesíthetik-e az őstermelők zöldségeiket és gyümölcsüket a hetipiacon?

Igen, a termékek korlátozás nélkül értékesíthetők. Természetesen be kell azonban tartani az árusítóhelyre, az árusítást végző személyre és az árusított termékek-

re, állatokra vonatkozó kereskedelmi, közegészségügyi, állat- és növény-egészségügyi, illetve köztisztasági előírásokat. Fontos továbbá, hogy kvóták nincsenek, a megtermelt termékek szabadon értékesíthetők.

Tényleg nem szabad a sertésekkel moslékot etetni?

Attól függ, mit értünk moslékon. A nedves, vizes dara etetése nem, az élelmiszer-hulladék etetése ellenben tilos. A tapasztalatok alapján az emberi élelmiszer-fogyasztásból megmaradt étel közvetítésével is terjedhet az egyik legveszélyesebb állatbetegség, a sertéspestis. Ezen állat-egészségügyi indok alapján tiltják az élelmiszer-hulladék sertésekkel való etetését.

Élelmiszer-hulladéknak számít az emberi fogyasztásra szánt élelmiszerekből származó bármely hulladék, amely éttermekből, feldolgozóüzemekből, konyhákból vagy a sertéstartó személy háztartásából kerül ki. Ez a hulladék gazdasági állatok takarmányozására nem használható, hanem össze kell gyűjteni és komposztálni, vagy megfelelően hőkezelní kell.

A nemzetközi közúti, vasúti, légi és vízi személy- és teherszállításoknál keletkező élelmiszer-hulladékokra még szigorúbb előírások vonatkoznak, azt össze kell gyűjteni és hatósági felügyelet mellett kell ártalmatlanná tenni.

Az élelmiszer-hulladék megsemmisítésére alternatív módszert kínálhat az EU számos vendéglátóegységében is használatos „konyhamalac”, amely az ételmaradékot ledarálja, az így keletkezett hulladék a csatornába, illetve a szemétkerébe kerül. A sertésekkel való etetés helyett az élelmiszer-hulladékot (hőkezelés után) kutya- és macskahelyekre, illetve egyéb prémes állatok etetésére céljára lehet szállítani.

A tilalom elrendelését megköveteli az uniós tagságunk feltételeinek teljesítése (jogharmonizáció), valamint a sertéspestis megbetegedés hatékony megelőzése.

Lehet házilag disznót vágni?

Igen. A hús azonban csak otthoni fogyasztásra használható, kereskedelmi forgalomba nem hozható. Ugyanakkor a disznóvágásra vonatkozóan meg kell említeni az állat-egészségügyi előírások szigorodását, amelyekről már az 1999. január 1-jétől hatályos – az állatvédelemről szóló – 1998. évi XXVIII. sz. törvény rendelkezik. Ennek

értelmében már 2003. január 1-jétől a házi sertés, juh és kecske vágásakor az állatot el kell kábítani.

Tiltotte a libák tollának tépése?

A tolltépés folytatása a csatlakozást követően csak hosszabb távon kerülhet vesztélybe, tekintettel arra, hogy a jelenlegi EU-szabályozás ezt a tevékenységet nem teszi lehetővé. Magyarországon azonban az 1998-ban aláírt „Mezőgazdasági haszonállatok védelméről szóló európai konvenció” kihirdetése alkalmával egy olyan nyilatkozat megfogalmazására került sor, ami a tolltépést nemzeti sajátosságként jelöli. Eszerint a tolltépés Magyarországon nem tilos. Ezt támasztja alá az Európai Bizottság állásfoglalása, miszerint a Magyarországon folyó tollfosztás nem esik a tiltott kategóriába.

Miért nem felelt meg a magyar tészta az Európai Unió előírásainak?

Az EU előírásai tiltják a béta-karotin használatát a tészta színezésére. Így a béta-karotin a hazai tésztagyártásban nem használható. A Magyarországon elterjedt

gyakorlat és a szabályozás is lehetővé tette, hogy a tésztakélesztésnél a normál étkezési búzából őrlött lisztbe tojásport, valamint béta-karotint keverjenek. Ennek célja, hogy az így készült tészta színe ne fehér, hanem sárga legyen, és így hasonlítson a 100%-ban durumbúzából készült tésztaéhoz. Az EU álláspontja szerint a béta-karotin hozzáadása megtevesztheti a fogyasztót. Mivel a tészta azonos színű, a fogyasztó azt is hiszheti, hogy magas minőségű kemény durumbúzából készült terméket vásárol. Az EU ugyanakkor nem tiltja, hogy normál étkezési búzalisztból is készüljön tészta, mint ahogyan azt sem tiltja, hogy ebbe tojástartósítékot (tojásport) keverjenek.

Lehet-e pálinkát forgalmazni?

A már 2002. júliusban életbe lépett szabályozás szerint csak azt a szeszes italt lehet Magyarországon (és a csatlakozás után az EU-ban is) pálinka néven forgalomba hozni, amely 100 százalékban gyümölcs alapanyagból készül. A korábban szintén pálinka néven forgalmazott, finomszeszből, aroma felhasználásával készülő kommersz termékek – bár összetételük nem változott – továbbra is forgalmazhatók, de nem „pálinka”, hanem ma már „szeszes ital” néven kerülnek forgalomba.

Van-e az Európai Unióban az interneten történő vásárlást szabályozó rendelkezés?

Az eladónak világosan, egyértelműen, jól érthetően kell a vásárlót tájékoztatnia az úgynevezett on-line rendelés elkészítésének különböző technikai lépéseiről, a közölt adatok tárolásáról, a választható nyelvekről, valamint lehetővé kell tennie, még a rendelés elindítása (feladása) előtt, a rendelés adatainak javítását. Az on-line szolgáltatást nyújtónak indokolatlan késedelem nélkül, elektronikus úton vissza kell igazolnia a rendelés továbbítását. Az on-line vásárolt termékek ármegjelölésénél minimális követelmény a hozzáadottérték-adó, valamint a kiszállítás költségeinek egyértelmű és világos feltüntetése. Fontos szabály továbbá, hogy a címkézésre, a szállítási feltételekre és a termékfelelősségre továbbra is a nemzeti előírások vonatkoznak, mégpedig a vásárló lakhelye (székhelye) szerint.

Van-e az Európai Unióban rendelkezés a telefonon történő vásárlásról?

Az úgynevezett on-line, interneten és telefonon keresztüli vásárlás szabályai hasonlóak, hiszen mindkét esetben igaz, hogy

a szerződés kötésnél a vásárló nincs fizikailag jelen, és a vásárlás elektronikus benyújtás használatával, a vásárló kezdeményezésére jön létre.

A telefonon keresztül történő vásárlás szabályozásánál az volt az alapvető szempont, hogy a vásárló a telefonbeszélgetés elején elegendő információt kapjon annak eldöntésére, hogy kívánja-e folytatni a beszélgetést vagy sem. Alapszabály az, hogy a szerződés kötés módja nem csorbíthatja a fogyasztó jogait. Így a szerződés kötés után a fogyasztónak írásbeli szerződéses ajánlatot kell kapnia a kereskedőtől, a kereskedőnek a szerződést meghatározott idő alatt teljesítenie kell, illetve a fogyasztó a szerződés megkötésétől számított hét munkanap alatt indoklás nélkül elállhat a szerződéstől. (A magyar szabályozás erre 8 napot biztosít.)

Megszűnt-e a „duty-free” vásárlás az EU-n belül?

Az áfamentes kereskedelem az EU-tag-államok közötti személyforgalomban megszűnt (a vámok e forgalomban már korábban megszűntek), de az EU területén található ilyen jellegű boltokban az EU-n kívüli célországokba utazók továbbra is vásárolhatnak a régi szabályok (vám- és áfamentesség) szerint.

Hogyan lehet külföldről autót vásárolni?

Ha EU-tagállamból hoz be valaki autót, azt az egységes belső piac léte miatt vámmentesen, továbbá egyéb alakiságok (vámkezelés) nélkül teheti meg. Ily módon a vámteher egyéb jogcímeire (áfa, fogyasztási adó) sem kerül alkalmazásra a jelenleg a vámhatóság által határozati formában közölt, kivetéses pénzügyi teher. Hatósági eljárással tehát a vásárló kizárólag csak a forgalomba helyezés kapcsán találkozhat.

A harmadik (tehát nem EU-tag) országban történő vásárlás esetén az államhatáron változatlanul le kell folytatni a vámeljárást, a vám mértékét illetően azonban két eset lehetséges:

1. Amennyiben a kérdéses jármű az EU egyik tagállamból származik, a behozatal során alkalmazandó vámmérték 0 százalékos;
2. EU-n kívüli származású jármű esetében továbbra is fennáll a vámfizetési kötelezettség, kedvező változás azonban, hogy a jelenleg alkalmazott vámmérték termékcsoportonként differenciált mértékben, de átlagosan 30–40 százalékkal csökken.

A behozatalhoz kapcsolódó, a vámon túli további közteher-fizetési kötelezettségek változása:

1. Áfa: a személygépkocsiknak az Európai Unióban történő megvásárlására vonatkozó áfaszabályok függenek attól, hogy új vagy használt járműről van-e szó, illetve az utóbbi esetben attól is, hogy a vásárló áfaalanyként vásárolja-e meg az autót vagy sem.

– Új személygépkocsinak a legfeljebb 6000 km-t futott olyan autó minősül, amelynek első használatba vételétől 6 hónapnál kevesebb idő telt el. Ezen járművek más EU-tagállamban történő beszerzése esetén is a vásárló tagállamának (jelen esetben ez Magyarország) áfaszabályai, áfamértéke szerint kell az adót megfizetni. Az eladó nem számít fel adót, ehelyett a magyar vásárlónak kell a gépkocsi értékének megfelelő áfaösszeget az APEH-nak bevallania és megfizetnie.

– Használt személygépkocsik esetén amennyiben a vásárló egy magyar vállalkozás, amely rendelkezik a közösségen belüli ügyletekben használandó áfaazonosító számmal, úgy az előzőekkel azonos módon történik az adózás, az ügylet Magyarországon lesz adóköteles. Ha azonban egy magyar magánszemély (vagy uniós áfaazonosító nélküli vállalkozás képviselője) utazik ki gépjármű-vásárlási céllal egy másik tagállamba, akkor az ottani áfamértéket számít-

ják fel a vásárlás során. Itt kedvező változást hoz az, hogy a jelenlegi EU-tagállamokban alkalmazott áfamérték alacsonyabb a hazainál, kivéve Svédországot és Dániát, ahol szintén 25 százalékos az alkalmazandó kulcs.

2004. február elsejét követően a személygépkocsi behozatalához vagy belföldi megvásárlásához kapcsolódó fogyasztási adó megszűnt, és helyébe a jármű forgalomba helyezéséhez kötött regisztrációs adó lépett, tekintet nélkül arra, hogy a kérdéses járművet az unió területén, avagy harmadik országban vásárolták-e.

Hogyan kell forgalomba helyezni a gépkocsit, és milyen költségekkel jár?

A rendszám és a forgalomba helyezés továbbra is tagállami hatáskörben marad, annak díjáról – például a fogyasztási adó helyett bevezetett regisztrációs díj mértékéről – tehát minden tagállam maga dönt. A forgalomba helyezést a Közlekedési Főfelügyelet végzi.

Kötelező-e a szabványok alkalmazása?

A szabványok a gazdasági élet szereplői önkéntes tevékenységének eredményeképp jöttek létre, tehát alkalmazásuk célszerű, de nem kötelező. Bármely tagállam azonban kivételes esetekben előírhatja bizonyos szabványok kötelező érvényét. Az EU-ban használt szabványok szigorú követelményeket írnak elő a vállalkozások számára, így alkalmazásuk a versenyképesség alapvető feltétele.

A szabványokkal kapcsolatos kérdésekkel Magyarországon a Magyar Szabványügyi Testülethez (MSZT) lehet fordulni.

Az Európai Unióban forgalmazott termékeknek milyen előírásoknak kell megfelelniük? Mi az a CE jelölés?

Az EU belső piacán csak azok a termékek hozhatók forgalomba, amelyek maradéktalanul megfelelnek a rájuk vonatkozó termékbiztonsági követelményeknek és irányelveknek.

A CE (Conformité Européenne) jelölés feltüntetése a terméken azt jelenti, hogy a

termék maradéktalanul megfelel a fent említett irányelveknek, tehát biztonságos, s erről a hatóság az előírt módon meg is győződött. A CE jelöléssel ellátott termék az Európai Unióban bárhol szabadon forgalomba hozható.

A CE jelölés megszerzése a terméktől és az azt szabályozó irányelv(ek)től függően igen változatos lehet, terjedhet a belső gyártói nyilatkozattól egészen a külső fél által tanúsított, teljes minőségbiztosítási rendszerig. Amennyiben tanúsító vállalat bevonása szükséges, a CE nyilatkozaton a tanúsító szervezet adatait is fel kell tüntetni.

A hatóság a kereskedelemben ellenőrzi, hogy a CE jelöléssel ellátott termék rendelkezik-e a szükséges dokumentumokkal, megfelel-e a mintadarabnak és az irányelvek által előírt lényeges biztonsági követelményeknek. A hatóság a megfelelőséget a gyártás helyén is ellenőrizheti.

Milyen a magyar fogyasztóvédelem az unióbelihez képest?

Hazánk EU-csatlakozásakor a fogyasztókat érintő szabályok már azonosak voltak a közösséggel. Különbségek a jogszabályok érvényesíthetőségében, a lehetőségek teljesebb körű ismeretében, így azok jobb kihasználhatóságában vannak.

Magyarországon nemrég alakultak meg a viták bíróságán kívüli rendezését lehetővé tevő békéltető testületek, amelyek a hatékonyabb fogyasztói érdekérvényesítést biztosítják, és létrejött a piacfelügyeleti információs rendszer, amely a veszélyes vagy hibás termékek nyilvántartását, illetve kiszűrését segíti elő.

Milyen fórumok a békéltető testületek és hogyan működnek?

A békéltető testületek a fogyasztóvédelmi törvény alapján létrehozott alternatív vitarendező fórumok. Feladatuk, hogy elkerülhetővé tegyék a hosszadalmas és költséges bírósági eljárásokat, lehetővé tegyék a fogyasztók jogainak egyszerű és gyors érvényesítését, törekedve a viták egyezséggel történő lezárására.

A törvény előírásainak megfelelően 2000 elején jöttek létre a budapesti és területi (megyei) gazdasági kamarák keretein belül. A békéltető testületek a fogyasztók számára országszerte lehetővé teszik a jogérvényesítést az áruk és szolgáltatások minőségével, biztonságosságával, a szerződések megkötésével és teljesítésével kapcsolatos reklamációk, viták esetében. Gyakorlatilag minden megyeszékhelyen működik ilyen testület, kivéve Fejér megyét, ahol

a két megye feladatait a Veszprém megyei testület látja el.

A békéltető testületek „alávetéses” alapon működnek, tehát ha mindkét fél vállalja, hogy aláveti magát a békés és közös megegyezésre törekvő eljárásnak, akkor a békéltető testület kötelező érvényű határozatot hozhat. Abban az esetben, ha az egyik fél nem veti alá magát az eljárásnak, a békéltető testület határozata ajánlás jellegű. Természetesen ez nem érinti a fogyasztónak azt a jogát, hogy bármilyen jogsértés esetén bírósághoz forduljon.

Milyen szabályai vannak az Európai Unióban az ármegejelölésnek?

Az EU-ban az árfeltüntetetés az eladó kötelessége. Az eladási ár mellett fel kell tüntetni az egységárat is, illetve írásbeli tájékoztatást kell adni a szolgáltatás díjáról. Az árat egyértelműen, könnyen azonosíthatóan és jól láthatóan kell megjelölni. Ha ugyanazon a terméken több ár is fel van tüntetve, akkor irányadónak a legalacsonyabbat kell tekinteni.

Hogyan szabályozza az Európai Unió a reklámokat?

Az EU-ban tilos megjelentetni. A megtevesztő vagy megtévesztésre alkalmas, vagy a gazdasági-piaci magatartást befolyásoló, a versenytársaknak kárt okozó, vagy erre alkalmas (nem tényszerű, az objektív igazságosság követelményeinek nem megfelelő) reklámot az EU megtévesztő reklámnak nevezi.

Az összehasonlító reklám megengedett, ha objektív, ha kedvezően befolyásolja a döntést, valamint ha nem megtévesztő, azonos vagy hasonló árut hasonlít össze, nem mossa össze az árjelzőket, nem kelt rossz hírt, illetve nem irányul tisztességtelen haszonszerzésre. Az ellenőrzés a tagállamok feladata.

A megtévesztő, valamint az összehasonlító reklámszabályait a gazdasági reklámtevékenységről szóló törvény tartalmazza.

Az EU a televíziós reklámokat a TV sajátos jellege miatt külön szabályozza. Hatálya kiterjed a szponzortevékenységeken alapuló tevékenységek szabályozására, a hirdetés tartalmára, elhelyezésére, mennyiségére.

Hogyan szabályozza az Európai Unió a határokon átjutó reklámokat?

A határokon átjutó reklámokra ugyanazon rendelkezések vonatkoznak, mint a reklámokra általában. A közösségi szabályok tiltják a megtévesztő reklámokat. Az összehasonlító reklámok közül tilosak azok, amelyek tisztességtelen vagy megtévesztő összehasonlítást tartalmaznak. Külön szabályok vonatkoznak a televíziós reklámokra.

Az egyes fogyasztói csoportokat sértő piaci magatartások – amelyek lehetnek akár határokon átnyúló reklámok is – felfüggesztéséről szóló szabályozás kimondja, hogy minden tagállamnak ki kell jelölnie egy olyan szervezetet, amely ilyen esetekben eljár. Ha egy termék vagy szolgáltatás reklámja más tagállam állampolgárai számára jogsérelmet okoz, a keresetindításra jogosult szervezet a jogsértés helye szerinti tagállamban kérheti a jogsértő magatartás felfüggesztését, függetlenül attól, hogy a jogsértő magatartást kifejtő vállalkozás mely tagállam területén van bejegyezve.

Ki ellenőrzi az EU-ban azt, hogy a piacon kínált áruk megfelelnek-e az előírásoknak?

A tagállamok kötelezettsége, hogy kiépítsék a megfelelő felügyeleti rendszert, és azt olyan jogszabványokkal lássák el, amely hatékony fellépést biztosít a megelőzéshez és a kárelhárításhoz. A felügyeleti szerveket be kell jelenteni. (A 2002–2004 közötti hároméves programban szerepel egy európai szintű hatóság felállítása. A piacfelügyeletet a Bizottságon belül az Egészség- és Fogyasztóvédelmi Főigazgatóság (SANCO) felügyeli.

Magyarországon a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény értelmében a piacfelügyeleti tevékenységet elsősorban a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség és a területi felügyelőségek folytatnak. Ők ellenőrzik, hogy a termékek megfelelően biztonságosak-e és megfelelnek-e az előírásoknak.

Mit nevezünk Központi Piacfelügyeleti Információs Rendszernek?

A Központi Piacfelügyeleti Információs Rendszer a veszélyes vagy a jogszabályokban támasztott feltételeknek nem megfelelő termékekre vonatkozó információkat tartalmazza. Célja, hogy a fogyasztókra veszélyes termékekről és azok gyártóiról gyűjtsön információkat az ilyen termékeknek a forgalomból történő kivonása érdekében. A csatlakozás előtt az úgynevezett Trapex (Transitional Rapid Exchange of Information) rendszer működött, amely az EU-csatlakozást követően összekapcsolódott a közösség régebbi tagországaiban működő ún. Rapex (Rapid Exchange of Information) rendszerrel. Ennek célja az, hogy a Magyarország, illetve az EU-tagországok területén felbukkant veszélyes áruk és szolgáltatások összes jellemzője valamennyi EU-tagállam számára hozzáférhető legyen.

Mit csináljak, ha meghibásodott a termék, amit vásároltam?

A vásárlónak mielőbb kapcsolatba kell lépnie az eladóval. Ha vele nem tudja rendezni az ügyet, az Európai Unió belül se-

gítséget kaphat valamelyik Európai Fogasztói Központtól (http://www.europa.eu.int/comm/consumers/redress/compl/uroguichet/index_en.htm). A viták bíróságon kívüli – vagyis egyszerűbb és olcsóbb – megoldását segíti egy új európai hálózat, a European Extra-Judicial Network EEJ-Net): www.eejnet.org

Előnyös-e környezetünk védelme szempontjából az EU-tagság, és ha igen, melyek ezek az előnyök?

A környezetvédelmi szabályok átvételének hatására csökken a szennyezőanyag-kibocsátás, ami főként a légszennyezés csökkenésében érzékelhető; mérséklődik a savas eső hatása, ennek következtében csökken az épületek pusztulása; a tisztább levegő, ivóvíz és a környezet, állapotának javulása nyomán csökken a szennyezett környezettel összefüggésbe hozható betegségek gyakorisága is. A légszennyezés mérséklődésének hatására kevesebb lesz egyes légúti megbetegedések száma, valamint egyes vízszennyezések megszűnése csökkenti az emésztőszervi megbetegedéseket.

Csökkennek az üzemeltetési, termelési költségek is: ha például egy adott technológiában tisztább vizet használnak, eltűnnek bizonyos, a berendezéseket károsító komponensek. Ezenkívül csökken a nyersanyag-felhasználás, a fém-, papír, üveg- és egyéb importhulladékok visszaforgatásával. A turizmust elősegíti a fürdésre alkalmas vizek javuló minősége. A megfelelő szennyvízkezelés a fertőzőes,

bakteriális emésztőrendszeri megbetegedések (pl. a vérhas, a szalmonellafertőzések és májgyulladások) számát csökkenti.

Hogyan térül meg a lakosságnak a környezetvédelemre fordított pénz?

A környezetvédelemre fordított összegek általában nem anyagiakban, hanem az életminőség javulásában térülnek meg.

A szigorú közösségi normák hazai bevezetése javítja a környezet állapotát, illetve hozzásegít a létező értékek megőrzéséhez. A beruházások természetesen nagy terhet rónak a magyar gazdaságra, a magyar társadalomra, ezt azonban az átmeneti mentességi időszakok és a számottevő közösségi támogatások elviselhetővé tehetik. Összességében a tagság, mind az unió, mind Magyarország számára a környezetvédelemben kölcsönösen kedvező eredményeket hoz. Ugyanakkor nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy ezek a költségek olyan kiadások, amelyeket a csatlakozás nélkül is viselnünk kellett volna.

A környezetvédelem legfontosabb területei: a levegő tisztaságának védelme, a hulladékgazdálkodás és a vízminőség védelme.

Javul-e az ivóvíz minősége?

Igen. A tagországok kötelesek az EU a 98/83/EK sz. irányelvében meghatározott határértékeket betartani, és minden szükséges intézkedést megtenni azért, hogy az ivóvíz minősége az előírásoknak megfelelően. Magyarország a csatlakozási tárgyalások során kötelezettséget vállalt arra, hogy az irányelvet a hazai jogrendbe átülteti.

Az EU előírásainak némely paramétere nemcsak a jelenleg érvényben lévő hazai szabvány előírásainál, hanem még a WHO (Egészségügyi Világszervezet) némely előírásánál. Ugyanakkor számos olyan paraméter is van, amely hazánkban szigorúbb.

A követelmények megvalósítására úgynevezett vízminőség-javító programot kell végrehajtanunk. Ivóvizeink túlnyomó része EU-összehasonlításban már most is megfelelő minőségű. A kormány által elfogadott ivóvízminőség-javítási program eredményeként ivóvizeink az irányelv összes kötelező előírása szempontjából is 2006 (né-

hány település tekintetében 2009) végéig teljesen kielégítő minősítést kaphatnak majd.

Mi lesz a csatornákkal?

Magyarországon nagyarányú szennyvíz-elvezetési és tisztítási fejlesztési program van folyamatban. A csatornázottság szintje – bekötött lakásokra vonatkoztatva – 51 százalékot tesz ki, szennyvízelvezető közművel a lakásállomány olyan további 10 százaléka van ellátva, amely a szolgáltatást nem veszi igénybe.

Az összegyűjtött és tisztított települési szennyvizek mintegy kétharmada teljes biológiai tisztításban, mintegy negyede-ötöde harmadik tisztítási fokozatban (szervesanyag-eltávolítás) részesül.

Az EU-val folytatott csatlakozási tárgyalásokon a közösségi előírásokra átmeneti mentességet kértünk és kaptunk. A mentesség időtartama a különböző nagyságú településeket illetően eltérő, de 2015 végére valamennyi előírásnak meg kell felelnünk.

Javul-e fürdővizeink, a Balaton és a Velencei-tó vízminősége?

Az EU fürdővizekre vonatkozó előírásainak, illetve a szennyvíz-elvezetési és -tisztítási előírásainak teljesítésével ezekben a tavakban a ma már egyébként is megfelelő vízminőség tovább javul. A szigorú irányelvek megelőző védelmet is jelentenek a fürdővizeknek (elég, ha pl. a hulladékgazdálkodásra vagy a természetvédelemre vonatkozó jogszabályok teljesítésének „pozitív mellékhatásaira” gondolunk).

Igaz-e, hogy át kell alakítani termálfürdőink nagy részét?

Kifejezetten erre vonatkozóan nincsenek az unióban környezetvédelmi előírások. A termálfürdők (medencéinek) átépítésére vonatkozóan a magyar szabályozás, 12/1996. (VII. 24.) Korm. rendelet 3. § (2) bekezdésében foglaltak szerinti eljárás az egyetlen kötelező előírás. 2002. december 31-e után a közfürdőkben (beleértve a termál(ásvány)vízzel, gyógyvízzel üzemelő termál- és gyógyfürdőket is) csak vízforgató berendezéssel ellátott medencét szabad üzemeltetni. Kivételt képeznek azok a medencék, amelyek az Országos Tisztifőorvosi Hivatal jogszabályi előírásokon alapuló,

vízforgatás alóli felmentésével rendelkeznek.

A hivatkozott Kormányrendelet és a végrehajtást szabályozó 37/1996. (X. 8.) NM rendelet a fürdőközönség egészségvédelmére irányul.

A termálfürdők egyéb beruházásai (pl. élménymedencék létesítése) nem jogszabályi kötelezettségen, hanem a tulajdonos (üzemeltető) döntésén alapulnak.

Megfelelnek-e a magyar hulladékgazdálkodás szabályai az Európai Unió előírásainak?

A hulladékgazdálkodás magyar szabályozása csaknem teljes mértékben megfelel az EU elvárásainak. A 2000. évi XLIII. sz. törvény keretjogszabályként nagyrészt átvette az 1975-ben elindult közösségi hulladékgazdálkodási szabályozás rendszerét, és átvette az azóta született közösségi jogforrásokat is. Ennek megfelelően nálunk is megszülettek a különböző hulladékkezelési módokról szóló szabályok, például azok, amelyek az étetéssel való ártalmatlanításról, vagy a hulladéklerakókról, illetve a hulladékolajok, elemek, akkumulátorok, speciális hulladékok (títán-dioxid) kezeléséről szólnak.

Milyen feltételeket kell a hulladékokra vonatkozó szabályozás érdekében teljesítenie Magyarországnak?

A EU a hulladékokra vonatkozó szabályozás átvételén és érvényesítésén kívül a hatékony végrehajtást is megköveteli a tagországoktól. Ezért készült el az Országos Hulladékgazdálkodási Terv, ami meghatározza a 2003–2008 között elérendő célokat. Lényege, hogy a megelőző intézkedések következtében az országban képződő hulladék mennyisége ne – vagy csak kissé mértékben – nőjön. A terv alapján a hulladékok hasznosításának aránya a jövőben nagymértékben javul, és a nem hasznosuló hulladékok végső elhelyezésére (ártalmatlanítására) csak az EU-előírásoknak megfelelően működő létesítményekben és berendezésekben lesz lehetőség. Az előírásokat nem teljesítő létesítményeket bezárják, helyettük új, korszerűbb létesítmények kiépítését kell kezdeményezni.

Az Európai Unió milyen szabályozása vonatkozik a hulladéklerakókra?

A magyarországi hulladéklerakókat három kategóriába soroljuk: a nem veszélyes,

a veszélyes és az úgynevezett inert hulladéklerakók csoportjába. (Ez utóbbi az építési, bontási hulladékokat, illetőleg az építőanyag jellegű hulladékokat foglalja magába.)

Előírás, hogy a lerakóba előkezelés nélkül nem szabad semmilyen hulladékot lerakni. A települési hulladékokat illetően ez a lakossági veszélyes hulladékok elkülönítését, előválogatást, szelektálást jelent. A lerakóval kapcsolatos uniós irányelv és a magyar szabályozás is tartalmazza a lerakóba kerülő biológiailag lebomló szerves hulladékok mennyiségének minimalizálását. A magyar hulladékgazdálkodási törvény előírása szerint ezt az arányt 2004-ben 75 százalékra, 2007-ben 50 százalékra, 2014-re pedig 34 százalékra kell csökkenteni.

Hogyan szabályozza az Európai Unió a szabálytalan hulladékkezelést?

A hulladékok szabálytalan kezelése esetén az EU-ban is a nemzeti illetékes hatóságoknak kell intézkedniük a vonatkozó nemzeti szabályozás alapján.

A nemzeti szabályozásoknak összhangban kell lenniük a közösségi irányelvekkel.

A veszélyes hulladék tárolásában egyrészt a veszélyes hulladékról szóló keretirányelv, másrészt a hulladéklerakásról szóló irányelv előírásainak kell eleget tenni.

Az Európai Bizottság vizsgálhatja, hogy a szabálytalanság a nem megfelelő nemzeti szabályozás, vagy a nemzeti hatóság nem megfelelő fellépése, intézkedésének elmaradása miatt következik-e be. A Bizottság mindkét esetben felszólítja az adott ország illetékes hatóságát a szabálytalanság megszüntetéséhez szükséges intézkedések megtételére.

Ha az intézkedések a megszabott határidőre nem történnek meg, a Bizottság az Európai Bíróságon eljárást kezdeményez az illető ország ellen.

Végső esetben az Európai Bíróság az érintett országot igen magas bírsággal sújthatja, s ezt a szabálytalanság megszüntetésének időpontjáig rendszeres időközönként meg kell fizetni.

Mit jelent a szelektív hulladékgyűjtés a lakosság számára?

A szelektív hulladékgyűjtés bevezetése önkormányzati feladat. Ennek megfelelően az önkormányzat – miután ennek megfelelő

feltételeit biztosította – helyi rendeletben határozza meg a szelektív gyűjtés bevezetésének határidejét és mikéntjét. Ezen az értendő, hogy mindenekelőtt ki kell alakítani és megfelelő módon kell üzemeltetni úgynevezett gyűjtőudvarokat, illetve gyűjtőszigeteket.

A lakosság számára alapvetően háromféle hulladék elkülönítése célszerű:

- a szerves hulladék,
- a hasznosítható, tehát a fém, műanyag, papír, üveg-hulladék, amely gyűjtődobozba, illetve zsákba kerülhet,
- a harmadik pedig az egyéb hasznosítható, általában nedves hulladék.

A hasznosítható hulladékot tartalmazó zsákokat lehetőség szerint a buszmegállónál nem messzebb lévő gyűjtőszigetre vagy udvarra kell elhelyezni és az ott található konténerekbe anyagfajták szerint szétválogatni. Az elmúlt időszakban több településen vezettek be szelektív hulladékgyűjtést.

Vannak-e a csomagolások újrahasznosítását célzó jogi normái az Európai Uniónak?

Igen, a 94/62/EK irányelv szól a csomagolási hulladékok hasznosításának követelményeiről. E szerint meghatározott időn belül (ez Magyarország esetében 2005 vége

lesz) meghatározott százalékban (átlagban 50%-ban, de fajtánként legalább 15%-ban) hasznosítani kell a különböző csomagolóanyag-fajták hulladékait.

Mennyibe kerül majd az adófizetőknek a levegőminőség javítása?

A beruházások költsége közvetlenül nem az adófizetőket terheli. A termékek és szolgáltatások ára azonban bizonyos mértékig nyilvánvalóan tartalmazni fogja a költségeket, a piac által szabályozott keretek között. A levegőminőség javítását érintő költségeket több száz milliárd forintra becsülik, a beruházások java részét 2007 végéig végre kell hajtani. Olyan költségekről van azonban szó, amelyeket csatlakozásunk nélkül is viselnünk kellett volna, sőt ezek a költségek a közösségi támogatások nélkül még nagyobbak lennének. Másrészt ezek a beruházások mindannyiunk egészségét szolgálják.

Mi a termékdíj?

A termékdíj megfizetésének célja a környezeti károk megelőzése, csökkentése, a természeti erőforrásokkal való takarékos gazdálkodás ösztönzése, a környezetszennyezés megelőzése vagy csökkentése.

Olyan belföldi vagy importált termék után kell fizetni, ami az előállítás, forgalmazás, vagy felhasználás során közvetlenül, vagy közvetve veszélyezteti a környezetet.

Termékdíjköteles például a gumiabroncs, az üzemanyag, de a csomagolóanyag és a reklámhordozó papír is.

A csomagolási termékdíjat a belföldi előállítású termék esetében a termék első belföldi forgalomba hozója köteles megfizetni.

A csomagolási termékdíj alapja a csomagolás tömege.

A csomagolás anyagától függően a termékdíjtétel 5–35 Ft/kg.

A reklámhordozó papírok esetében a termékdíj alapja a reklámhordozó papír tömege. A reklámhordozó papír termékdíjtétele 19,5 Ft/kg.

Milyen átmeneti mentességeket kért Magyarország a hulladékgazdálkodásban?

A hulladékgazdálkodásban Magyarország négy területen kért átmeneti mentességet.

1. *A csomagolási hulladékok:* a tagországoknak 2001 végére kellett elérniük a minimális 50 százalékos átlagos hasznosítási arányt. A Magyarországnak adott átmeneti mentesség 2005 végéig szól, addigra kell az unió által előírt átlagos, 50 százalékos általános hasznosítási arányt elérni. Az üveg- és a műanyag hulladékok esetében legalább 15 százalékos hasznosítást kell megvalósítani.

2. *Veszélyeshulladék-égetés:* alapos hazai helyzefelmérés alapján Magyarország 2005. június 30-ig kért és kapott felmentést az uniós követelmények teljesítése alól.

3. *Az elektromos és elektronikus berendezésekből származó hulladék kezelése:* a tagállamoknak 2006 végéig kell biztosítani 4 kg/fő elektromos és elektronikus berendezés-hulladék begyűjtését a háztartásokból, továbbá bizonyos hasznosítási hányadok elérését például azt, hogy az elektromos és elektronikus berendezések hulladékaik átlagos tömegének legalább 70, 75 illetve 80 százaléka hasznosuljon. Magyarország ezen követelmények alól 2008-ig kapott mentességet.

4. *Hulladékszállítás:* a közösségi szabályozás bizonyos részei alól Magyarország 2005. június 30-ig kapott átmeneti mentességet.

Védi-e valaki az őstermelésből élő gazdákat a már betelepedett és az ezután betelepülő külföldiektől?

Nem kell attól tartani, hogy külföldiek nagy számban telepednek Magyarországra.

A külföldiek földvásárlását a csatlakozási tárgyalások eredményeképpen összesen 10 évig terjedő átmeneti időszakban korlátozhatják annak megakadályozására, hogy olcsón felvásárolják a magyar földeket. Így ezalatt az idő alatt külföldi állampolgár, illetve jogi személy nem vásárolhat földet Magyarországon.

A tilalom alapesetben hét évre szól. A belépés után hét évvel vizsgálat következik, és ha a magyar földárak még mindig jelentősen elmaradnak az uniós átlagtól, a tilalom három évvel meghosszabbítható.

A korlátozás alól kivételt képez, ha egy külföldi állampolgár önfoglalkoztató farmerként kíván letelepedni. Ebben az esetben a földvásárlást megelőző legalább három évben legalísan Magyarországon kell tartózkodnia és mezőgazdasági tevékenységet kell folytatnia.

Függ-e a támogatás mértéke a föld aranykorona értékétől?

A terület után járó közvetlen termelői támogatás mértéke nem függ a föld minőségétől. Az EU-ban a földdel kapcsolatban nincs ilyen jellegű minőségi megkülönböztetés. Ugyanakkor a „kedvezőtlen adottságú” kategóriába való besorolásban szempont lehet a föld aranykorona értéke, de nem ez az egyetlen tényező, amely a besorolást meghatározza.

Mire számíthatnak a kisteleplülések és a tanyák az Európai Unióban?

Az EU Közös Agrárpolitikája (KAP) olyan szellemben készült, hogy elősegítse a kis-méretű családi farmgazdaságokon alapuló európai mezőgazdasági modell fennmaradását, és a termelőknek társadalmilag elfogadható jövedelmet biztosítson.

A KAP átvétele tehát már önmagában is új pénzügyi lehetőségeket teremt a családi gazdálkodók számára. A KAP eszközrend-

szer átvételének hatására több fontosabb mezőgazdasági terméknel (marhahús, gabona, tej) a magas intézményes árak következtében nőhetnek a termelői/felvásárlási árak, amelyek növelhetik a gazdaságok termékértékesítésből származó bevételeit. A közvetlen jövedelemkiegészítő támogatások köre és nagyságrendje megváltozott, és a mezőgazdaság számos szektora esetében a magyar támogatásoknál magasabb támogatási összegek igénybevételére nyílt lehetőség (pl. hektáralapú támogatások: a jó állapotban tartott szántó-, gyümölcsös- és gyepterületre, vagy szarvasmarhák, juhok után járó támogatások).

Néhány ágazat – elsősorban a sertés és baromfi – korábbi támogatottsági szintje azonban csökken, itt élesebb versenyre kell számítani.

Mezőgazdasági termelő részesülhet a közvetlen kifizetésekből alanyi jogon, és pályázat útján a Strukturális Alapokból juthat támogatásokhoz.

Lehet-e valamit tudni a falu- és tanyagondnokok szerepéről és feladatairól?

A Falugazdász Hálózat az EU-ban is megfelelő, a gazdálkodókat segítő, a megyei földművelésügyi hivatalok keretében –

az 1163/1998. (XII. 19.) Kormányhatározat alapján – működő intézmény. Jelenleg 1000 falugazdász – 135 területközponttal – segíti a gazdálkodókat. Fogadóórákat tartanak, gazdanapokat, tanfolyamokat szerveznek, napi kapcsolatban vannak a gazdálkkal.

A falugazdász fő feladata a gazdálkodók segítése:

- az agrártámogatások igénylésében, pályázatok elkészítésében, (a SAPARD és a csatlakozás után a Strukturális Alapok támogatásainak elnyerésében is),
- a részarány földkiadási munkák lezárásában,
- jogszabályok értelmezésében,
- családi gazdaságok kialakításában,
- piaci viszonyokkal kapcsolatos információkkal,
- az elemi károk felmérésében,
- a beszerző és értékesítő szövetkezetek, gépkörök létrehozásában,
- a továbbképzés és szaktanácsadás szervezésében,
- folyamatos tájékoztatást ad a gazdálkodók részére a kormányzati döntésekről,
- kiállítja, érvényesíti az őstermelői igazolványt,
- regisztrálja a termelőket,
- tájékoztatja a szakigazgatást a mezőgazdaság napi helyzetéről (vetés, aratás, állattenyésztés, ár- és belvíz stb.),
- részt vesz a térségi, regionális programokban, illetve megyei fejlesztési programok elkészítésében, végrehajtásában.

Milyen új pénzügyi lehetőségeket, illetve minőségi stb. szigorításokat jelent a családi gazdálkodóknak az Európai Unióhoz történő csatlakozás?

Az EU Közös Agrárpolitikájának (KAP) átvétele már önmagában is új pénzügyi lehetőségeket teremt a családi gazdálkodók számára.

Az ágazatra és a családi gazdaságokra figyelemre méltó hatása lehet a Strukturális Alapok felhasználásának is. A vidékfejlesztési támogatások komoly segítséget nyújthatnak a családi gazdaságoknak ahhoz, hogy technológiai korszerűsítésekkel, új technológiai befektetésekkel növeljék versenyképességüket, vagy bővítsék korábbi tevékenységi körüket és ahhoz igényeljenek közösségi támogatásokat.

A minőségi követelmények tekintetében a KAP szerint a családi gazdaságoknak ugyanazokat a minőségi előírásokat kell teljesíteniük, mint nagyobb méretű társaiknak. A kistermelői kör vonatkozásában esetleg számítani lehet arra, hogy gondot okozhat a minőségi követelmények teljesítése (pl. egy-két tehenes tehentartó gazdnál az extra minőségű tej előállítása zárt rendszerű fejőgép hiányában).

Igaz-e, hogy a magyar tej nem felel meg az Európai Unió normáinak?

Nem igaz. Az EU-ban háromfajta tej kapható: az úgynevezett teljes tej (zsírtartalma legalább 3,5%), a félig fölözött tej (1,5–1,8%-os) és a sovány tej (legfeljebb 0,5%-os zsírtartalommal). A hazánkban legnépszerűbb, 2,8 százalékos tejet az unió tagállamaiban nem gyártják és forgalmazzák. Magyarország kérte a 2,80 százalékos (m/m) zsírtartalmú fogyasztói tej hazai forgalmazásának engedélyezését a csatlakozástól számított még 5 évig. Az unió ezt jóváhagyta, így a tejtermelők és a tejivők haladékat kaptak az „átállásra”.

Az átmeneti időszak után viszont már csak az 1,5–1,8 százalékos és 3,6 százalékos tej hozható forgalomba. A magyar kormány azért kérte az ötévi átmenetet, hogy a fogyasztók az új normákhoz fokozatosan szokhassanak hozzá, s az üzemek átállhassanak, ne legyenek ellátási zavarok. Hasonló engedélyt kapott Finnország és Svédország is.

Fontos minőségi feltétel viszont, hogy a csatlakozás napjától kizárólag a hazai extra minőségnek megfelelő tej kerülhet emberi fogyasztásra.

Mi lesz azokkal, akik jószágértárlásból élnek, és jövedelmük fő forrása a tej?

Az EU agrárszabályozása átvételének legnagyobb előnye, hogy felvásárlási és árgaranciát nyújt a tejtermelőknek. A kvótán belül termelt és megfelelő minőségű tej értékesítése biztosított 2005-től a tejtermelőknél is bevezetik a közvetlen jövedelem-pótló támogatást, amely többletjövedelmet hoz a termelőknek. A csatlakozási tárgyalások során Magyarország elérte, hogy a tejkvótát a csatlakozás előtti időszak termelésének szintje felett rögzítsék, így a termelés bővítésére is lehetőség van.

A csatlakozás után át kellett vennünk a tej minőségére vonatkozó közösségi szabályozást, amely a korábbi magyar szabályoknál szigorúbb előírásokat tartalmaz. Ez azt jelenti, hogy a tejüzemek, illetve a tejfelvásárlók kizárólag az extra minőségű tejet vezik át. Az extra tej előállításához szükséges fejlesztésekhez támogatást lehet igénybe venni. E fejlesztések hatékonysága növelhető, ha az egy faluban, illetve kisebb térségben élők összefognak, és tejtermelői csoportot, vagy új típusú szövetkezetet alakítanak, amelyek külön támogatásban is részesülhetnek. (Például közösen hoznak létre egy megfelelő tejhűtővel rendelkező jól felszerelt tejcsarnokot.)

Az a tejtermelő, aki nem lát lehetőséget a fejlesztésre, marhahús termelésére állíthatja át állományát. Ez a korábbi szintnél várhatóan magasabb jövedelmet hoz majd a számára.

Hogyan alakul a magyar tejtermelők helyzete a csatlakozást követően?

A tárgyalásokon sikerült elérni, hogy a tejkvóta csaknem 2 millió tonna lett, annak ellenére, hogy a hazai fogyasztás alig haladja meg a 1,5 millió tonnát. Magyarországon az országos referencia zsirtartalom 3,85 százalékos, s ez további fejlődési lehetőségeket is biztosít az ágazat számára.

Az intervenció felvásárlás a vajra, illetve sovány tejporra terjed ki, s e termékek piaci árának stabilizálásán keresztül biztosítható a tej átvételi árának stabilitása, valamint a tejtermelő gazdák megfelelő színvonalú jövedelme.

A piaci egyensúly fenntartása érdekében lehetőség van bizonyos tejtermékek (vaj, tejszín, sovány tejpor és egyes sajtfeleségek) magántárolásának költségtámogatására is, valamint a belső felhasználást ösztönző olyan támogatásokra, mint az iskolatejprogram.

Fontos feltétel, hogy kizárólag a hazai extra minőségnek megfelelő tej kerülhet embe-ri fogyasztásra.

Az EU nyerstejjel szemben támasztott hi-
giéniai és minőségi követelményeinek telje-
sítésére továbbra is igényelhető beruházási
támogatás a technológia korszerűsítésére, a
csarnokok fejlesztésére, de át lehet állni a
húshasznú szarvasmarha tartására is.

Hogyan támogatja a tejtermelést az Európai Unió?

A tejtermelők több jogcímen kaphatnak támogatást. Takarmánytermő vagy legelő-területük után jogosultak az EU költségve-téséből származó terület alapú támogatás-
ra. Amennyiben szántóterületükön takar-
mánygabonát termesztenek, jogosultak az
erre járó nemzeti kiegészítő támogatásra,
továbbá a tejkvóta alapján számított támo-
gatásra is.

Mire számíthatnak a marhatartók?

Az EU piaci szabályozásában és támo-
gatási rendszerében jóval nagyobb hang-
súlyt kap a marhahús-termékpálya a ma-
gyarországihoz képest.

Mind a támogatási összegeket, mind
a támogatások formáját tekintve kitűnik,
hogy az EU erőteljesen törekszik a húsmar-
hatartók jövedelembiztonságának megte-
remtésére. Ugyanakkor a tejágazatban
olyan szabályozó elemek vannak, amelyek
költségvetési forrás nélkül is számottevő-
en hozzájárulnak a termelői jövedelembiz-
tonság megteremtéséhez (pl. kvótarend-
szer).

A támogatási rendszer ösztönzi a gaz-
dákat az extenzifikálásra és a környezetba-
rát állattartási technológiák alkalmazására.

A húsmarhát tartó, illetve vágómarhát
előállító termelők számára a jövedelmező-
séget a magyar fogyasztói árnál jóval
magasabb belső árszínvonal és nagymér-
tékű támogatások biztosítják.

A magas árszínvonal fenntartására az
EU a magántárolási támogatás és a felvá-
sárlási rendszer alkalmazásán keresztül
nyújt garanciát.

A tejet háztáji méretben, néhány tehén-
nel előállító gazdálkodók számára jó alter-
natívát jelenthet a húsmarha-tartás, ameny-
nyiben nem tudnak megfelelni a tejtévé-
lési minőségi követelményeinek.

Milyen kvóták vonatkoznak a juhokra, sertésekre, csirkékre és szarvasmarhákra?

Előjáróban le kell szögezni, hogy a fentiek közül egyik állatfajra sincsenek az állomány maximális darabszámát meghatározó kvóták.

A szarvasmarha és juh ágazatban azonban csak bizonyos számig jogosultak az állatok támogatásra, tehát támogatási kvóták léteznek. Magyarország számára ezek az alábbiak:

Speciális

húsmarha-támogatás:	94 620 egyed
Vágási támogatás:	235 998 egyed
Anyatehén-támogatás:	117 000 egyed
Juh-támogatás:	1 146 000 egyed

Szigorodik-e a hizott sertések felvásárlása?

Nem, viszont néhány olyan intézkedés kerül bevezetésre, amelyek várhatóan mindenki számára – így a termelők számára is – előnyösek lesznek.

Ki kellett építeni az úgynevezett nyomonkövethetőség érdekében az uniós előírá-

soknak megfelelő Egyedi Nyilvántartási és Azonosítási Rendszert, eleget téve ezáltal a vonatkozó élelmiszer-biztonsági követelményeknek. A csomagoláson feltüntetendő jelölések alapján a termékek azonosíthatónak kell lennie (mely állattartó telepről származik az adott állat, mikor és hol vágták le, hol dolgozták fel stb.).

Alkalmazni kell a levágás után a hasított testek kereskedelmi osztályokba sorolását – az úgynevezett (S)EUROP minősítési rendszert, amelynek alapját a hasított test, illetve a színhústartalom súlyának százalékban kifejezett, egymáshoz viszonyított aránya képezi. Az osztályba sorolás alapján történik a termelők számára fizetendő átvételi ár kalkulációja is. A tagállamoknak meghatározott rendszerességgel kell teljesíteniük adatszolgáltatási kötelezettségüket (árinformációk, piaci jelentések, statisztikai adatok, prognózisok) amelyek alapján az esetleges piaci beavatkozások alkalmazásáról a Bizottság dönt.

Milyen előírások vonatkoznak az Európai Unióban a zöldség- és gyümölcsfajtákra?

Az EU mintegy 40 zöldség- és gyümölcsfajtára vonatkozóan tette kötelezővé a minőségi előírások alkalmazását. A minőségi előírások alapját a minimumköve-

termények képezik. Eszerint a termény legyen ép, egészséges, tiszta, friss megjelenésű, állati kártevőktől, betegségektől, nem természetes felületi nedvességtől, idegen szagtól és íztől mentes, megfelelően fejlett és érett.

A termékek négy minőségi kategóriába sorolhatók: extra, I., II. és III. osztályba. Kíváncsi vagyok, hogy a kereskedelembe kerülő áruk nagy részét az I. osztályú termékek képezik. A II. csoportba sorolt terményekkel szemben előírás, hogy megfeleljenek a minimumkövetelményeknek, legyenek piacképesek. A III. osztályú áruk kereskedelmi forgalma hazánkban sincs engedélyezve.

A kötelező előírások méretelőírásokat is tartalmaznak. Ezeket a termék jellemzőinek megfelelően határozzák meg. Így vonatkozhatnak az átmérőre (pl. almánál), a tömegre (pl. salátánál), a hosszra (pl. cukkininál) vagy ezek kombinációjára.

A hazai terményeket a Magyar Élelmiszerkönyv előírásai alapján osztályozzák a megyeszékhelyeken működő Állategészségügyi és Élelmiszer Ellenőrző Állomás szakértői.

Az unión belüli kereskedelemre szánt zöldség-gyümölcsre vonatkozóan a minőségi kategóriákat tartalmazó bizonyítvány kiállítás kötelező, enélkül semmilyen áru nem kerülhet forgalomba az EU-ban.

Igaz-e, hogy megszigorodnak a tojás értékesítési feltételei?

A tojások forgalomba hozatalára vonatkozó szigorú EU-szabályozás előírja a humán fogyasztásra szánt tojások minőség, illetve súly szerinti osztályozását, valamint az alkalmazható csomagolási technológiát és anyagokat, a csomagoláson feltüntetendő információkat.

Ezeket a feladatokat az EU tagországokban a tojásosztályozó és csomagoló állomások végzik. Az unióban csak olyan termék forgalmazható, értékesíthető boltokban és élelmiszer-áruházakban, amely az EU követelményeinek megfelel.

Az étkezési tojások egyedi jelölése nem kötelező érvényű az unióban, csupán választható alternatíva. A tojáson, illetve a csomagoláson feltüntetendő információk és jelölések egységes előírásait azonban be kell tartani.

A helybeli kisebb piacokon, illetve a háztól történő értékesítésre az imént részletezett forgalmazási követelmények nem vonatkoznak.

Szigorodnak-e a broiler csirke értékesítésének feltételei?

Az elmúlt években komoly lépések történtek a baromfihús minőségi és forgalmazási előírásainak átvétele érdekében. 1998. január elsejétől hatályos a Magyar Élelmiszerkönyv 1-3-1906/90 sz. előírása, amely teljes mértékben EU-konformnak tekinthető, és – többek között – a baromfihúsra vonatkozó közösségi szabályozókat tartalmazza. Ennek köszönhetően a hazai feldolgozó üzemek többsége – az uniós piacra (is) termelők közül valamennyi – már a csatlakozás előtt is megfelelt a vonatkozó EU-követelményeknek. Az uniós piacra csak olyan termék és csak olyan feldolgozóból kerülhet, amely megfelel ezeknek a követelményeknek.

A tagállamoknak meghatározott rendszerességgel kell teljesíteniük adatszolgáltatási kötelezettségüket (árinformációk, piaci jelentések, statisztikai adatok, prognózisok) amelyek alapján a Bizottság dönt az esetleges piaci beavatkozások alkalmazásáról.

Lehet-e az erdőtelepítésre támogatást kapni?

A Nemzeti Vidékfejlesztési Terv keretében a mezőgazdasági terület erdősítése tá-

mogatható. Az erdőtelepítés és -felújítás a Nemzeti Fejlesztési Terven belül kaphat támogatást.

Támogatás nyújtható

- a mezőgazdasági hasznosítású földterületek erdősítéséhez (1. év) és
- a telepítési költségeken túlmenően az erdősített területek után hektáronként fizetendő éves juttatás öt éves időtartamon (2–6. év) keresztül a gondozási feladatok (az erdőtelepítés ápolása és védelme) költségeinek fedezetére, továbbá
- az erdősített területek után hektáronként fizetendő éves juttatást húszéves időtartamon (1–20. év) keresztül a jövedelm kiesés fedezetére.

Ezeket a támogatásokat azon magánterületen gazdálkodók vehetik igénybe, akik az erdősítést megelőzően az érintett földterületen gazdálkodtak. E rendelet szerint ez különösen olyan szántóföldet, gyepterületet, állandó legelőket és évelő növények termesztésére használt területeket foglalhat magában, amelyen rendszeresen folytatnak gazdálkodást.

A támogatás általános előfeltételei:

- A támogatottnak a területek birtokának kell lennie. Bérlet általi kérvényezésnél be kell mutatni a tulajdonos egyetértő nyilatkozatát.
- Erdőtelepítés esetén a támogatásképes minimális terület nagyság 1 hektár. En-

nél kisebb terület csak erdőterülettel közvetlenül határos területnél megengedett.

– Karácsonyfaival történő fásítás nem támogatható.

– A rövid vágásfordulójú, gyorsan növő fajtákkal (vágásforduló < 15 év) történő erdősítés esetén csak az ültetési költség támogatható.

– Nem adható támogatás a korai nyugdíjaztatási támogatásban részesülő gazdálkodóknak.

Mennyi támogatást (egy tojásra jutó támogatást) kap az, akinek tojó tyúkjai vannak?

Az EU-ban a baromfi, valamint a tojás termékpálya – kisebb eltérésekkel az úgynevezett puha rendtartású, viszonylag lazán szabályozott ágazatok közé tartozik, ami azt jelenti, hogy a központi uniós forrásból finanszírozott támogatások köre rendkívül szűk, erőteljesen dominál a piaci verseny.

Támogatásokhoz csak pályázat útján lehet jutni (pl. végtermélexport-támogatás egyes termékekre, extenzifikáció, állománycsökkentés, piacra jutás elősegítése, marketingtámogatás, sertéshús magántárolása, tenyésztésfejlesztés). A baromfira (tojásra) nincs termelési kvóta, közvetlen kifizetés, intervenció. A meglévő szabályozó elemek elsősorban élelmiszer-biztonsá-

gi, környezetvédelmi, állatjóléti, takarmányozási, illetve az előállított termék minőségére vonatkozó előírások.

A magyar gazdálkodók számára a csatlakozás kedvező hozadéka lehet, hogy a piaci ciklikusságainak kiegyenlítésére az EU-szabályozás magántárolási támogatásokat biztosít egyes piaci szereplők (feldolgozók, kereskedők) részére. A piaci feleslegek levezetésére exporttámogatások folyósítására van lehetőség (pályázatos rendszerben), aminek a sertés és baromfi ágazat esetében azért van nagy jelentősége, mert a jelenlegi nemzetközi (WTO) megállapodások Magyarországnak ezt csak nagyon korlátozottan teszik lehetővé. A tojótyúkknál erősen dominálnak „az állat jólétére” vonatkozó előírások is, amelyek következtében csökken az egy négyzetméterre eső tojószám. Közvetlen (egy tojásra jutó támogatás) nincs, ugyanakkor – elsősorban környezetvédelmi célokra – pályázati lehetőség van.

Igaz-e, hogy az Európai Unió támogatja a dohánytermesztőket? S ha igen, miért? Mi várható Magyarországon?

Igaz, elsősorban a dohány magas munkaerőigénye, a kedvezőtlenebb adott-ságú térségekben a vidéki foglalkoztatott-

ság fenntartásában játszott fontos szerepe miatt. A támogatott termelés alapja a kvóta, amely a száraz dohányra vonatkozik, és fajtánként változó támogatásban részesül.

Konkrét példa: egy átlagos, 1,62 tona/hektár termésátlagot elérő dohánytermesztő egyéni gazdaság hektáronkénti bevétele a 2001-ben 532 658 Ft volt. A csatlakozás első évében változatlan feltételekkel a hektáronkénti bevétel 870 497 Ft-ra emelkedik.

A gazdálkodó bevételének növekedése a csatlakozással 338 000 Ft hektáronként. Becslések szerint az áremelkedés 2004-ben mintegy 3,8 milliárd Ft bevételnövekedést hoz a dohánytermesztőknek.

Mit kell a cukorrépa-termelőknek tudniuk?

Az EU védi belső piacát a harmadik országokból származó importtal szemben, export-visszatérítést alkalmaz a belföldön nem értékesíthető feleslegek értékesítésének elősegítésére. A magas belső cukorárak által okozott túlermelés megelőzése érdekében kvótákkal szabályozott a cukortermelés, illetve – a gyárak termeltetési szerződésein keresztül – a cukorrépa termesztése, valamint az „A” kvótán belül

előállított cukor intervenciók felvásárlása is biztosító garancia van, az ehhez szükséges cukorrépa mennyiségére pedig kötelezően fizetendő minimum a gazdák számára.

A Magyarország cukorkvótájának több mint 99 százalékát kitevő „A” kvóta esetén a termelők számára fizetendő minimum ár standard cukortartalom mellett 46,72 euró/tonna, azaz 11 000–12 000 ezer Ft/tonna.

Konkrét példa a termelői jövedelem várható emelkedésére: egy átlagos, 44 tona/hektár termésátlagot elérő cukorrépa-termelő hektáronkénti bevétele 2001-ben 354 017 Ft volt. A csatlakozás első évében azonos körülmények között a hektáronkénti bevétel 502 542 Ft-ra emelkedik. Ez hektáronként 1 485 000 Ft bevételnövekedést jelent.

2003 szeptemberében Magyarország elfogadta az Európai Unió által megajánlott egyszerűsített támogatási rendszer bevezetését. Mit lehet erről a támogatási rendszerről tudni?

Az uniós támogatási rendszer működéséhez ki kell alakítani a megfelelő intézményrendszert, mindenképp az ügyneve-

zett kifizető ügynökségeket, amelyek az ellenőrzéseket is elvégzik.

Alternatívaként bekerült a csatlakozási szerződésbe egy úgynevezett egyszerűsített területalapú támogatási rendszer lehetősége is, amely szerint csak az intézményrendszer fő elemeit kell létrehozni. Ebben az esetben egy átlagos területi kifizetést számítanak ki az illető ország közvetlen támogatásainak teljes kerete és mezőgazdaságilag hasznosított területe alapján. Így az egyszerűsített rendszerben (SAPS) az új tagállamoknak a terméshezajutástól és a termeléstől függetlenül, pusztán területi alapon folyósítják a közvetlen jövedelemtámogatást.

Az egyszerűsített rendszer a belépést követően 3 évig lesz érvényben, de a tagállam kérése esetén igény szerint még kétszer egy évig meghosszabbítható. A közvetlen kifizetések igénybevételére jogosult birtokok minimális nagysága 1 hektár, szőlő és gyümölcsös esetén 0,3 hektár.

Az egyszerűsített rendszerben a brüsszeli támogatásból 70,22 euró/ha (kb. 18 250 Ft/ha) támogatás jut a megfelelő állapotban tartott mezőgazdasági területekre, országos szinten maximum 4 millió 355 000 hektárig. Amennyiben a jogosult támogatási igények meghaladják az országos bázisterületet, akkor a túligénylés arányában minden hektárra arányosan kevesebb pénz fizethető (jelentősebb túligény-

léstől azonban nem kell tartani). Nemzeti kiegészítésből további 20 000 forint körüli összeg jár hektáronként a gabona-, olaj- és fehérjenövény-termelőknek (kiegészítés maximálisan az EU szint 55%-áig).

Az egyszerűsített támogatási rendszer működtetéséhez is szükség van azonban a termelők regisztrációjára és ellenőrzésre; valamint teljes körűnek kell lennie az állatok nyilvántartásának és a földet a környezetvédelemmel összhangban levő módon „jó mezőgazdasági állapotban” kell tartani.

Nemzeti kiegészítő támogatás jár továbbá a dohány- és rizstermesztőknek, a tejtermelő, valamint a húshasznú marhátartó gazdálkodóknak és juhtartóknak.

Miből tevődik össze a közvetlen termelői támogatás?

A közvetlen termelői támogatás két részből áll. Az egyik részt – az egyszerűsített területalapú támogatást (SAPS) – az Unió finanszírozza, ennek szintje a jelenlegi uniós tagállamok termelői támogatási szintjének 25%-a, mely fokozatosan tíz év alatt éri el az uniós támogatottsági szint 100%-át. A növekedés 2005–2006. években 5-5%, a következő években évenként 10%.

A közvetlen kifizetések másik része az előző támogatáshoz kapcsolódó nemzeti kiegészítés, (Top-up), mely az uniós forrásból származó – 2004. évben – 25%-os szintű támogatást további 30%-kal kiegészíti. A kiegészítés mindaddig megtörténik nemzeti forrásból, míg az uniós támogatás el nem éri a 100%-os szintet. A kiegészítés mértéke 2010-ig 30%, majd évenként 10%-os mértékben csökkenő.

Hogyan történik a brüsszeli források elosztása az egységes területalapú támogatás esetén?

Magyarország számára közvetlen támogatási jogcímen hozzáférhető összeget a standard (az EU-15 országaiban jelenleg érvényben lévő) rendszer alapján rögzített kvóták (pl. anyajuh), bázisterületek (pl. GOFR = gabona-, olajos, fehérje- és rostnövények) és támogatási összegek alapján határozták meg. Ennek megfelelően a magyar termelők részére 2004-ben az *egységes területalapú támogatásként* kifizethető brüsszeli források összesen megközelítőleg 305 millió eurót tesznek ki. Ezen összeget a 2003. június 30-i állapot szerint helyes mezőgazdasági és környezeti állapotban tartott mezőgazdasági területre vetítették, így kaptuk meg a hektáronkénti maximális támogatási összeget. Az „EU-

pénztárcából” fizetendő Egységes területalapú támogatás minden támogatott növény és hasznosítás esetében azonos mértékű, 70,22 EUR/ha (megközelítőleg 17 900 Ft/ha, 255 Ft = 1 EUR).

Példa: A termelő 12,35 hektáron rozst, 8,25 hektáron rizst termel és 23,10 hektár legelővel is rendelkezik. Ezekre a területekre benyújtotta területalapú támogatási kérelmét. A termelő az egységes területalapú támogatási jogcímen a következő támogatási összegre jogosult (255 Ft = 1 EUR):

$12,35 \text{ ha} + 8,25 \text{ ha} + 23,10 \text{ ha} = 43,70 \text{ ha}$

$43,70 \text{ ha} \times 70,22 \text{ EUR/ha} = 3068,61 \text{ EUR (782 496 Ft)}$

További információk a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal honlapján, a <http://www.aik.hu/> címen találhatóak.

Ki igényelhet területalapú támogatást?

Támogatást a támogatás alapjául szolgáló *területet hasznosító mezőgazdasági termelő* igényelhet.

Ez azt jelenti, hogy a támogatás kedvezményezettje az a mezőgazdasági termelő, aki ténylegesen *hasznosítja (műveli)* az

adott parcellát, és aki az általa hasznosított területek vonatkozásában a hasznosítással összefüggésben felmerülő *költségeket*, illetve *kockázatot* viseli.

A mezőgazdasági termelő lehet:

- ◆ természetes személy;
- ◆ jogi személy;
- ◆ jogi személyiség nélküli gazdasági társaság;
- ◆ illetve természetes vagy jogi személyek csoportja – tekintet nélkül az ilyen csoport vagy tagjainak jogállására.

A termelőnek a támogatás igényléséhez rendelkeznie kell egy *ügyfélregisztrációs számmal is*, melyhez a 141/2003. Korm. rendelet alapján az Ügyfélregiszterbe történő bejelentkezéssel lehet hozzájutni. A regisztrációs szám állandó, tehát nem kell évről-évre megújítani, elég csak a bejelentett adatok változását bejelenteni. Bármely mezőgazdasági támogatást ezzel az „életre szóló” számmal kell igényelni. A regisztrációs szám használata abban segíti a termelőt és a hivatalt, hogy nem kell minden kérelmen az azonosításhoz és a folyósításhoz szükséges összes adatot újból és újból feltüntetni, hiszen a regisztrációs szám alapján ezek már nyilván vannak tartva. *Fontos viszont, hogy emiatt a regisztrációs számot mindig pontosan kell megadni!*

A regisztrációt a termelő a MVH-hoz történő bejelentkezéssel folyamatosan kezdeményezheti. Ha a termelő a támogatási kérelem benyújtásakor nem rendelkezik regisztrációs számmal, akkor a regisztrációs kérelmét legkésőbb a támogatási kérelemmel együtt is benyújthatja.

Mely növények és hasznosítások támogatottak a területalapú támogatási rendszer keretében?

Az egységes területalapú támogatás minden hasznosított mezőgazdasági területre folyósítható. Ezeken a területeken a termelés nem kötelező, azonban a „Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapotot” be kell tartani.

A kiegészítő nemzeti támogatások igénylése azonban növénykultúrához kötött. Kizárólag meghatározott növények részesülhetnek támogatásban, ezek jórészt azok a kultúrák melyek a csatlakozásunkat megelőzően az Európai Unióban is támogatott növények voltak (pl. gabonafélék).

A támogatásban részesülő növényeket és hasznosítási típusokat a hozzájuk rendelhető támogatási formával együtt a *Kitöltési Útmutató* tartalmazza.

Igényelhető-e terület alapú támogatás az úgynevezett osztatlan közös tulajdonban lévő, bérleti szerződéssel hasznosított földekre?

A közvetlen, így a területalapú támogatások folyósítására az Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIER) szolgál.

Az IIER elsődleges célja, hogy a közvetlen támogatások kifizetése során kiszűrje a jogosulatlan, illetve kettős igényléseket. A rendszer alapvető és egyben lényegi tulajdonsága, hogy a beérkező nagyszámú igénylés adminisztratív ellenőrzését automatikusan végzi, kihasználva az információs rendszerek hatékonyságát.

A területalapú kifizetések adminisztratív ellenőrzése során a különböző adatbázisok összevetésével ellenőrizni kell a termelő által benyújtott támogatási kérelemben szereplő adatok helyességét, vagyis hogy egy adott mezőgazdasági parcella nyilván van-e tartva, mérete a nyilvántartás adatainak megfelel-e, és hogy nem igényeltek-e rá támogatást több jogcímen.

Hazánkban a keresztellenőrzések alapjaként szolgáló mezőgazdasági parcellaazonosító rendszer (MePAR) magyarországi kiépítése fizikai blokkokon (viszonylag állandó földfelszíni elemekkel határolt, általában több mezőgazdasági táblát és gazdál-

kodót tartalmazó, egyedi azonosítóval rendelkező földfelszín-részlet) alapuló rendszerben valósul meg. A fizikai blokkokat az unió által is javasolt ortofotó (légifelvétel) felhasználásával alakítják ki. Tehát a támogatási kérelem benyújtásakor nem az ingatlan-nyilvántartási adatokat kell figyelembe venni, hanem a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal által közzétett térképrészleteket!

A gyakorlatban a támogatási igények beérkezésekor az IIER nem ellenőrzi a földhasználat jogosságát. Azt ellenőrzi, hogy adott fizikai blokkra beérkezett kérelmek által lefedett terület meghaladja-e a fizikai blokk méretét. Amennyiben meghaladja, akkor az érintett fizikai blokkban túligénylés van. A helyszíni ellenőrzés és az adminisztratív ellenőrzés során kiderül, hogy mely területre nyújtottak be többen támogatást. Ilyen esetben addig egyik igénylő sem kaphatja meg a támogatást, amíg a helyzet nem tisztázódik. A támogatást folyósító Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatalnak azonban nem feladata az estleges földhasználati viták eldöntése.

Az osztatlan közös tulajdonban lévő területekre is a terület használója nyújthat be támogatási igényt. Integráció esetén az, hogy ki viseli a termelési kockázatot, illetve költségeket, mindig az egyedi integrációs szerződések tartalmának függvénye!

Ennek alapján a bérelt földterület vonatkozásában, illetve akkor, amikor az integrációs szerződés alapján az integrátor vállalja a kockázatot, illetve költségeket a támogatás igénylője, és egyben kedvezményezettje az integrátor.

Az olyan integráció keretében, ahol a tagok viselik a kockázatot, illetve költségeket, a tagok által bejelentett termelési szándék és a táblásítás alapján az igénylés a tényleges művelésnek megfelelően (fizikai blokk száma, fizikai blokkon belül megművelt parcellák száma, mérete, hasznosítás típusa stb.) csak tagonként történhet. Tagok által benyújtott kérelmen azokat a parcellákat kell bejelenteni, amelyek termelési költségeit a tagok állják!

Osztatlan közös tulajdonban lévő területek esetén annak kell a támogatási kérelmet benyújtania, aki a termelés költségeit állja, és azon terület vonatkozásában, amelyen a termelést folytatja.

A belterületen folytatott gazdálkodás támogatható-e?

A vegyes állandó mezőgazdasági művelés (volt zártkert) támogatható. A zártkertet az ingatlan-nyilvántartás ma különleges külterület kategóriába sorolja. Vegyes mű-

velés alatt általában apró táblás területet értünk, szőlő, gyümölcs, gyep, legelő, szántó váltakozásával. A terület alapú támogatás feltétele, hogy az egy igénylő által beadott kérelem legalább 1 hektár szántót, vagy legalább 0,3 hektár ültetvényt lefedjen, valamint az egyes parcellák mérete ne legyen 0,3 hektárnál kisebb.

Milyen gépvásárlási támogatás van az Európai Unióban?

Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program a mezőgazdasági beruházások között támogatja az olyan új erő- és munkagépek, valamint technológiai berendezések beszerzését, – beleértve önálló építéssel nem járó komplett öntözőberendezések beszerzését – amelyek a gazdaságok esz-közellátottságának növelését, a technológiai színvonal emelését szolgálják. A támogatható gépek és berendezések listáját az FVM Mezőgazdasági Gépesítési Intézet (MGI) által évente kiadott „Mezőgazdasági gépek katalógusa” tartalmazza.

A támogatás felső határa a beruházás nettó értékének 50 százaléka. Ezen felül ki-egészítő támogatást élveznek a pályázók az alábbi esetekben:

- ♦ kedvezőtlen adottságú területen +10 százalék

- ◆ fiatal gazdálkodó +5 százalék
- ◆ fiatal gazdálkodó kedvezőtlen adottságú területen + 15 százalék.

Egy pályázó esetében a támogatás minimális összege 1,1 millió Ft, maximális összege 65,8 millió Ft.

Mikortól vehetik igénybe a gazdálkodók a korengedményes nyugdíjazást?

Az EU-forrással támogatott, a korai nyugdíjra vonatkozó intézkedés bevezetése az első évben (csatlakozás első éve) csak korlátozott körre kiterjesztve, 5000 fős létszámmal, kísérleti jelleggel történik meg. Az átlagos jövedelmi viszonyokat, valamint átlagosan 3 hektár átadott területet kalkulálva a korai nyugdíj összege átlagosan havi 30 000 Ft-ban állapítható meg. A tapasztalatok ismeretében 2005-től kezdődően teljes potenciális jogosulti körben bevezethető.

Több lehetőség lesz-e az Európai Unióban a vállalatok és az egyetemek közötti K+F-együtműködésre?

Az 5. illetve a 6. kutatási és technológiafejlesztési keretprogramokhoz való társulással széles körű lehetőségek nyíltak a nemzetközi együttműködésre a magyar egyetemek, kutatóintézetek és vállalatok, illetve az uniós intézmények között, mivel a pályázás alapfeltétele a legtöbb esetben nemzetközi projektkonzorcium alakítása. Az 5. keretprogramban való sikeres magyar szereplés, a bilaterális együttműködések pozitív tapasztalatai és az egyéb programok kapcsán kialakult kapcsolatok jó alapot jelentenek a további kooperációhoz.

Az EU-tagállamok tudomány- és technológiapolitikája sokkal nagyobb súlyt fektet a vállalatok és egyetemek közötti K+F-együtműködésre, tagállamként Magyarország ezekben a programokban azonos feltételekkel pályázhat.

Milyen feltételekkel lehet kutatói állást vállalni az Európai Unió valamelyik tagországában?

A magyar kutatók – a többi magyar munkavállalóhoz hasonlóan – szabadon vállalhatnak munkát az uniós bármely országában, mentesülnek a munkavállalási engedély megszerzésével járó hosszadalmas eljárástól. Mivel a munkavállalókat az uniós szabályozás alapján tilos megkülönböztetni, a magyar kutató sem kaphat kevesebb fizetést, nem lehetnek rosszabbak munkavégzések feltételei, mint az ugyanolyan munkakörben foglalkoztatott, az adott országban élő állampolgároknak.

Az uniós szabályozás lehetővé teszi azt is, hogy a munkavállaló más uniós államban munkát vállalva is jogosult legyen a szociális ellátásokra.

Az unióban a diplomák kölcsönös elismerésének révén a más EU-tagállamokban megszerzett képzés sem lehet a munkavállalás akadályá. (A munkavállalással kapcsolatos további tudnivalókat a „Letelepedés, munkavállalás” című fejezet tartalmazza.)

Vannak-e kutatói ösztöndíjak az EU-ban?

Mivel Magyarország 2002 októberében társult az Európai Unió 6. Kutatási, Technológiafejlesztési és Demonstrációs Keretprogramjához, a magyar kutatók – már az uniós csatlakozást megelőzően – ugyanolyan jogokkal vehettek részt a keretprogram pályázataiban, így a kutatói mobilitást serkentő ösztöndíjpályázatokban is, mint a régebbi EU-tagállamok kutatói. A kutatói ösztöndíj-lehetőségeket magába foglaló Marie Curie-akciók keretében mód van arra, hogy a magyar kutatók EU-tagállamok vagy Európán kívüli országok kutatóhelyein képezzék tovább magukat, szerezzenek néhány éves szakmai gyakorlatot.

Milyen tudományterületeken pályázhatnak a magyar kutatók, intézmények a 6. keretprogramban?

A 6. keretprogram újítása, hogy a korábbi keretprogramokhoz képest nagymértékű a koncentráció az egyes támogatott tudományterületek, meghatározásánál: az EU gazdasági fejlődése, versenyképességének

javitása szempontjából kiemelkedően fontos területekre összpontosítják a keretprogram költségvetésének 76 százalékát.

Ezek az úgynevezett tematikus prioritások a következők:

- ◆ élettudományok, genomika és biotechnológia az egészség szolgálatában,
- ◆ az információs társadalom technológiái,
- ◆ nanotechnológia és nanotudományok, tudásalapú többfunkciós anyagok,
- ◆ új termelési eljárások és eszközök,
- ◆ aeronautika és űrkutatás,
- ◆ élelmiszer-minőség és -biztonság,
- ◆ fenntartható fejlődés, globális változás és ökoszisztémák,
- ◆ állampolgárok és kormányzás a tudásalapú társadalomban.

A tematikus prioritások mellett a keretprogramban egyéb tevékenységek is támogatást kapnak,

ilyenek többek között:

- a kis- és középvállalatok kutatási tevékenységének ösztönzése;
- a nemzetközi együttműködés erősítése az EU-tagállamokon és a keretprogramhoz társult országokon kívüli harmadik országokkal;
- az innováció előmozdítása;
- a kutatási infrastruktúrát támogatása;
- a tudomány és társadalom közti kapcsolatok erősítése;

– a kutatási, innovációs politikák fejlesztése.

Kiemelt figyelmet kap a 6. keretprogramban a kutatói humán erőforrás fejlesztésének témaköre. A PhD-hallgatók és tapasztalt kutatók számára kedvező ösztöndíj-lehetőségeket kínál a program, Európán belül és kívül is.

Mekkora és milyen típusú támogatáshoz juthatnak hozzá a magyar kutatók és intézmények az EU 6. keretprogramban való pályázás révén?

A 6. keretprogram összköltségvetése 17,5 milliárd euró, ez oszlik meg az egyes kutatási területek között. Nemzetközi projektkonzorciumok tagjaiként természetesen magyar kutatók és intézmények is pályázhatnak és részesedhetnek a keretprogram során elnyerhető támogatásokból, a konzorciumban vállalt feladataik, szerepük árnyában.

A támogatás mértéke számos tényezőtől függ, de általánosságban elmondható, hogy kutatási és technológiafejlesztési projektek esetén a támogatás mértéke legfeljebb 50 százalék, demonstrációs projektek esetében 35 százalék lehet, de kutatóképzési ösztöndíjakkal, képzéseknél, koordiná-

ciós tevékenységeknél elérheti a 100 százalékot is.

A menedzsmentköltségek 100 százaléka számolható el, de ez maximum az Európai Bizottság által nyújtott támogatás 7 százalékáig terjedhet.

Hogyan ismerkedhetnek meg a hazai szakemberek az EU 6. keretprogrammal?

Elsődleges információforrást jelentenek az Európai Bizottságnak a keretprogramhoz kapcsolódó internetes oldalai, ahol rendkívül részletes információt talál az érdeklődő a keretprogram felépítéséről, a támogatott kutatási témákról, az egyes projekt típusokról, a projektek finanszírozásáról. Ugyancsak itt találhatóak az aktuális pályázati felhívások, innen tölthetők le a pályázat elkészítéséhez szükséges egyéb dokumentumok, adatlapok is.

Címek:

<http://www.cordis.lu/fp6/whatisfp6.htm>

<http://fp6.cordis.lu/fp6/calls.cfm>

A hazai információforrások közül első sorban az úgynevezett Nemzeti Kapcsolattartók (angol elnevezés, National Contact Point, NCP) rendszerére támaszkodhatnak az érdeklődők, pályázók. A keretprogram minden egyes részéhez kapcsolódóan mű-

ködik egy-egy NCP Magyarországon is, fő feladata a keretprogrammal kapcsolatos információk terítése, a potenciális pályázók (kutatók, kutatóintézetek, vállalatok) támo-

gatása a pályázatírásban, projektek menedzselésében. Pillanatnyilag az Oktatási Minisztérium munkatársai látják el ezeket a feladatokat.

Oktatás, ösztöndíjak, diplomák

Milyen európai uniós képzési lehetőségek vannak Budapesten?

Minden képzési lehetőségről és EU-integrációs képzésről információ található az EUvonal-EU tájékoztató szolgálat honlapján a http://www.eu2004.hu/index.php?op=mindennapok_oktatas&id=eukepzeseck ímen, illetve a Magyar Oktatási Tanácsadó ímen: www.mot.hu.

Az Európai Unió által nemrég indított fiataloknak szóló portálján szintén számos információ található. A honlap a http://www.europa.eu.int/ploteus_portal/home.jsp címen érhető el magyar nyelven is.

Elég magas-e a magyar képzés színvonala ahhoz, hogy megfeleljen az Európai Unió tagállamai elvárásainak?

A magyar egyetemi, főiskolai és szakképzés megfelel az uniós kritériumoknak, ezért a magyar munkavállalók jól meg tudnak majd felelni az uniós szakmai igényeknek.

Az átmeneti korlátozások megszünte után a munkavállalás akadálya adott esetben leginkább a nyelvtudás hiánya lehet.

Hogyan támogatja az Európai Unió az iskolarendszeren kívüli fiatalokat?

Az EU-ban nagy hangsúlyt helyeznek azok támogatására, akik valamilyen okból kimaradtak a közép- és felsőfokú oktatásból. Különböző programok keretében igyekeznek nekik reális lehetőséget nyújtani arra, hogy versenyképes tudás birtokába jussanak, és hogy a munkaerőpiac résztvevőivé válhassanak.

Az EU-n belül az Arion program kifejezetten az iskolarendszerből kimaradókat, valamint a felnőttoktatást támogatja. Továbbá léteznek úgynevezett második esélyt adó iskolák, amelyek szintén a társadalomból kirekesztett fiatalokat célozzák meg.

Van-e az Európai Unióban egységes érettségi vizsga?

Nincs, mivel az oktatás a mai napig a tagállamok hatáskörébe tartozik.

Kell-e az Európai Unióban a közép-fokú oktatásért fizetni?

Nem kell érte fizetni, kivéve természetesen, ha a diák egy olyan magániskolát választ, amely tandíj fizetésével vehető igénybe.

***Mi értendő LLL-en?
(Life Long Learning-en)?***

A 21. században az oktatásnak az a feladata, hogy a gyermekkortól kezdve egész életen át segítsen mindenkit abban, hogy bővülő ismereteket szerezhessen a világról, másokról és önmagáról. Ezt az oktatási folytonosságot, amely végigkíséri az egész életet, ugyanakkor a társadalmi dimenziókat is figyelembe veszi, az Európai Bizottság egész életen át tartó oktatásnak nevezte el. Az EU tagállamai ebben látják a 21.

századba való belépés kulcsát, s annak feltételét, hogy az emberiség alkalmazkodni tudjon az egyre gyorsabb ütemben fejlődő világhoz.

A tanulásnak ez a formája magában foglalja az egyéni és szociális fejlődés minden formáját és színhelyét – formálisan az iskolákban, a szakképzési, a felsőoktatási és a felnőttképzési intézményekben, illetve informálisan otthon, a munkahelyen és a közösségben. Ez a megközelítés kiemeli annak szükségességét, hogy a gyermekeket már korai életkorban felkészítsék az egész életen át tartó tanulásra. Erőfeszítéseket kell tenni azért, hogy minden felnőtt (akár foglalkoztatott, akár nem), akinek szüksége van képzésre, lehetőséget kapjon a tanulás-hoz.

Kell-e tandíjat fizetnem, ha az Európai Unió valamelyik felsőoktatási intézményében kívánok továbbtanulni?

Az EU egyik alapelve a nemzeti alapon történő bárminemű megkülönböztetés tilalma. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a tagállamok állampolgárait a személyek szabad mozgásának elvével összhangban, (ami az EU úgynevezett alapszabadsága) a munkavállalási és a tanulási lehe-

tőségek tekintetében azonos jogok illetik meg.

A magyar állampolgárok (diákok) valamennyi tagállam felsőoktatási intézményébe a befogadó állam polgáraival azonos feltételek mellett nyerhetnek felvételt és folytathatnak tanulmányokat.

Amennyiben a szóban forgó intézménybe az adott ország állampolgárai beiratkozási díj nélkül nyerhetnek felvételt és ott tandíjmentesen tanulhatnak, akkor a magyar diákokat is minden tekintetben azonos elbánás illeti meg.

Amennyiben a szóban forgó tagállam diákjai számára az adott intézménybe történő felvétel feltétele beiratkozási díj fizetése, és a tanulmányok folytatásához tandíjat kell fizetniük, akkor a magyar diákoknak is ugyanilyen mértékű, de csakis ugyanilyen mértékű beiratkozási díjat és tandíjat kell fizetniük.

Az Európai Unió mely jelenlegi és jövőbeni országaiban kérnek a felsőoktatásban tandíjat?

A következő országokban nem kell fizetni a felsőoktatásban való részvételért:

Luxemburg, Dánia, Görögország, Csehország, Lengyelország, Málta.

A következő országokban nincs tandíj, de kötelező tagsági díjat kell fizetni valamely hallgatói szervezetnek: Finnország, Svédország, Németország, Ciprus.

Az EU minden más országában tandíjat kell fizetni a felsőoktatásban való részvételért.

Lehet-e jelentkezni az Európai Unió valamelyik tagállamának felsőoktatási intézményébe, és milyen felvételi vizsgát kell tenni?

Minden középfokú végzettséggel (érettségi bizonyítvánnyal) rendelkező magyar állampolgár jelentkezhet felvételi vizsgára bármelyik tagállam bármelyik felsőoktatási intézményébe. Ugyanolyan felvételi vizsgát kell tennie, mint a befogadó állam polgárainak. E tekintetben egyetlen tagállam egyetlen felsőoktatási intézménye sem alkalmazhat megkülönböztetést. Ez magától értődően vonatkozik a felvételi feltételekre, illetve követelményekre is (előképzettség, korhatár, nyelvismeret stb.) Az esetek többségében természetesen a sikeres felvételi vizsga előfeltétele az adott ország nyelvének ismerete.

Milyen a magyar tanulók felkészültsége uniós társaikhoz viszonyítva?

A tapasztalatok azt mutatják, hogy a magyar tanulók tárgyi (lexikális) ismeretei elérik, esetenként meghaladják az uniós átlagot. Ami azonban a munkaerőpiacon való érvényesüléshez szükséges készségeket, képességeket illeti, kezdve az olvasási megértéstől a kommunikációs készségeken át az idegennyelvtudásig, számítástechnikai ismeretekig a magyar tanulók felkészültsége többnyire elmarad az EU tanulóinak átlagától.

Elfogadják-e majd az Európai Unió tagállamaiban a magyar állami nyelvvizsgát?

Jelenleg nem létezik az EU által elismert nyelvvizsga, az EU-ban nincs elismert nemzetközi nyelvvizsga sem, ebben az értelemben a magyar nyelvvizsgák sem válhatnak elismertté. Az egyes intézmények (munkáltatók, oktatási intézmények) saját hatáskörükben döntenek el, hogy elfogadják-e az adott nyelvvizsgát, illetve más módon győződnek-e meg a nyelvtudásról (pl. belső vizsga). Tehát az itthon szerzett, államilag elismert nyelvvizsga elfogadása is az adott intézmény döntésének függvénye. EU-konform nyelvvizsga tehát nem létezik.

A jelenlegi államilag elismert nyelvvizsgákkal szemben támasztott követelmények az Európa Tanács ajánlásaihoz igazodnak (az adott háromfokú magyar rendszer keretei között). Az Európa Tanács ajánlása szerinti 6 szintű vizsgarendszer kidolgozása a Nyelvvizsgát Akkreditáló Testület közreműködésével jelenleg folyamatban van.

Államilag elismert nyelvvizsga a 71/1998. (IV. 8.) kormányrendelet szerint akkreditált nyelvvizsga-központokban tehető (jelenleg 19 van Magyarországon).

Ingyenes lesz-e a tankönyv?

Igen, az lesz. A kormány programjába foglalta a tankönyvek ingyenességét, és az 1159/2002. (IX. 26.) számú határozatával (az ingyenes tankönyvellátás meghatározott körben történő bevezetéséről) ezt meg is erősítette.

A határozat rögzíti az ingyenesség bevezetésének ütemét, valamint az ingyenes tankönyvellátásra jogosultak körét is. Eszerint 2005 szeptemberére az iskolák valamennyi (1–13.) évfolyamán tanuló diák ingyenesen fog tankönyvhöz jutni, a fenti kormányrendeletben meghatározottak szerint.

A tankönyv-finanszírozás az EU tagországaiban eltérő képet mutat, ez az

egyres országok saját hatáskörébe tartozik. Egyes országokban a tankönyveket a tanulók térítésmentesen kapják, míg több tagállamban a tankönyvekért csak úgynevezett térítési díjat fizetnek, a tagállamok többségében azonban bizonyos támogatások mellett a tanulók, illetve szüleik vásárolják meg a tankönyveket teljes áron. Így e téren még jó darabig nem lesz uniós harmonizáció.

Vannak-e nyelvi követelmények az Európai Unió más tagállamának közoktatási intézményében való tanulásra, továbbtanulásra vonatkozóan?

EU-s jogszabályban nem fogalmazódik meg nyelvi követelmények, a tagállamok saját szabályozást alkalmazhatnak.

Két alapesetet érdemes megkülönböztetni:

a) A szülő munkavállalóként megy valamelyik tagállamba, s magával viszi tanköteles gyermekét is. Ebben az esetben – s ezt EU-rendelet rögzíti – a befogadó iskola lehetőségei szerint a tanuló igényeire szabott oktatást biztosít, amelynek része a fo-

gadó ország, illetve az oktatás nyelvének oktatása is. Joga a tanulónak az is, hogy lehetőséget kapjon anyanyelvének és kultúrájának tanulására, ápolására.

b) A tanuló egyénileg kíván valamely tagállamban tanulói jogviszonyt létesíteni. Erre az esetre az előbb említett rendelet nem vonatkozik, az adott iskola döntheti el, hogy felveszi-e a jelentkezőt s hogy milyen nyelvi követelményeket támaszt. Többnyire megkívánják, hogy az oktatás nyelvét olyan szinten ismerje, amely lehetővé teszi számára az iskolai munkában való folyamatos részvételt. Ez legalább a hazai középfokú nyelvvizsga szintjét jelenti. Ebben az esetben más helyi feltételeket is meghatározhatnak (pl. a fogadó állam állampolgáira kirótnál nem magasabb tandíj, a megélhetés biztosításának igazolása).

Van-e az Európai Uniónak szabványa az óvodák és iskolák felszereltségét illetően?

A harmonizáció az óvodai és iskolai infrastruktúra területén még nem kezdődött meg. Léteznek ugyan e témában EU-s ajánlások, de ezeket nem kötelező figyelembe venni.

Hol folytathat a tanuló európai uniós tanulmányokat? – Id: Milyen európai uniós képzési lehetőségek vannak Budapesten?

Magyarországon az Európa-tanulmányi Központok hálózata (14 felsőoktatási intézményben) európai ügyek tárgykörében átfogó képzési kínálattal rendelkezik. mind graduális, mind posztgraduális szinten van lehetőség EU-s tanulmányok folytatására. A központok az oktatási tevékenység mellett kutatási tevékenységet is folytatnak, különböző uniós témákban konferenciákat, szemináriumokat szerveznek, továbbá az EU-val kapcsolatos kiadványokat, folyóiratokat gyűjtő dokumentációs tárral is rendelkeznek. A hálózat munkájának koordinálását egy titkárság végzi, amely a Tempus Közalapítvány keretei között működik.

Vannak-e új tantárgyak az iskolákban?

A közoktatási törvény 2002. nyári módosítása óta az iskolák önállósága, függetlensége lényegesen megnőtt. A kerettanterv csak választható tanterv, az egyes tantárgyi, vagy teljes körű tantervek kötelező akkreditációja megszűnt. Ha tehát az iskola a tanulók érdeklődését felmérve, új

tantárgyat szeretne oktatni, és eszerint módosítja pedagógiai programját, ezt minden további nélkül megteheti. Mindez természetesen független az EU-tagságtól, hiszen az oktatás tartalmi kérdései a csatlakozás után továbbra is nemzeti hatáskörben dőlnek el.

Mi az Europass?

Az Europass a szakmai képzés európai útlevele, amely a külföldön szerzett szakmai képesítések igazolására szolgál, ha a tanuló egy vagy több szakképzési szakaszt más tagállamban végzett el, mint amelyik tagállamban a szakképesítését megszerezte. A képzés a kiküldő és a fogadó állam képzési partnereinek megállapodása szerint folyik, egy meghatározott képző felügyelete alatt. A képzési partnerek megállapodnak a külföldi képzés tartalmáról, céljairól, időtartamáról és módjáról.

Az Europass a szakképzés mindazon fajtáira érvényes, amelyek gyakorlati képzést is tartalmaznak, beleértve a felsőoktatás területét. Az e rendszer szerint kiállított bizonyítványok legalább kétnyelvűek, a kiküldő és a fogadó ország nyelvén készülnek. Az Europass tartalmazza a képzés időtartamát és a külföldi tanulmányok során közvetített szakmai tartalmakat, illetve ahol lehetséges, a képzés eredményeit is. Sze-

repelnek benne a résztvevők és képzőik, a képzési időtartamok és az érintett képző intézmények. Az igazolást közvetlenül a résztvevők szakképzésében illetékes partner állítja ki. Az Europass nagymértékben hozzájárul majd ahhoz, hogy a nálunk és részben külföldön szerzett képesítések nemzetközi szinten mindinkább elfogadottá váljanak.

Az Europass jó áttekinthetőséget biztosít és sokrétű európai együttműködéssel, partneri viszonyok kialakításával elősegíti az elméleti, illetve gyakorlati képzés résztvevőinek az EU-n belüli elhelyezkedését. Megteremti Európában a lehetőséget a külföldön szerzett szakképzési szintek egységes igazolására.

Akkor is kapható-e diákhitel, ha EU-tagállambeli iskolába jár a diák?

Uniós felsőoktatási intézményben folytatott tanulmányok idejére a fogadó állam nem köteles diákhitelt adni a más tagállamból érkezett hallgatók részére, vagyis a diákhitel nem jár automatikusan.

A jelenlegi szabályok szerint a magyarországi diákhitelt a külföldi felsőoktatási intézményben tanuló magyar diák sem veheti fel. A diákhitel kormányrendelet

(119/2201. VI. 30.) szerint csak az a magyar állampolgár jogosult diákhitelre, aki tanulmányait Magyarországon, a felsőoktatási törvényben meghatározott intézmények valamelyikében, akkreditált képzésben folytatja.

Milyen feltételekkel vehetek részt az Európai Unió más tagországában folyó távoktatási képzésben?

Az oktatásügy nemzeti hatáskörbe tartozik, így azt uniós előírások nem szabályozzák. Ez más oktatási formákkal együtt a távoktatásra is érvényes.

Ennek megfelelően a magyar hallgatók ugyanazokkal a feltételekkel vehetnek részt távoktatási képzésben, amelyekkel bármely más tagállam hallgatói.

Lesznek-e pótlólagos lehetőségek a nyelvtanárak „célnyelvországokban” történő képzésére?

A célnyelv országában történő képzésre jelenleg a Socrates program keretein belül van lehetőség. Magyarország ebben 1997 óta vesz részt. A Socrates programon belül a Comenius 2.2. alprogramban rövid

külföldi szakmai továbbképzésre lehet pályázni, a Grundtvig keretében a felnőttképzésben részt vevő tanárok számára, a Leonardo da Vinci program keretében szaknyelvi oktatók továbbképzésére nyílik pályázati lehetőség.

További információ: <http://www.tpf.iif.hu/index.php> További lehetőséget jelent a pályázás az Oktatási Minisztérium nyelv-oktatási stratégiájában szereplő projektekre.

Hány éves korig kötelező az oktatásban való részvétel az Európai Unióban?

A tankötelezettséget Magyarországon a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény szabályozza. Az EUtagsággal e törvény rendelkezései nem változtak, azaz a közoktatási törvény 6. §-ában foglaltak alapján általában 16 éves korig áll fenn a tankötelezettség, azonban azon gyermekeknek, akik tanulmányaikat az 1998/1999-es tanévben, illetve azt követően kezdték meg, 18 éves korukig a tanköteleztettek.

Az Európai Uniónak vannak-e előírásai arról, hogy a gyermek hány évesen, milyen szellemi, fizikai képességek birtokában mehet iskolába?

A tankötelezettség és az iskolaérettség a közoktatási törvény hatálya alá tartozó kérdések. A közoktatás szabályozása tagállami hatáskörben marad, tehát ebben a témában nincsenek uniós előírások.

Van-e különbség az iskolai osztályok létszámát illetően az EU és hazánk között? Várhatóak-e ebben a tekintetben változások?

Az Európai Unió azon tagállamaiban, amelyek egyidejűleg tagjai az OECD-nek is, az osztálylétszámok átlaga (az OECD statisztikai adatai szerint) felsőtagozatban (5–8. osztály) 19 és 25 fő között volt 2000-ben. Magyarországon a közoktatási törvény 5–6. osztályban 21, míg 7–8. osztályban 25 fős átlagléttszámot írt elő 2002. szeptember 1-ig. A tényleges statisztikai adatok szerint az átlag ebben a korcsoportban alig volt magasabb mint 21 fő. A jelenleg érvényben levő közoktatási törvény 5–8. évfolyamon 23 főt ír elő átlagnak.

Milyen közvetlen, illetve közvetett pályázási lehetőségei vannak egy pedagógusnak?

Egyéni szakmai továbbképzések:
Socrates/Comenius 2

Együttműködés a szakképzés terén, szakmai gyakorlatok, csereprogramok:
Leonardo da Vinci mobilitási projektek

Nyelvi és módszertani továbbképzés nyelvszakos és nem nyelvszakos tanárok számára:

Világ-Nyelv / Váltogató

Nyelvtanárok számára továbbképzés mérési, értékelési és az új érettséginek megfelelő vizsgáztatói feladatok ellátására:

Világ-Nyelv / Mértékelés

Külföldi szakmai továbbképzések:

Európa Tanács Tanár-továbbképzési Programja

Tanulmányutak intézményvezetőknek, oktatói szakértőknek:

Socrates/Arion

Tanulmányutak felnőttoktatóknak:

Socrates/Grundtvig

Pedagógusoknak szóló EU témájú képzések Magyarországon:

Európa-tanulmányi Központok

További részletes információ:

http://www.tpf.iif.hu/pages/content/index.php?page_id=40

Hogyan folyik a diplomák és képesítések kölcsönös elismerése az Európai Unióban?

A közösségi szabályok szerint a tagországoknak a saját állami képesítéssel egyenértékűnek kell elismerniük a másik tagországban szerzett képesítést. Ez a rendszer csak akkor működik, ha valaki azért akarja elismertetni a diplomáját, mert azt a tevékenységet, amelynek gyakorlására a diploma feljogosítja, egy másik tagországban szeretné gyakorolni. Tehát ha „csak” továbbtanulni szeretne, és nem elhelyezkedni, vagy egyéni vállalkozóként dolgozni, akkor továbbra is az adott ország belső előírásait kell követnie. Az elismerés kétféle megközelítésben alakult ki. Egyrészt az orvos, fogorvos, állatorvos, ápolónő, gyógyszerész, szülésznő és építész, valamint az ügyvédi szakma esetén az elismerés automatikus. Vagyis ha valaki egy másik EU-tagállamban bemutatja például az orvosi diplomáját, amely hazájában feljogosította arra, hogy praktizáljon, akkor azzal

minden további nélkül elkezdhet dolgozni, még nyelvvizsgát sem írhatnak neki elő.

A többi „szabályozott szakma” esetében alapvető elv, hogy ha egy állampolgár az egyik EU- tagállamban megszerezte szakmai címét, akkor bármely más tagállamban is gyakorolhatja szakmáját. Ennek ellenére a diploma elismerését ezen esetekben kérvényezni kell, s ekkor a kérelmező által elvégzett tanulmányokat összevetik a célországban lévő képzéssel. Abban az esetben, ha lényeges különbségeket találnak, a kérelmezőt felkérhetik, hogy továbbképzésen vegyen részt, vagy tegyen különbözeti vizsgát.

Nem „szabályozott szakma” esetében nem a közösségi jog szerint történik az elismerés, hanem külön honosítási eljárásban a tagállamok belső jogszabályai alapján. De ezeknél a tevékenységeknél, foglalkozásoknál (pl. az újságírás) előfordulhat, hogy nincs is erre szükség, hiszen a képesítés igazolása nélkül is el lehet helyezkedni.

A diplomák elismerésében az EU tagállamaiban működő úgynevezett NARIC központok adnak felvilágosítást: www.europa.eu.int/naric. A magyarországi NARIC központként működő Magyar Ekvivalencia és Információs Központ honlapja: <http://www.om.hu/nemzetkozi>.

Hogyan ismerik el a tudományos fokozatokat, illetve doktori címeket?

Ha az egyetemi képzés jellege szerint a tanulmányok befejezése doktorátusi cím megszerzésére jogosít fel, a diploma elismerése az adott EU-tagállamban a doktori cím használatára is feljogosít.

A tudományos fokozatok használatára való jogosultságnak két feltétele van: a végzettség, amelyre nézve tudományos fokozatot kívánnak elismertetni, úgynevezett szabályozott szakma legyen, illetve, hogy a fokozatot a kérelmező az adott szakma munkavállalási célú gyakorlásához használja fel. Ha nem „szabályozott szakma” gyakorlásához használja, vagy nem munkavállalási céllal kéri a tudományos fokozat elismerését, akkor nem a közösségi jog szerint történik majd automatikusan az elismerés, hanem a tagállamok belső jogszabályai alapján, külön honosítási eljárásban.

Mit tekintenek az Európai Unióban „elfogadható” szakképesítésnek?

A munkavállaláshoz alapértelmezés szerint nem szükséges az oklevél, a szakképesítés formális tagállami elismerése. A

munkaadó szabadon dönthet arról, milyen oklevelet, szakképesítést fogad el. Azonban a befogadó állam meghatározhatja a szakmai minősítés minimális szintjét, illetve előírhat honosító képzési időszakot és/vagy képességvizsgálatot.

Elismerik-e a szakképzettségét az Európai Unióban, ha külföldön munkát kíván vállalni a kőműves, az ács stb.?

Igen. Az uniós jogszabályok ugyanakkor lehetővé teszik, hogy az elismerést bizonyos feltételekhez kössék. Ilyen feltétel lehet az, ha éppen fodrász valaki, akkor igazolnia kell, hogy már bizonyos időt dolgozott a szakmájában. Ezenkívül, mondjuk a kérdésben szereplő kőműves vagy ács esetében, ha az adott országban más feltételekhez kötik a szakképesítés megszerzését, mint Magyarországon, akkor különbözeti vizsgát kell tenni.

Kihez kell fordulni az Európai Unió valamelyik tagállamában a diploma elismertetése érdekében? Mi az eljárás?

Amennyiben magyar diplomájával tovább szeretne tanulni, úgy az alábbi

honlapon tájékozódhat az elismerésről: www.enic-naric.net. Az oklevél elismerését rendszerint attól az oktatási intézménytől kell kérnie, amelyben tanulni szándékozik. Amennyiben munkát kíván vállalni, akkor oklevele elismerésére lesz szüksége. Minden tagállam létrehozott egy információs központot annak érdekében, hogy az elismerést kérők minél könnyebben és gyorsabban tájékozódhassanak arról, hogy az országon belül hová kell fordulniuk az elismerésért. A nemzeti tájékoztató központok címét és az információ nyújtásért felelős vezető nevét megtalálhatja a http://europa.eu.int/comm/internal_market/qualifications/contact.htm című honlapon. Főszabályként elmondható, hogy a szakképzettség elismerését valamely hatóság (pl. minisztérium) vagy szakmai szervezet (kamara) végzi.

Elismerik-e az Európai Unióban a magyarországi felsőfokú végzettséget?

Igen, s az elismerés az eddigiekhez képest lényegesen egyszerűbbé válik. Az általános orvos, a fogorvos, a gyógyszerész, az állatorvos és az építész szakképzettségek elismerése automatikus lesz, mivel ezek esetében valamennyi tagállamban, valamint az Európai Gazdasági Térség további államaiban (Norvégia, Izland, Liechtenstein) és a csatlakozó országokban is

megtörtént a képzés összehangolása. Az automatikus elismerés azt jelenti, hogy a hatóságok nem vizsgálják és nem is vizsgálhatják az adott diplomához vezető képzés milyenségét, mert az unióból származó oklevelet az ágazati irányelveknek megfelelően az elismerést végző ország oktatási intézményeiben megszerzett oklevéllel automatikusan azonosnak kell tekinteni. (Más kérdés, hogy a tagországok többségében a foglalkozás gyakorlását különböző feltételekhez is kötik még, pl. erkölcsi bizonyítványhoz, feddhetetlenségi igazoláshoz stb.) A többi szakképzettség esetében könnyített elismerési eljárás lefolytatására lesz lehetőség. A jogszerűen kiállított oklevél elismerését arra hivatkozva, hogy nem megfelelő képzés után szerezték, nem lehet elutasítani, legfeljebb kiegészítő feltételként szakmai gyakorlat igazolását, alkalmazkodási időszak teljesítését vagy alkalmassági/különbözeti vizsga letételét lehet előírni. Az elismerést kérő döntheti el, hogy a vizsgát vagy az alkalmazkodási időszakot választja-e. Az alkalmazkodási időszak lényegében szakmai felügyelet alatt történő munkavégzést jelent.

Mikor kerül bevezetésre az Európai Kredittranszfer Rendszer Magyarországon? A bevezetésnek mi lesz a hatása a külföldi tanulmányok folytatására?

Több hazai felsőoktatási intézmény már tavaly szeptemberben bevezette az ECTS konform rendszert. A szisztéma országosan kötelező jelleggel 2003 szeptemberétől működik majd.

A szakok képesítési követelményeinek meghatározása kormányrendeletben történik. A 77/2002. (IV.13.) kormányrendelet szakcsoportonként határozza meg azokat a követelményeket, amelyek a kreditrendelettel összhangba hozzák az egyes szakcsoportokban az oklevél megszerzéséhez szükséges krediteket, továbbá

- ◆ a főbb tanulmányi területek kreditértékeit és a megszerzendő krediteknek az összes kredithez viszonyított százalékos arányát,
- ◆ a kötelező tárgyakhoz, kötelezően választható és a szabadon választható tárgyakhoz rendelt kreditek arányát,
- ◆ a gyakorlati képzés kreditértékét,
- ◆ a szakcsoport szakjainak közös szakaszához rendelt kreditértéket,
- ◆ a szakdolgozathoz rendelt kreditértéket,

- ◆ a szigorlatokon számon kérhető tananyag minimális kreditértékét,
- ◆ a záróvizsgán számon kérhető tananyag minimális és maximális kreditértékét,
- ◆ valamint a záróvizsgára bocsátás nyelvvizsga követelményrendszerét.

A kreditrendszer bevezetését az Oktatási Minisztérium a pénzügyi és infrastrukturális feltételrendszer megteremtésével, tanácsadással, az Országos Kredit Tanács, és az Országos Kredit Tanács Irodájának működtetésével segíti. Az EU-ban egyre inkább gyakorlattá válik a kreditek kölcsönös elismerése – az érintett intézmények közötti megállapodás alapján. Az elismerésnek ma még alapvető korlátja a gyakorlatlan-ság, vagyis a beszámítás hiányos kultúrája, illetve az intézmények közötti keretmegállapodások hiánya.

Milyen ösztöndíjakat ad az Európai Unió?

A különböző közösségi programok által biztosított ösztöndíjak segítségével már régóta magyar diákok is folytathatnak rövidebb-hosszabb tanulmányokat az uniós tagállamok valamely középiskolájában, főiskoláján vagy egyetemén, sőt a programok – sikeres pályázat esetén – iskolák és kutatócsoportok munkáját is támogatják.

A tanulmányokra, oktatásra, kutatásra vonatkozó közösségi programok három csoportba sorolhatók: Socrates, Leonardo és Tempus. A Socrates oktatási, a Leonardo da Vinci szakképzési és a F fiatalok Euró-páért (Youth for Europe) ifjúsági csereprogram. Mindegyik más csoportot céloz meg: egyetemistákat, főiskolásokat, gimnazistákat, sőt óvodáskorúakat, tanulni vágyó felnőtteket, szakmunkásokat, hátrányos helyzetű fiatalokat. A programokat a nemzeti irodák koordinálják, az érdeklődők tőlük kérhetnek eligazítást és segítséget. A pályázati feltételekről Magyarországon a Tempus Közalapítványnál lehet részletes információt kapni.

Hogyan lehet tanulni az Európai Unió tagállamaiban?

Magyar diákok akár alap-, akár továbbképzés tekintetében szabadon választhatják meg tanulmányaik helyszínét az EU-n belül. Ehhez valamely közép- vagy felsőfokú oktatási intézmény fogadónyilatkozatára lesz szükségük, a jelentkezés és a szükséges felvételi követelmények teljesítésével. Ezen túlmenően igazolni kell az adott ország szociális segélyszintjét meghaladó, rendszeres megélhetési forrást és teljes körű betegbiztosítást is.

Milyen ösztöndíjakra lehet jelentkezni diploma nélkül?

Az unió közösségi programjai között vannak posztgraduális jellegűek, többségük azonban olyan fiatalokat céloz meg, akik még nem fejezték be tanulmányaikat, sőt számos esetben külön előírás, hogy a szóban forgó időpontban a diákoknak magyar oktatási intézményben kell tanulnia. A Mobilitás programon belül már akár 15 éves fiatalok is pályázhatnak. Lehetőség nyílik például arra, hogy fiatalok csoportjai találkozzanak egymással egy bizonyos témával kapcsolatosan (Fiatalok Európáért program). Az Európai Önkéntes Szolgálat 18–25 év közöttieknek nyújt lehetőséget arra, hogy legfeljebb 12 hónapig nonprofit tevékenységet végezzenek külföldön.

Van-e oktatással kapcsolatos szabályozás?

Az EU-nak nincs egységes oktatási, képzési rendszere, az EU-ról szóló szerződés egyértelműen kimondja, hogy az oktatás tartalmával, szervezeti felépítésével kapcsolatos kérdések a tagállamok kizárólagos hatáskörébe tartoznak, és ezekben a kérdésekben kizárt bármilyen jogharmonizáció. Ebből egyenesen következik, hogy a ma-

gyar oktatási rendszerben az oktatás tartalmában nem vagyunk kötelezettek semmiféle gyökeres átalakításra, módosításra. Ugyanakkor vannak olyan kötelezettségek, amelyek teljesítése egyébként a magyar érdekekkel teljes mértékben egybevág, amelyeket a csatlakozás után teljesítenünk kell. Ilyen például az európai népek, nemzetek kultúráinak sokszínűségén alapuló egységes, közös európai azonosságtudat kialakítása, annak tudatosítása, hogy az európai népek és nemzetek egy közös töről fakadt, azonos értékeket valló és képviselő „értékközösség” részesei. Ezen európai azonosságtudat kialakításában a tagállamok iskolarendszerének, az úgynevezett európai dimenzióknak az oktatási programokba történő beépítésével kiemelkedő szerepe van.

Az országunkon kívüli tanulás lehetősége nagyobb tömegek előtt nyílik meg, vagy továbbra is a tehetősök privilégiuma marad?

Az EU egyik alapelve a nemzeti alapon történő bárminemű megkülönböztetés tilalma. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a tagállamok állampolgárait a személyek szabad mozgásának elvével összhangban, (ami az EU egyik ún. alapszabadsága) a munkavállalás és a tanulási lehetőségek tekintetében azonos jogok illetik meg. A magyar állampolgárok (diákok) valamennyi tagállam fel-

sőoktatási intézményébe a befogadó állam polgáiraival azonos feltételek mellett nyerhetnek felvételt és folytathatnak tanulmányokat. Amennyiben a szóban forgó intézménybe az adott ország állampolgárai beiratkozási díj nélkül nyerhetnek felvételt, és ott tandíjmentesen tanulhatnak, akkor a magyar diákokat is minden tekintetben azonos elbánás illeti meg. Amennyiben a szóban forgó tagállam diákjai számára az adott intézménybe történő felvétel feltétele beiratkozási díj fizetése, és a tanulmányok folytatásához tandíjat kell fizetniük, akkor a magyar diákoknak is ugyanilyen mértékű, de csakis ugyanilyen

mértékű beiratkozási díjat és tandíjat kell fizetniük. Az EU ösztöndíjas programjai az úgynevezett oktatási közösségi akcióprogramok (Socrates, Leonardo da Vinci) keretében valósulnak meg. Magyarország 1997-től vesz részt ezekben a programokban.

A Socrates a köz- és felsőoktatás, a Leonardo da Vinci program a szakképzés terén megvalósuló ösztöndíjas programokat és más oktatási együttműködési programokat támogat. Mindkét program működtetését a Tempus Közalapítvány látja el.

Nem veszélyezteti-e kultúránkat az EU-tagság?

Nem kell attól tartanunk, hogy Brüsszel az egyes nemzeti kultúrákat közös olvasztótégelybe dobja. Éppen ellenkezőleg: a kulturális párbeszéd, a nemzeteken átnyúló kulturális projektek támogatásával az uniónak az a célja, hogy tagjai jobban megismerjék egymás kultúráját, hogy az egyes nemzetek kulturális szereplőit még intenzívebben bekapcsolja az EU vérkeringésébe.

Mit tesz az EU az európai kultúra védelmében?

Az unió célja a közös európai kulturális gyökerek tudatosítása, amely elősegíti az európai népek egymás iránti megértését, kölcsönös megismerését. Kiemelt fontosságúnak tartja az állampolgárok, főként a hátrányos helyzetűek és a fiatalok hozzáféréseinek és részvételének elősegítését a kulturális tevékenységekben, a művészek és alkotásaik szélesebb körű bemutatását, valamint új technológiák alkalmazását. E célok megvalósítását a 2004-ig érvényben lé-

vő „Kultúra 2000” keretprogram, valamint a KultúrPont Irodák hálózata hivatott szolgálni. Az unió külön hangsúlyt fektet az európai kulturális örökség védelmére is. Kötelező érvényű jogszabályok gátolják azt, hogy értékes kulturális javak illegálisan kerüljenek ki az unió, illetve a tagállamok területéről.

Mely városok lesznek 2004-ben Európa Kulturális Fővárosai?

2004-ben Genova (Olaszország) és Lille (Franciaország) városai lesznek Európa kulturális fővárosai. A városokban számos, az Európai Unió Kultúra 2000 programja által támogatott rendezvény, kiállítás, koncert, színházi előadás várja az érdeklődőket az év során.

A Kultúra Európai Fővárosa elnevezésű közösségi cselekvési program célja, hogy hangsúlyozza az európai kultúrák gazdagságát és sokféleségét, valamint közös jegyeit, továbbá, hogy ösztönözze az európai városok lakosai körében egymás jobb megismerését. A kezdeményezés bizonyítottan pozitív hatású az adott városok kulturális és idegenforgalmi fejlődésére, továbbá erősíti a

helyi és a regionális szintű öntudatot, és segíti az európai integráció előmozdítását.

A kultúra fővárosát minden évben a Tanács jelöli ki rotációs alapon, meghatározott sorrendben az egyes tagállamok közül. Magyarország várhatóan 2010-ben adhat először otthont Európa kulturális fővárosának.

Milyen előírások fognak vonatkozni hazánk régészeti kincseire a csatlakozást követően?

A Római Szerződés kimondja, hogy az adott országok különleges előírásokat tartalmazhatnak életben azokkal a kulturális értékekkel kapcsolatban, amelyeket a művészeti, történelmi vagy régészeti nemzeti kincsek közé sorolnak. Ebből következően az uniós országaiban eltérőek a nemzeti szabályok. A magyar szabályozás a régészeti kincseket állami tulajdonnak tekinti és szigorú eljárási rendet szab meg ezekkel kapcsolatban.

A magyar jogszabályok kimondják, hogy a hazánkban feltárt régészeti leletek forgalomképtelenek: aukciókon, kereskedőházakban, vásárokon régészeti feltárásból származó lelet nem tűnhet fel, hiszen az

a mindenkori törvények értelmében az állam tulajdona.

Ugyanakkor át kellett vennünk az Európai Tanács kulturális javak exportjára és importjára vonatkozó rendeletét (A Tanács 1992. december 9-i 3911/92/EGK rendelete a kulturális javak kivételéről), csakúgy, mint az egyes tagállamok területéről jogellenesen kiszállított kulturális tárgyak visszaszolgáltatásáról szóló irányelvet (A Tanács 1993. március 15-i 93/7/EGK irányelve a tagállam területéről jogellenesen kiszállított kulturális tárgyak visszaszolgáltatásáról).

Amennyiben valaki régészeti leletet kíván kivinni egy adott tagállam területéről az Európai Unión kívülre, azt be kell mutatnia az adott hatóságnak. A műtárgyak kivételének engedélyezése („műtárgy útlevél”) az általános uniós szabály szerint értékhathoz kötődik.

A régészeti leletek csak a megfelelő nyomtatványokkal hagyhatják el a tagországok területét (ha erre egyébként az adott ország jogszabályai lehetőséget adnak). Az EU négy tárgytípust sorol a „nulla értékhatárú” javak közé, amelyekhez minden esetben papír szükséges: ilyenek a műemlékek részei; az ősymomatványok, kéziratok; a leltári dokumentumok, valamint a száz évnél régebbi régészeti leletek.

Milyen európai szabályozások lépnek életbe a civil szervezetek tekintetében?

Az Európai Uniónak nincsen átfogó, minden tagországra vonatkozó és kötelező jellegű szabályozása a civil szervezeteket (egyesületek, alapítványok) illetően. Ugyanakkor természetesnek veszik az egyesülési jog korlátozás nélküli, szabad gyakorlását. E tekintetben továbbra is a magyar jogszabályok maradnak érvényben.

Továbbra is gyűjthetnek-e 1 százalékos felajánlásokat a magyarországi civil szervezetek?

Igen. Mivel az adózás szabályait nemzeti szinten határozzák meg, így a magyarországi civil szervezetek továbbra is gyűjthetik az adózók 1 százalékos felajánlásait. Ha a jövőben változni fog a szabályozás, akkor az csakis a magyar jogalkotókon, a törvényhozáson múlik.

Kell-e a civil szervezeteknek új alapszabályt elfogadniuk és újra regisztrálniuk az illetékes magyar bíróságokon?

Nem. Miután a nemzeti szabályozás változatlanul érvényben marad, így a szervezeteknek nem kell új alapszabályt elfogadniuk. Továbbra is a jelenlegi magyar rendelkezések maradnak érvényben.

Hogyan működik a Társadalmi Fórum az Európai Integrációért?

Az Európai Unió, az integráció kérdései iránt érdeklődő magyarországi civil szervezetek széles köre 2002. április 23-án Budapesten együttműködési hálózatot hozott létre Társadalmi Fórum az Európai Integrációért címmel. A nyitott jellegű kezdeményezésnek ma már több mint 100 tagja van. Rendszeresen szervez szakmai programokat, tájékoztatókat. A koordinátori feladatokat ellátó Európa Ház „Civil Európa” néven terjesztett elektronikus hírlevelét csaknem 2000 címre juttatja el.

Az Európai Bizottság melyik főigazgatósága foglalkozik a civil szervezetekkel?

Az Európai Bizottságon belül a Főtitkárság foglalkozik a civil szervezetekkel kapcsolatos általános kérdésekkel. Itt dolgozták ki „Az Európai Bizottság és a nem-kormányzati szervezetek: szorosabb partneri

kapcsolat” című vitairatot, amely általános irányelveket tartalmaz. Emellett a különböző főigazgatóságok szakmai alapon rendszeres kapcsolatokat tartanak az elsősorban európai szinten működő civil szervezetekkel. Elismerten erős a környezetvédő, a szociális és a fejlődési kérdésekkel foglalkozó civil kezdeményezések platformja.

A civil szférára vonatkozó információk forrása: www.eucivil.hu

Készült a MeH EU Tájékoztató Szolgálathoz,
az EUvonalhoz érkezett kérdések alapján.

A 2004. évi kiadás változatlan utánnomása.

Kiadó: Miniszterelnöki Hivatal EU Tájékoztató Szolgálat
Budapest, 2005

A kiadvány a belső piaci tájékoztatás része.